Näringsutskottets betänkande

1981/82:30

över proposition 1981/82:100 i vad avser energipolitik jämte motioner

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1981/82:100 bilaga 17 (industridepartementet) avsnittet Höjning av ramen för bidrag till prospektering efter olja, naturgas eller kol, m. m. (s. 74–78) samt punkterna E 4 – E 7, E 8 (delvis), E 9–E 14 och F 13,

dels – helt eller delvis – 50 motioner från allmänna motionstiden år 1982 rörande bl. a.

vissa i budgetpropositionen föreslagna anslag,
energihushållning och energiproduktion i allmänhet,
kärnkraft,
vattenkraft,
priser och taxor,
olja, naturgas, kol, torv och andra bränslen,
alternativa drivmedel,
elanvändning,
regionala energiprojekt,
energiforskning,
industripolitiska åtgärder,

dels – i vad avser kolhamn i Landskrona – en motion som har väckts med anledning av proposition 1981/82:151 om åtgärder mot försurningen.

Propositionen i angivna delar samt motionerna redovisas i det följande. En översikt över var i betänkandet de olika förslagen i propositionen och de olika motionsyrkandena behandlas lämnas i *bilaga*.

Propositionen

I proposition 1981/82:100 bilaga 17 (industridepartementet) förekommer följande förslag under här angivna rubriker:

Höjning av ramen för bidrag till prospektering efter olja, naturgas eller kol, m. m. (s. 74–78)

Regeringen föreslår att riksdagen

1. godkänner de ändringar i grunderna för stöd till prospektering efter olja, naturgas eller kol som föredragande statsrådet har förordat,

2. bemyndigar regeringen att för stöd till prospektering efter olja, naturgas eller kol ikläda staten ekonomiska förpliktelser intill ett belopp av högst 650 000 000 kr. i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat.

E 4. Utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi (s. 98–101)

Regeringen föreslår att riksdagen till Utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 5. Främjande av landsbygdens elektrifiering (s. 101 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen till Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

E 6. Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (s. 102 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen till Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 1 060 000 kr.

E 7. Ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer (s. 103)

Regeringen föreslår att riksdagen till Ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 215 000 000 kr.

E 8. Oljeersättningsfonden (s. 104–110)

Regeringen föreslår bl. a. (3) att riksdagen till Oljeersättningsfonden för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Övriga förslag under denna punkt har behandlats i näringsutskottets betänkande NU 1981/82:28.

E 9. Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader (s. 110–114)

Regeringen föreslår att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 10. Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning (s. 114–116)

Regeringen föreslår att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 11. Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall (s. 117 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 12. Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. (s. 118–152)

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att godkänna ett mellan statens vattenfallsverk och Skellefteå Kraftverk träffat tilläggsavtal beträffande Bastusels Kraft AB i vad staten därigenom ikläder sig ekonomiska förpliktelser,

2. bemyndigar regeringen att medge att statens vattenfallsverk till Bastusels Kraft AB överlåter fastigheten Arjeplogs kronoöverloppsmark 1:2 och övrig staten tillhörig fallhöjd som kommer att utnyttjas i Sädva kraftstation mot att bolaget åtar sig att fullgöra de förpliktelser som följer av att tidigare ingånget avtal med Boliden AB om upplåtande av denna fastighet med vattenfallsrätt inlöses,

3. bemyndigar regeringen att teckna borgen för lån till bolag i vilka statens vattenfallsverk förvaltar statens aktier intill sammanlagt 9 998 000 000 kr., varav högst 235 000 000 kr. för lån till eldistributionsföretag,

4. till Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 2 836 000 000 kr.

E 13. Visst internationellt energisamarbete (s. 152)

Regeringen föreslår att riksdagen till Visst internationellt energisamarbete för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 7 900 000 kr.

E 14. Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB (s. 152 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen till Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

F 13. Energiforskning (s. 185–192)

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att vid energiforskningsnämnden inrätta en ordinarie tjänst för chefen för nämnden med beteckningen p,

2. bemyndigar regeringen att under budgetåret 1982/83 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som, inberäknat redan fattade beslut, innebär åtaganden om högst 200 000 000 kr. för budgetåret 1984/85, högst 115 000 000 kr. för budgetåret 1985/86 och högst 35 000 000 kr. för budgetåret 1986/87,

3. till Energiforskning för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Motionsyrkandena

De motioner från allmänna motionstiden år 1982 som behandlas här är följande:

1981/82:204 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att utbyggnaden av hetvattenledningen från Forsmark stoppas,

1981/82:212 av Eivor Marklund m. fl. (vpk), vari – med motivering i motion 1981/82:211 – hemställs att riksdagen hemställer hos regeringen om tillsättandet av en utredning angående överföringen av Vattenfalls övervinster i enlighet med vad som anförs i motionen,

1981/82:284 av Nils Hjorth m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om att utrednings- och projekteringsarbetet för centrallagret för låg- och medelaktivt avfall från kärnkraftverken sanrast fullföljs,

2. beslutar att centrallagret för slutförvaring av låg- och medelaktivt reaktoravfall lokaliseras till Forsmark,

1981/82:373 av Tage Adolfsson (m), vari – med motivering i motion 1981/82:371 – hemställs att riksdagen

1. uttalar att vattenkraften bör byggas ut i den utsträckning som det är ekonomiskt lönsamt (ca 100 TWh),

2. uttalar att hetvattnet från kärnkraften i största möjliga grad utnyttjas,

1981/82:442 av Ivar Franzén m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen uttalar att regeringen och berörda myndigheter bör beakta de riktlinjer för oljeersättning som redovisas i motionen,

1981/82:443 av Ivar Franzén m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hemställer att regeringen ser över reglerna för bl. a. oljeersättningsfonden och energisparlånen, så att ett framtidsriktigt utnyttjande av vår elproduktionskapacitet på det sätt som redovisas i motionen gynnas i högre grad än i dag,

1981/82:446 av Marianne Karlsson (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att en satsning på ökat utnyttjande av avfallet från skogarna för uppvärmning ges hög prioritet framför importerade bränslen,

1981/82:450 av Karl-Anders Petersson (c) och Margot Håkansson (fp), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag innebärande att Sydgas utbyggnad etapp 2 jämväl kommer att innebära utbyggnad genom Blekinge län,

1981/82:451 av Sten Svensson (m) och Karl Leuchovius (m), såvitt gäller hemställan

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den allmänna inriktningen av energipolitiska åtgärder för Skaraborgs län,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om den fortsatta uppbyggnaden av verksamhet för etanolutvinning i Lidköping,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om utbyggnad av mindre vattenkraftverk i Skaraborgs län,

6. att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till samlat åtgärdsprogram för att intensifiera skogsröjningsinsatser i enlighet med vad som anförts i motionen,

1981/82:452 av Bo Södersten m. fl. (s), vari hemställs att regeringen upptar förhandlingar med Stora Kopparbergs Bergslags AB syftande till att den del av bolagets kraftresurser som utgjorde en integrerad del av dess stålrörelse men som urskiljdes från denna vid Domnarvets Jernverks överlåtelse till SSAB i framtiden överförs i samhällets ägo,

1981/82:614 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om ett förslag till lag som ålägger eldistributörer att ta emot lokalt producerad el och garanterar producenten en skälig ersättning,

1981/82:615 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hemställer att regeringen senast våren 1983 förelägger riksdagen en konkretiserad plan för introduktion och produktion av metanol i Sverige i enlighet med vad som anförts i motionen,

1981/82:626 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. begär att regeringen snarast presenterar en plan med riktlinjer för hur riksdagsbeslutet om vattenkraftens utbyggnad till 66 TWh skall kunna uppnås,

2. hemställer att regeringen utan dröjsmål vidtar åtgärder för att ytterligare stimulera till effektiviseringar av befintliga kraftverk,

1981/82:629 av Ingrid Sundberg m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder för att säkra att vindkraftverket i Maglarp kommer på plats så att värdefulla erfarenheter om vindkraft som alternativ energikälla kan göras,

1981/82:632 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd åt OK:s investering i en katalytisk kracker vid Scanraff i Lysekil,

1981/82:807 av Lennart Brunander (c) och Ivar Franzén (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär initiativ i syfte att öka den rörliga delen av eltaxorna,

1981/82:815 av Ing-Marie Hansson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att utreda möjligheterna att tillgodose industrins energibehov genom naturgas,

1981/82:818 av Rune Jonsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen utarbetar en utvecklingsplan för produktion av etanol i Västernorrland, varvid även distributionsproblemen måste beaktas,

1981/82:819 av Bengt Kindbom m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen föreslagits om sänkning av stödet från oljeersättningsfonden från lägst 50 000 kr. till lägst 15 000 kr.,

2. beslutar att handläggningen av ärenden där stödandelen uppgår till högst 50 000 kr. decentraliseras till lantbruksnämnderna och de regionala utvecklingsfonderna,

1981/82:1049 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om en plan för teknikupphandling och exportfrämjande åtgärder för ny energiteknik i enlighet med vad som anförs i motionen,

1981/82:1052 av Gullan Lindblad (m) och Göthe Knutson (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning i samråd med bl. a. lantbrukets organisationer, kraftproducenter och eldistributörer rörande möjligheten till säsong-uttag för elektricitet för jordbruk och småföretag på sätt som i motionen angivits,

1981/82:1053 av Kjell Mattsson m. fl. (c), såvitt gäller hemställan att riksdagen

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande inriktningen av arbetet för att nå en betryggande slutförvaring av det utbrända kärnbränslet,

4. ansluter sig till de riktlinjer för energipolitiken i avseende på energihushållning och energikvalitet och utveckling av inhemska alternativa energikällor som angivits i motionen,

5. hos regeringen begär en årlig redovisning av de inhemska alternativa energikällornas utveckling i enlighet med det anförda,

6. som sin mening ger regeringen till känna att upparbetning av svenskt kärnkraftsavfall inte bör komma i fråga,

1981/82:1055 av Oswald Söderqvist (vpk), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. hos regeringen begär förslag om att den planerade utbyggnaden av Hargshamnsprojektet snarast kommer till stånd.

2. hos regeringen begär förslag om utnyttjande av spillvärmen vid skogsindustrierna i Skutskär och Hallstavik,

3. hos regeringen begär förslag om en utbyggnad av vindkraft i anslutning till Forsmarksanläggningen,

1981/82:1056 av Oswald Söderqvist (vpk), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att Forsmark 3 skall tas i anspråk som energimuseum och på sikt omvandla kärnkraftsanläggningen i Forsmark till turist- och rekreationsanläggning,

1981/82:1108 av Stina Eliasson (c) och Margit Odelsparr (c), vari – med motivering i motion 1981/82:1107 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om gengasens betydelse som alternativt drivmedel och som sysselsättningsskapande faktor,

1981/82:1131 av Eric Holmqvist m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. uttalar att regeringen lägger fram en långsiktig plan för utnyttjande av kol och att Landskrona blir central omlastningshamn för kol,

2. uttalar att regeringen tar initiativ till att staten i samverkan med kommunerna satsar på geotermisk energi i Sydvästskåne,

3. uttalar att ett särskilt ekonomiskt stöd skall kunna utgå till kommunala investeringar för att utnyttja geotermisk energi i lokala fjärrvärmenät,

4. uttalar att regeringen tar initiativ till inrättande av ett geotermiskt utvecklings- och konsultbolag lokaliserat till Landskrona,

5. uttalar att AB Svensk Torvförädlings stora kunnande på torvområdet utnyttjas för en snabb satsning på torv som energikälla inom och utom Skåne,

6. uttalar att regeringen uppdrar åt Statsföretag att undersöka förutsättningarna för produktion av torvberedningsmaskiner i anslutning till Svensk Torvförädlings anläggning i Sösdala,

7. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om åtgärder för att utveckla en svensk gasteknologi i anslutning till Sydgasprojektet,

8. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om etanolproduktionen vid sockerbruket i Karpalund,

1981/82:1135 av Eric Holmqvist m. fl. (s), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1981/82:1131 – (2) att riksdagen uttalar att regeringen bör uppdra åt lantbruksstyrelsen att snarast ta upp diskussioner med Sydkraft och trädgårdsnäringen om möjligheterna att utnyttja Barsebäcksverkets spillvärme för växthusodling,

1981/82:1140 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. uttalar att överskottet av elström från kärnkraftverken inte får förhindra introduktionen av nya och alternativa energikällor inom värme- och elförsörjningen,

2. hos regeringen hemställer om förslag till energihushållningslag som ger de styrmedel som krävs för att garantera genomförandet av energihushållningsplanen,

3. hos regeringen hemställer om förslag till inrättande av en särskild koncessionsnämnd för att främja en industriell utveckling som tillvaratar bästa kända energisnåla teknik och som i övrigt tillgodoser kraven beträffande hushållning med råvaror, energi och miljö,

4. hos regeringen hemställer om förslag om att den privata oljeindustrin överförs i samhällelig och kooperativ ägo,

5. uttalar sig för en fortsatt utbyggnad av det statliga oljelagringsprogrammet i bergrum,

6. hos regeringen hemställer att förhandlingar snarast upptas med Sovjet om köp av naturgas och att prospektering av en ledning över Ålands hav igångsätts,

7. hos regeringen hemställer om förslag om importlicenser för kol,

8. hos regeringen begär initiativ för bildandet av regionala bränslebolag,

9. hos regeringen begär initiativ för en snabbare introduktion av inhemsk drivmedelsproduktion i form av etanol och metanol,

11. hos regeringen hemställer om förslag till ett program för installation av mottryckskraft i kommunala fjärrvärmeverk och industriella anläggningar,

12. hos regeringen begär åtgärder för att flera vindkraftverk snarast kommer till uppförande,

13. hos regeringen begär att en inventering av de mindre vattenkraftstresurserna i södra Sverige genomförs,

14. hos regeringen begär åtgärder för att förhindra att värmeverk byggs ut i samhällen där industriell spillvärme kan utnyttjas,

15. uttalar att frågan om de s. k. energikombinaten ges en allvarlig och positiv prövning,

16. hos regeringen hemställer om förslag till kommunala solvärmeprogram,

17. hos regeringen begär åtgärder som befrämjar utbyggnaden av närvärmesystem,

18. uttalar att någon avtappning av hetvatten från de svenska kärnkraftverken inte bör få förekomma,

19. uttalar att all utveckling och allt arbete med kärnvärmereaktorn Secure bör stoppas,

20. uttalar att laddning t. v. inte bör ske av reaktorerna Forsmark 3 och Oskarshamn 3,

21. uttalar att reaktorerna i Barsebäck snarast bör tas ur drift,

22. uttalar att övriga kärnkraftverk bör användas så litet som möjligt,

23. uttalar att avfallet från de svenska reaktorerna inte skall upparbetas,

24. uttalar att avtalet med Cogéma bör sägas upp snarast möjligt,

25. uttalar att en utredning om förvaring av kärnkraftens avfall bör tillsättas och att alla provborrningar bör stoppas i avvaktan på dess resultat,

26. hos regeringen hemställer om förslag innebärande att filterkammare enligt förslag i vpk:s motion 1980/81:1999 skall byggas vid alla kärnkraftverk i drift före 1985,

28. uttalar att villkoret om vinstandel för staten fortfarande bör gälla för att erhålla bidrag ur oljeprospekteringsfonden,

29. avslår proposition 1981/82:100, bil. 17, E 7. Ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer och fastställa anslaget till 0 kr.,

1981/82:1464 av Lennart Bladh m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen uttalar att ett torvforskningsinstitut inrättas i samverkan med AB Svenska Torv i Sösdala,

1981/82:1466 av Rolf Dahlberg m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen av regeringen begär en utredning som mot bakgrund av nu rådande förutsättningar dels ställer nyttan av och kostnaden för nya vattenkraftsprojekt i relation till nyttan och kostnaden för andra tänkbara energitillskott, dels jämför positiva och negativa miljöeffekter av nya vattenkraftverk med miljöeffekterna av andra alternativa energiprojekt,

1981/82:1479 av Filip Johansson (c) och Arne Lindberg (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om [i motionen] angiven utredning [om

ett energiföretag i Norrbotten] samt därefter förelägger riksdagen förslag i ärendet,

1981/82:1486 av Kjell Nilsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regeringens medverkan i Delaryprojektet i Kronobergs län,

1981/82:1493 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär om initiativ för att den vattenkraft som vid bildandet av SSAB ställdes utanför företaget överförs till staten,

1981/82:1571 av Ivar Franzén (c) och Birgitta Hambraeus (c), vari – med motivering i motion 1981/82:1570 – hemställs att riksdagen hemställer att regeringen med beaktande av vad som anförts i motionen snarast återkommer med förslag om förstärkning av oljeersättningsfonden,

1981/82:1605 av Bertil Måbrink (vpk), såvitt gäller hemställan (2) att riksdagen uttalar att försöksverksamheten med framställning av metanol bör förläggas till Söderhamns kommun,

1981/82:1609 av Ololf Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. hos regeringen begär att förslag snarast läggs fram om ett system med importlicenser för kol enligt de riktlinjer som förordas i motionen,
2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om frågor om kolhamn, kreditgarantier till kolimportörer och den statliga företagsgruppens kolkompetens,
3. hos regeringen hemställer om en utredning om s. k. fasta prisrelationer enligt de riktlinjer som anges i motionen,
4. hos regeringen begär en plan för utvecklingen av den svenska raffinaderiverksamheten och den petrokemiska industrin enligt de riktlinjer som förordas i motionen,
5. hos regeringen begär att förslag snarast läggs fram om ett system med importlicenser för olja enligt de riktlinjer som förordas i motionen,
7. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om industri- och energipolitiskt samarbete med Norge,
8. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av successiv information till riksdagen och allmänheten om bl. a. säkerhetsstudier, säkerhetshöjande åtgärder samt de lokala säkerhetsnämndernas verksamhet,
10. hos regeringen begär en skyndsam redovisning av de samhällsekonomiska konsekvenserna m. m. av en varaktig icke tillväxt i energianvändningen,
11. hos regeringen begär förslag om handlingsprogram för samhällets utvecklings- och upphandlingsverksamhet främst av inhemsk, förnybar energiteknik samt hur denna bör organiseras i ett samhällsägt utvecklings- och upphandlingsbolag,

12. hos regeringen hemställer om en utredning som snabbt skall göra en översyn av lagstiftning, normer m. m. med sikte på att underlätta införandet av alternativa energislag enligt vad som anförts i motionen,

13. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försöksverksamhet och s. k. fältprov med alternativa drivmedel,

20. hos regeringen begär att en parlamentarisk kommitté för en översyn av elsektorns organisation m. m. tillsätts enligt de riktlinjer som förordas i motionen,

1981/82:1616 av Tommy Franzén m. fl. (vpk), vari – med motivering i motion 1981/82:1614 – hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som allmänt anförs i motionen beträffande åtgärder inom energiområdet och hemställer om förslag härom,

2. uttalar att projektering av ett energikombinat bör startas snarast med syfte att tas i bruk 1987/88 och att utbyggnad och drift bör ske i statlig och/eller regional samhällelig regi,

3. uttalar att planering av metanolanvändning till drivmedel bör påbörjas,

4. uttalar att Forsmarksledningen ej bör projekteras,

1981/82:1622 av Stig Josefson m. fl. (c), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1981/82:1620 – (1) att riksdagen uttalar sig för att de positiva möjligheter som finns i Malmöhus län till nya satsningar inom energiområdet beaktas,

1981/82:1929 av Hadar Cars (fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående prioriteringen av energiskog, värmepumpar och vindkraft inom ramen för gällande energiforskningsprogram,

1981/82:1931 av Anna Eliasson (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att motionen överlämnas till energiskattekommittén att beaktas i kommitténs arbete,

1981/82:1932 av Arne Fransson m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen [om stöd till små vattenkraftverk],

1981/82:1934 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hemställer att regeringen uppdrar åt en fristående ekonomisk expertgrupp att analysera de samhällsekonomiska förutsättningarna för det fortsatta kärnkraftsprogrammet,

1981/82:1944 av Sven Munke (m), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts

som skäl för byggandet av en central kolhamn i Landskrona,

2. som sin mening ger regeringen till känna att staten med hänsyn till projektets positiva betydelse för Sveriges energiförsörjning också ingår som intressent i projektet,

1981/82:1955 av Rune Ångström (fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande en reducering av tarifferna för elkraft i de fem nordligaste länen, förslagsvis med 15–25 %, så att detta beaktas i de regeringsförslag som omfattar stimulanser för det svenska näringslivet under 1980-talet,

1981/82:2051 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari – med motivering i motion 1981/82:2018 – hemställs att riksdagen

1. begär att regeringen snarast möjligt förelägger riksdagen förslag om en avveckling av Svenska Petroleum AB,

2. uttalar att kommande energiforskningsprogram bör koncentreras till områden och tekniker där snabb oljeersättning kan påräknas,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om introduktion av kol,

4. begär att regeringen företar en allsidig utvärdering av det s. k. Sydgasprojektet i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om riktlinjer för energipolitiken,

6. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om oljeprispolitiken,

1981/82:2115 av Ulla Ekelund (c), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1981/82:2114 – (1) att riksdagen uttalar sig för att de positiva möjligheter [Kristianstads län] erbjuder till satsningar på energiområdet beaktas,

1981/82:2123 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1981/82:2120 – att riksdagen

1. hemställer hos regeringen om en skyndsam undersökning om spillvärme från Barsebäck kan utnyttjas för uppvärmning av skilda trädgårdsanläggningar och näraliggande bostadsområden,

3. begär att regeringen tillsammans med Landskrona kommun undersöker möjligheten att göra Landskrona till ett energiteknologiskt centrum,

1981/82:2126 av Marianne Stålberg m. fl. (s), vari – med motivering i motion 1981/82:2124 – hemställs att riksdagen

1. begär att regeringen kommer med förslag om en förläggning av en forskningsstation för energiutvinning till Jämtlands län samt utarbetar förslag till statliga insatser för att komma i gång med energiutvinning i Jämtland i enlighet med vad som sägs i motionen,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ombyggnad, utbyggnad samt viss nybyggnad av vattenkraften i Jämtlands län,

1981/82:2132 av Eva Winther (fp), vari – med motivering i motion 1981/82:2129 – hemställs att riksdagen hemställer att utredning görs om möjligheten att använda en del av vinsten från kraftproduktionen i Luleälven till utveckling av Norrbottens näringsliv,

1981/82:2138 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1981/82:2133 – att riksdagen

2. hos regeringen begär förslag om handlingsprogram för samhällets utvecklings- och upphandlingsverksamhet främst av inhemsk, förnybar energiteknik samt hur denna bör organiseras i ett samhällsägt utvecklings- och upphandlingsbolag,

3. hos regeringen begär en plan för utvecklingen av den svenska raffinaderiverksamheten och den petrokemiska industrin enligt de riktlinjer som förordas i motionen,

4. hos regeringen hemställer om en utredning om s. k. fasta prisrelationer enligt de riktlinjer som anges i motionen,

Motion 1981/82:2450 av Sven Munke (m), vilken har väckts med anledning av proposition 1981/82:151 om åtgärder mot försurningen, behandlas här såvitt gäller hemställan (2) att riksdagen [som sin mening] ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om byggandet av en kolhamn som möjliggör import av lågsvavligt kol och av detta skäl också engagerar sig i den planerade kolhamnen i Landskrona.

Motionen har hänvisats till jordbruksutskottet, som i denna del har överlämnat den till näringsutskottet.

Motionerna behandlas i övrigt enligt följande:

Motion	betänkande(n)
1981/82:451	NU 1981/82:28, 1981/82:40
1981/82:1053	NU 1981/82:28, 1981/82:40
1981/82:1055	NU 1981/82:40
1981/82:1131	NU 1981/82:23, 1981/82:40, 1981/82:50, 1981/82:51, 1981/82:52
1981/82:1135	JoU 1981/82:25, 1981/82:41, 1981/82:42; delvis uppskov till riksmötet 1982/83
1981/82:1140	SkU 1981/82:30, NU 1981/82:40
1981/82:1605	NU 1981/82:27
1981/82:1609	SkU 1981/82:30, NU 1981/82:35
1981/82:1622	NU 1981/82:28
1981/82:2115	NU 1981/82:28

Motion	betänkande(n)
1981/82:2123	NU 1981/82:28
1981/82:2138	SkU 1981/82:30, NU 1981/82:34, 1981/82:40, 1981/82:50, 1981/82:53
1981/82:2450	JoU 1981/82:35

Utskottet

Inledning

Riksdagen tog våren 1981 ställning till ett förslag från regeringen om riktlinjer för energipolitiken fram till omkring år 1990 (prop. 1980/81:90, NU 1980/81:60, rskr 1980/81:381). Ett kraftigt minskat oljeberoende angavs härvid som ett centralt mål. Det gällde också att skapa förutsättningar för en avveckling av kärnkraften i enlighet med utslaget av folkomröstningen i kärnkraftsfrågan våren 1980. Statsmakterna tog sikte på en successiv utveckling mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. I ett program för energihushållning under 1980-talet låg tyngdpunkten på åtgärder som skulle spara olja. Energihushållningen skulle främjas genom rådgivning, utbildning och information men också genom utnyttjande av prissättningen som styrmedel. Parallellt härmed skulle ett program för oljeersättning genomföras. I fråga om kärnkraften beslöts om åtgärder för att höja säkerheten vid kärnkraftverken och om en lag som reglerar finansieringen av framtida kostnader för hantering av använt kärnbränsle. Omfattningen och inriktningen av ett nytt treårigt energiforskningsprogram fastställdes.

I riksdagens beslut ingick också att viktiga organisatoriska förändringar skulle genomföras. För uppgifter rörande hantering och förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall tillkom en särskild myndighet den 1 juli 1981. Ett år senare skulle dels en central myndighet med uppgifter inom det energipolitiska området, dels ett organ för långsiktiga och övergripande uppgifter inom energiforskningsområdet träda i funktion. Motsvarande verksamhet har hittills varit fördelad på ett flertal olika permanenta och temporära organ. Den oljeersättningsfond som fanns provisoriskt inrättad förutsattes bestå i permanent form.

Vid riksdagsbehandlingen förelåg ett stort antal motionsyrkanden, vilka berörde mycket skiftande energipolitiska frågor både inom och utom det ämnesområde som fanns definierat genom propositionen. Riksdagsbehandlingen präglades av relativt stor enighet såvitt gäller de fyra partier som deltog i utskottsbehandlingen. Visserligen avgavs inom näringsutskottet 21 reservationer, varav 16 från socialdemokratiskt håll, men dessa gällde mestadels detaljfrågor, i flera fall av organisatoriskt slag. Det bör emellertid

nämnas att socialdemokraterna ville uppställa strängare krav i samband med introduktion av kol som bränsle och att centerpartiet ville förbjuda uranbrytning i Sverige. En omständighet som bidrog till att minska motsättningarna mellan partierna i olika energipolitiska frågor var att de kunde enas om att begära att regeringen skulle tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppgift att ytterligare analysera vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att säkra kärnkraftens avveckling och ett fortsatt minskat oljeberoende. Regeringen fattade beslut om en sådan kommitté i oktober 1981. Kommittén benämns 1981 års energikommitté.

I enlighet med riksdagens beslut förra året har i budgetpropositionen framlagts förslag om ny myndighetsorganisation på energiområdet. Dessa förslag har i sina huvuddelar prövats av riksdagen efter beredning inom näringsutskottet (NU 1981/82:28). Riksdagen har därvid med bifall till en socialdemokratisk reservation beslutat att den nya centrala energimyndigheten – statens energiverk – inte skall inrättas förrän den 1 juli 1983 och att oljeersättningsfonden skall inordnas i den centrala energimyndigheten, övergångsvis alltså i statens industriverk. Förra årets beslut om det organ som i budgetpropositionen benämns energiforskningsnämnden står däremot kvar.

Föredragande statsrådet inleder budgetpropositionens framställning i energifrågor med en översikt över utvecklingen på energiområdet under år 1981 m. m. Här berörs bl. a. utredningar och annan verksamhet avseende energihushållning samt åtgärder avseende bränsleförsörjningen. Därefter tas vissa övergripande frågor upp. En av dessa gäller höjning av den särskilda beredskapsavgiften på oljeprodukter. Härom har riksdagen fattat beslut den 10 mars i år sedan frågan beretts av näringsutskottet (NU 1981/82:3 y) och skatteutskottet (SkU 1981/82:30). En av de övergripande frågorna, rörande vidgad ram för bidrag till prospektering efter olja, naturgas eller kol, m. m., kvarstår till detta betänkande. Vidare behandlas här tolv olika anslagspunkter. Under en av dessa föreslås att drygt 2,8 miljarder kr. skall anvisas till statens vattenfallsverk.

Även i år har under allmänna motionstiden väckts ett stort antal motioner rörande energipolitiken. Då de flesta av dessa motioner behandlas i detta betänkande kommer det liksom sina föregångare under de senaste åren att spänna över ett brett register av energipolitiska frågor. Vissa frågor om utvinning av torv och alunskiffer tar utskottet upp i betänkandet NU 1981/82:40 om mineralpolitik.

Energihushållning och energiproduktion i allmänhet

Allmänna riktlinjer

I inledningen har utskottet sammanfattningsvis redogjort för de riktlinjer för energipolitiken fram till omkring år 1990 som riksdagen antog förra året.

Ett par av de motioner i energifrågor som har väckts i år innehåller yrkanden som uttryckligen går ut på att riksdagen nu åter skall göra uttalanden om riktlinjer för energipolitiken. Utskottet tar här först upp dessa motionsyrkanden och i anslutning till dem några andra yrkanden av så övergripande natur att de lämpligen bör kommenteras i ett avsnitt om allmänna riktlinjer.

Moderata samlingspartiet har liksom vid några tidigare riksmöten samlat sina synpunkter på aktuella samhällsfrågor i en omfattande partimotion (1981/82:2018). I den anslutande motionen 1981/82:2051 begär partiet bl. a. att riksdagen skall som sin mening ge regeringen till känna vad som i den förstnämnda motionen – under rubriken Energi för tillväxt – har anförts om riktlinjer för energipolitiken.

De synpunkter som motionärerna åberopar kan sammanfattas på följande sätt. Energikostnaderna måste realt pressas ned. Introduktion av nya, dyra och outvecklade energikällor kan direkt motverka strävandena att återvinna balansen i samhällsekonomin. Staten bär ansvar för att energiförsörjningen tryggas. Ett starkt selektivt engagemang från dess sida kan leda till att energisystemet får en felaktig inriktning. För att energiförsörjningen skall tryggas under 1980-talet till lägsta kostnad måste energiföretag och enskilda få arbetsro. En ökad marknadsanpassning innebär en bättre resurshushållning än statlig detaljplanering. Subventionsinslagen inom energiområdet bör successivt nedbringas. De bör så långt möjligt ersättas av åtgärder inriktade på att ge utrymme på kreditmarknaden. När det gäller energiproduktion och energihushållning skall staten ange ramarna, t. ex. i miljöhänseende, men utnyttja den kunskap som har byggts upp inom kommuner och företag. Ett decentraliserat ansvar för energiförsörjningen medverkar bäst till den flexibilitet som osäkerheten kräver.

I detta sammanhang vill utskottet också uppmärksamma ett annat förslag till uttalande av riksdagen som framförs i samma motion. Motionärerna vill att riksdagen skall som sin mening ge regeringen till känna vad de anför om introduktion av kol. I huvudsak är detta att motionärerna betonar vikten av att den beslutade kolintroduktionen kommer till stånd. Utan kol finns det, anför de, ingen möjlighet att reducera det svenska oljeberoendet på det sätt som riksdagen har beslutat. Motionärerna säger också att miljöförstöringen från oljeanvändningen kommer att fortsätta om miljökraven skulle skärpas ytterligare på ett sådant sätt att kolintroduktionen inte kommer till stånd.

Centerpartiet vill att riksdagen skall ansluta sig till de riktlinjer för energipolitiken med avseende på energihushållning, energikvalitet och utveckling av inhemska alternativa energikällor som anges i partimotionen 1981/82:1053.

De mera övergripande synpunkterna i denna motion är följande. Hushållning med energikvalitet är en viktig förutsättning för effektiv energianvändning. Bränsleeffektiviteten är en försummad faktor. Det är viktigt att utvecklingen av de alternativa energikällorna drivs vidare med all

kraft. Särskilt angeläget är att åstadkomma ett fungerande distributions- och marknadssystem för fasta bränslen.

Några andra punkter i vad motionärerna anför får också anses vara avsedda att inbegripas i det begärda riksdagsuttalandet. Energiforskningsprogrammet måste fullföljas med nuvarande inriktning, sägs det i motionen. Åtgärderna för att spara energi i befintlig bebyggelse måste fullföljas. Oljeersättningsfondens låneregler bör bättre anpassas också för småindustrins, jordbrukets och hantverkets behov. Årstidsvariationerna i elförbrukningen bör genom taxepolitiken utjämnas så långt möjligt.

I de resonemang som utskottet här har refererat finns element av olika slag. Delvis rör det sig om ett understrykande av principer som det råder relativt stor enighet om och som också kom till enhälligt uttryck i 1981 års beslut om riktlinjer för energipolitiken. Men delvis är det fråga om tonviktsmarkeringar av mera kontroversiellt slag. Moderata samlingspartiets synpunkter på miljökrav i samband med kolintroduktionen är ett exempel på detta. De kontroversiella elementen aktualiseras också i andra, mera specifika sammanhang. Så har den just berörda frågan om miljökrav vid kolintroduktion behandlats i jordbruksutskottets betänkande 1981/82:35 om åtgärder mot försurning i vilket en rad reservationer förekommer. I det ärende har näringsutskottet avgett yttrande (NU 1981/82:7 y). Riksdagen har beslutat i ärendet den 18 maj 1982.När det gäller förslag till riktlinjer för energipolitiken nöjer sig utskottet med att genom de referat som har lämnats vidarebefordra de berörda partiernas principdeklarationer. Utskottet avstår från att söka ur de refererade allmänna resonemangen skilja ut kontroversiella punkter och närmare kommentera dessa. På grundval bl. a. av andra yrkanden i samma motioner tar utskottet i det följande upp olika specialfrågor. Vid den behandlingen ges klart uttryck åt förekommande meningsskiljaktigheter. Vad utskottet nu har anfört utmynnar formellt i förslag om att de tre förut angivna motionsyrkandena – två i motion 1981/82:2051 (m) och ett i motion 1981/82:1053 (c) – skall avslås av riksdagen.

Till de allmänna riktlinjernas område hänför utskottet också det inledande yrkandet i vänsterpartiet kommunisternas motion 1981/82:1140, enligt vilket riksdagen skall uttala att överskottet av elström från kärnkraftverken inte får förhindra introduktionen av nya och alternativa energikällor inom värme- och elförsörjningen. Som framgår av inledningen i det föregående har riksdagen genom förra årets riktlinjebeslut tagit ställning för en successiv utveckling mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor. Utskottet ser ingen anledning för riksdagen att komplettera detta uttalande på det sätt som anges i det berörda yrkandet i motion 1981/82:1140 (vpk). Denna motion avstyrks följaktligen i nu angiven del.

Utredning, redovisning och lagstiftning

De energipolitiska riktlinjer som riksdagen antog förra året gäller, som inledningsvis har sagts, tiden fram till omkring år 1990. I propositionen om dessa riktlinjer (prop. 1980/81:90) förekom emellertid också ett mera långsiktigt perspektiv. För tiden från 1990-talets början borde, uttalades det, siktet vara inställt på att energianvändningen skall hållas på en oförändrad nivå. Detta ingår sålunda i förutsättningarna för den energipolitik som statsmakterna nu för.

I den socialdemokratiska partimotionen 1981/82:1609 citeras (s. 22) ett uttalande av samma innebörd vilket gjordes redan i en proposition (1975:30) som den senaste socialdemokratiska regeringen lade fram. Det var socialdemokraternas mening att i regeringsställning inför senare energipolitiska beslut utarbeta ett underlag som skulle redovisa de olika konsekvenserna på samhällslivets områden av detta mål, sägs det nu i motionen. I motionen kritiseras regeringen för att ännu inte ha redovisat ett sådant underlag. Det föreslås att riksdagen skall hos regeringen begära en skyndsam redovisning av de samhällsekonomiska konsekvenserna m. m. av en varaktig icke-tillväxt i energianvändningen.

Ett liknande motionsyrkande behandlades våren 1979. Näringsutskottet (NU 1978/79:60 s. 33 f.) anförde då att syftet med yrkandet var tillgodosett. I den proposition om riktlinjer för energipolitiken som förelåg redovisades nämligen att programmet Allmänna energisystemstudier m. m. i energiforskningsprogrammet skulle inrymma studier av effekter för samhället i stort av olika användningsnivåer, inkl. en varaktig icke-tillväxt i energianvändningen.

Programmet Allmänna energisystemstudier omfattar, enligt de riktlinjer som presenterades för riksdagen förra året (prop. 1980/81:90 bilaga 1 s. 507 f.), forskning och studier som analyserar energipolitikens möjligheter och begränsningar. Delegationen för energiforskning (DFE), som svarar för programmet, har angett inre och yttre förutsättningar för energisystemets utveckling såsom en huvudgrupp av de problem som programmet skall belysa. Som exempel på pågående verksamhet har DFE nämnt bl. a. energiframtidsstudier och forskning om långsiktiga omställningsproblem. Utskottet vill också erinra om att 1981 års energikommitté enligt sina direktiv skall belysa de ekonomiska konsekvenserna för samhällsekonomin i stort och för staten, kommuner, företag och enskilda av de åtgärder som de föreslår samt belysa dessa åtgärders effekter på sysselsättningen. Mot här angivna bakgrund räknar utskottet med att en sådan redovisning som begärs i motionen kommer att framläggas inom en någorlunda snar framtid utan att riksdagen behöver göra någon särskild framställning till regeringen. Utskottet anser sig således kunna föreslå att motion 1981/82:1609 (s) i angiven del lämnas utan åtgärd.

I centerpartiets partimotion 1981/82:1053 föreslås riksdagen begära att

regeringen årligen lämnar en samlad redovisning av den faktiska utvecklingen beträffande de alternativa energikällorna. Denna redovisning skulle, menar motionärerna, eventuellt kunna ingå i budgetpropositionen.

Utskottet konstaterar att årets budgetproposition innehåller en rad uppgifter om sådana energikällor som motionärerna avser. Dessa uppgifter är emellertid tämligen knapphändiga och spridda på olika håll i framställningen. En fylligare och mera samlad redovisning skulle otvivelaktigt vara av värde. Utskottet lämnar öppet i vilken form en sådan redovisning bör ges men förutsätter att regeringen inriktar sig på att tillgodose det nämnda önskemålet på lämpligt sätt. Någon särskild begäran härom enligt yrkandet i motion 1981/82:1053 (c) finner utskottet inte erforderlig.

I motion 1981/82:1609 (s) påyrkas vidare en utredning som snabbt skall göra en översyn av lagstiftning, normer m. m. med sikte på att införandet av alternativa energikällor skall underlättas. Motionärerna nämner bl. a. lagstiftning av betydelse för solvärmeutnyttjandet, frågor om allmänförklaring av mindre anläggningar än som normalt avses med fjärrsystem, krav på s. k. lågtemperatursystem samt bättre instrument för att kommunerna på ett verkningsfullt sätt skall kunna förhandla med industrin om spillvärmetillgången.

Liksom motionärerna vill utskottet framhålla betydelsen av lämpligt utformade lagbestämmelser till stöd för införandet av alternativa energislag. Förslag om sådan lagstiftning inom området har också framlagts på sistone, till en del efter det att motionen väcktes. Så har exempelvis den s. k. Grafströmska utredningen i betänkandet (1981:94) Energisamverkan stat-kommun-näringsliv föreslagit en energihushållningslag, som skall vara tillämplig i fråga om energiplanering, energitillförsel och energianvändning inom näringslivet. Ett viktigt lagstiftningskomplex behandlas i energiskattekommitténs nyligen avlämnade betänkande (SOU 1982:16) Skatt på energi. Det bör vidare erinras om att 1981 års energikommitté i samband med att den belyser olika handlingsvägar för att säkerställa avvecklingen av kärnkraften också skall överväga nödvändiga styrmedel. Utskottet vill i anslutning till vad motionärerna anför understryka vikten av att regeringen håller ett samlat grepp över den lagstiftning som är av betydelse för införande av alternativa energislag. Någon särskild utredning i enlighet med det berörda yrkandet i motion 1981/82:1609 anser sig utskottet inte ha skäl att förorda.

Vänsterpartiet kommunisterna framställer i motion 1981/82:1140 önskemål om en energihushållningslag som skall ge de styrmedel som krävs för att garantera genomförandet av energihushållningsplanen. Ett annat yrkande i motionen avser inrättandet av en särskild koncessionsnämnd med uppgift att främja en industriell utveckling som tillvaratar bästa kända energisnåla teknik och som i övrigt tillgodoser kraven på hushållning med råvaror, energi och miljö.

Ett förslag till energihushållningslag har, som nämnts, nyligen framlagts av Grafströmska utredningen. Riksdagen bör enligt utskottets mening avvakta regeringens fortsatta beredning av detta förslag och följaktligen avslå de båda nämnda yrkandena i motion 1981/82:1140 (vpk).

Kärnkraft

I enlighet med resultatet av folkomröstningen i kärnkraftsfrågan våren 1980 beslöt riksdagen kort därefter om det fortsatta kärnkraftsprogrammet i Sverige. Utöver de tolv reaktorer som var i drift, färdiga eller under arbete skulle ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad förekomma. Den tekniska livslängden för reaktorerna bedömdes vara ca 25 år. Säkerhetssynpunkter skulle avgöra i vilken ordningsföljd reaktorerna skulle tas ur drift. Den sista reaktorn skulle stängas senast år 2010. Enligt dessa riktlinjer fullföljs nu det tidigare antagna kärnkraftsprogrammet. Samtidigt förbereds åtgärder som skall säkra kärnkraftens avveckling. 1981 års energikommitté spelar en viktig roll i detta sammanhang.

En rad motioner gäller olika aspekter på kärnkraften – bränsleförsörjning, förutsättningarna för idrifttagning av kärnkraftreaktorer, kärnkraftsprogrammets omfattning, avtappning av hetvatten för uppvärmningsändamål, säkerhetsåtgärder, hantering och förvaring av använt kärnbränsle. Dessa motioner tas upp i detta avsnitt tillsammans med några förslag i budgetpropositionen om anslag inom kärnkraftsområdet.

I motion 1981/82:1934 (c) begärs att regeringen skall uppdra åt en fristående ekonomisk expertgrupp att analysera de samhällsekonomiska förutsättningarna för det fortsatta programmet. Motionen anknyter till en interpellation (1980/81:125) som huvudmotionären, Pär Granstedt, våren 1981 riktade till ekonomiminister Gösta Bohman men som besvarades (RD 1980/81:124 s. 50 f.) av statsrådet Carl Axel Petri såsom ansvarig för energifrågorna inom regeringen. I interpellationen frågades om man inom regeringen hade gjort någon analys av den samhällsekonomiska lönsamheten i de investeringar, inkl. följdinvesteringar, som återstod i kärnkraftsprogrammet och om ekonomiministern i så fall ville för riksdagen redovisa de samhällsekonomiska motiven för kärnkraftsprogrammets fullföljande mot bakgrund av vad som var bekant om elbehovets utveckling. I interpellationssvaret sades sammanfattningsvis att regeringen vid en samlad bedömning inte hade funnit samhällsekonomiska motiv för att byggandet av kärnkraftblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3 skulle avbrytas. Den elenergi som de båda anläggningarna beräknades producera kunde på olika sätt ersätta olja, och detta var från samhällsekonomisk synpunkt mycket angeläget.

Dessa resonemang utvecklades vidare i ett svar den 25 mars i år på en fråga (1981/82:275) i riksdagen. Statsrådet Ingemar Eliasson redovisade då en beräkning av de intäkter och kostnader som en laddning av de återstående tre

reaktorerna skulle föra med sig. Beräkningen visade på ett överskott av ca 1 500 milj. kr. per år, vilket medför att det, då reaktorerna är byggda, är billigare att ta dem i drift än att inte göra det.

Utom till interpellationsdebatten och till vad nu sagts vill utskottet hänvisa till 1981 års energikommittés arbete. Kommittén skall föreslå en plan för kärnkraftens avveckling. Den skall, i detta sammanhang som eljest, belysa de samhällsekonomiska konsekvenserna av de åtgärder den föreslår. Utredningsarbetet bör således kunna bidra med kunskap på det område som motionärerna åsyftar. Utskottet finner inte någon särskild åtgärd med anledning av motion 1981/82:1934 (c) motiverad utan avstyrker denna.

Från vänsterpartiet kommunisternas sida framförs förslag om en kraftig nedskärning av kärnkraftsprogrammet. I partimotionen 1981/82:1140 begärs ett uttalande av riksdagen att reaktorerna Forsmark 3 och Oskarshamn 3 t. v. inte bör laddas. En enskild ledamot av partigruppen låter sin satiriskt präglade motion 1981/82:1056 utmynna i förslag att Forsmark 3 skall tas i anspråk som energimuseum och att kärnkraftsanläggningen i Forsmark på sikt skall omvandlas till turist- och rekreationsanläggning. Enligt partimotionen bör vidare Barsebäcksverket snarast tas ur drift och övriga kärnkraftverk "användas så litet som möjligt".

Utskottet hänvisar, liksom i motsvarande sammanhang förra året, till att det nuvarande kärnkraftsprogrammet överensstämmer med resultatet av folkomröstningen våren 1980 och med beslut av riksdagen samma år. Därmed avstyrker utskottet de nu nämnda motionsyrkandena. Utskottet vill tillägga att användande "så litet som möjligt" torde från ekonomisk synpunkt vara en olämplig princip.

Asea-Atom AB marknadsför en kärnvärmeanläggning – utan elproduktion – som benämns Secure. I samband med behandlingen av proposition 1979/80:170 om vissa energifrågor – med anledning av folkomröstningen i kärnkraftsfrågan – avslog riksdagen ett motionsyrkande om att riksdagen skulle göra ett uttalande av innebörd dels att värmeförsörjningen i svenska kommuner inte skulle få ske med hjälp av anläggningar av typ Secure, dels att bridreaktorer inte skulle få byggas i Sverige. Näringsutskottet anförde härom bl. a. (NU 1979/80:70): "Utskottet konstaterar att resultatet av folkomröstningen innebär att byggande av Secureреaktorer eller bridreaktorer inte skall förekomma i Sverige". Detta uttalande citerade industriminister Nils G. Åsling när han den 2 februari 1982 (RD 1981/82:69 s. 102) besvarade en interpellation (1981/82:109) om åtgärder mot marknadsföringen av Secure. Han tillade att det för uppförande, innehav eller drift av atomreaktor fordras tillstånd enligt atomenergilagen (1956:306) och drog slutsatsen: "Mot denna bakgrund torde några Secure-anläggningar inte komma att byggas i Sverige."

När interpellationssvaret avlämnades förelåg redan motion 1981/82:1140 (vpk), där ett yrkande är att riksdagen skall uttala att all utveckling och allt

arbete med kärnvärmereaktorn Secure bör stoppas.

Utskottet avstyrker detta motionsyrkande, eftersom några förutsättningar för introduktion av Secure-anläggningar i Sverige inte nu föreligger, såsom framgår av den redogörelse som just har lämnats. Tillverkning av Secure-anläggningar är emellertid fullt förenlig med gällande rätt. Utskottet finner inte att riksdagen har anledning att göra något ingripande för att sådan tillverkning – med sikte på exportmarknaden – skall förhindras.

I statsbudgeten finns ett förslagsanslag, Ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer, från vilket utbetalas ersättning till Forsmarks Kraftgrupp AB och statens vattenfallsverk för försenad idrifttagning av kärnreaktorerna Forsmark 1 och Forsmark 2 resp. Ringhals 3 och Ringhals 4. I budgetpropositionen föreslås (punkt E 7) att detta anslag för det kommande budgetåret skall bestämmas till 215 milj. kr. Vänsterpartiet kommunisterna hävdar i sin partimotion 1981/82:1140 att förseningskostnaderna faller inom ramen för vad som bör betraktas som normal risktagning om man väljer att satsa på en omstridd verksamhet. Dessa kostnader bör inte betalas av samhället, säger motionärerna.

Den försening som det gäller har framtvingats av staten genom den s. k. rådrumslagen, dvs. lagen (1979:335) om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktorer kärnbränsle. Som utskottet konstaterade hösten 1980 i liknande sammanhang (NU 1980/81:23 s. 8) kan riksdagen inte undandra sig att anvisa medel för ersättning enligt rådrumslagen. Om staten inte medverkar till en förhandlingsöverenskommelse med den som har grundade ersättningsanspråk enligt lagen kan denne söka sin rätt domstolsvägen. Med vad nu sagts avstyrker utskottet motionsyrkandet. Regeringens förslag till anslag för ändamålet tillstyrks.

I näringsutskottets betänkande förra året om riktlinjer för energipolitiken (NU 1980/81:60) ägnades avsevärd uppmärksamhet åt det projekt med värmeöverföring till Stockholm genom en hetvattenledning från kärnkraftverket i Forsmark som hade utarbetats av Storstockholms Energi AB (STOSEB) i samarbete med statens vattenfallsverk. Utskottet framhöll (s. 83) att det är kommunerna som har det slutliga ansvaret för Stockholmsregionens värmeförsörjning. Då värmeförsörjningen i storstäderna i hög grad påverkar Sveriges energiförsörjning är det dock, sade utskottet, motiverat att statsmakterna ger vissa riktlinjer för kommunernas handlande. Utskottet noterade att även ett alternativ med stora värmepumpar i framtida kombination med närförlagda kraftvärmeverk avsågs skola studeras i det fortsatta utredningsarbetet och jämföras med alternativen värme från Forsmark och koleldade anläggningar i Stockholmsregionen. Utskottet uttalade bl. a. att det utgick från att man i det fortsatta utredningsarbetet skulle noga undersöka möjligheterna att använda alternativa energikällor. I ett längre perspektiv inför kärnkraftsavvecklingen borde man beakta möjligheterna att Storstockholms värmesystem skulle få en sådan utform-

ning att varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan kunde införas. Vad utskottet anförde gav riksdagen regeringen till känna som sin mening.

Hösten 1981 begärde STOSEB ett klargörande från regeringen med anledning av de pågående förhandlingarna med vattenfallsverket. Vilken elanvändningsnivå år 1990 borde vara en lämplig utgångspunkt för diskussionerna? Och skulle Sveriges möjligheter att exportera elkraft tas med i värderingen av elbortfallet? Regeringen beslöt den 14 januari 1982 att lämna STOSEB:s skrivelse utan åtgärd. Anledningen angavs vara att regeringen inte uttalar sig i fråga om tolkning av lag eller riksdagsbeslut. I en kommentar till regeringens beslut uttalade föredragande statsrådet Ingemar Eliasson att han ansåg att det dittillsvarande utfallet av förhandlingarna mellan vattenfallsverket och STOSEB visade på vilken osäker grund projektet byggde. Det var, framhöll han, Storstockholmskommunernas och STOSEB:s sak att själva avgöra om de trots detta ville genomföra projektet.

Frågan om en hetvattenledning från Forsmark tas i år åter upp i vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1981/82:1140 och dessutom i motionerna 1981/82:204 (vpk) och 1981/82:1616 (vpk). Yrkandet i den förstnämnda motionen har en generell innebörd – riksdagen föreslås uttala att någon avtappning av hetvatten från de svenska kärnkraftverken inte bör få förekomma. Enligt de båda senare motionerna skulle riksdagen hemställa hos regeringen om åtgärder för att utbyggnaden av hetvattenledningen skall stoppas resp. uttala att denna ledning inte bör projekteras. Utöver vad utskottet anförde i ämnet förra året har utskottet ingenting att tillägga förutom en hänvisning till regeringens nyss refererade svar på STOSEB:s framställning. Utskottet avstyrker sålunda de tre motionsyrkandena.

Om "hetvatten" från kärnkraftverk talas det också i motion 1981/82:373 (m). Motionären vill att riksdagen skall uttala att detta "hetvatten" skall utnyttjas i högsta möjliga grad. Av motiveringen framgår emellertid att vad motionären avser är det vatten som har använts för att kyla reaktorerna och som därefter, uppvärmt till något högre temperatur, släpps ut i havet. Detta motionsyrkande har alltså ungefär samma syfte som två andra yrkanden – i motionerna 1981/82:1135 (s) och 1981/82:2123 (fp) – vilka avser spillvärme från Barsebäcks kraftverk. Enligt den förra av dessa motioner bör regeringen uppdra åt lantbruksstyrelsen att snarast ta upp diskussion med Sydkraft AB och med trädgårdsnäringen om möjlighet att utnyttja denna spillvärme för växthusodling. I den senare motionen begärs en skyndsam undersökning av om spillvärme från Barsebäck kan utnyttjas för uppvärmning av "skilda trädgårdsanläggningar och näraliggande bostadsområden".

Samma fråga var aktuell förra året (NU 1980/81:60 s. 86). Utskottet nämnde då en pågående förprojektering av ett projekt som avsåg uppvärmning av en växthusanläggning med hjälp av värmepump. Utskottet föreslog att de aktuella motionsyrkandena skulle lämnas utan åtgärd och utgick då

från att berörda myndigheter och organisationer skulle följa utvecklingen och vidta erforderliga åtgärder. Diskussioner om detta projekt pågår fortfarande mellan berörda parter, dvs. Sydkraft och trädgårdsnäringens företrädare. På samma grund avstyrker utskottet motionerna 1981/82:373 (m), 1981/82:1135 (s) och 1981/82:2123 (fp) i nu berörda delar. Utskottet vill då samtidigt betona att det är högst önskvärt att det energiinnehåll som har tillförts kylvattnet i möjligaste mån kommer till nyttig användning.

Utskottet övergår så till säkerhetsfrågor på kärnkraftens område. Tillsynsmyndigheten, statens kärnkraftsinspektion, finansieras genom avgifter. För inspektionens förvaltningskostnader och för kärnsäkerhetsforskning i dess regi begär regeringen därför endast två anslag av formell natur, vartdera på 1 000 kr. Utskottet tillstyrker propositionen på denna punkt.

Socialdemokraterna tar upp olika säkerhetsfrågor i sin partimotion 1981/82:1609. Där föreslås att riksdagen skall som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av successiv information till riksdagen och allmänheten om bl. a. säkerhetsstudier, säkerhetshöjande åtgärder och de lokala säkerhetsnämndernas verksamhet. Motionärerna citerar en formulering på valsedeln för linje 2 i kärnkraftsfolkomröstningen i mars 1980, enligt vilken en särskild säkerhetsstudie bör göras för varje reaktor. De erinrar också om de lokala säkerhetsnämndernas verksamhet och föreslår att denna skall redovisas i samband med att regeringen, såsom de också begär, successivt lämnar information till riksdagen och allmänheten om hur arbetet med bl. a. säkerhetsstudier och säkerhetshöjande åtgärder fortskrider.

Budgetpropositionen innehåller i avsnittet om kärnkraftinspektionen (s. 110–118) en del information som har intresse i detta sammanhang. Bl. a. nämns att det i riktlinjerna för kärnsäkerhetsarbetet har angivits att varje svenskt kärnkraftaggregat under sin tekniska livslängd om möjligt skall genomgå tre fullständiga säkerhetsgranskningar liknande den som föregår meddelandet av tillstånd att första gången ta reaktoranläggningen i drift. I fråga om metoder i säkerhetsarbetet berörs bl. a. utvecklingen av system för tillbudsanalys samt pågående s. k. probabilistiska riskanalyser. Produktion av informationsmaterial om inspektionens verksamhet nämns som en prioriterad uppgift. Informationen avses delvis bli av överblickande art och delvis gälla projekt av speciellt intresse. I kärnkraftinspektionens regelbundet återkommande information till allmänheten ingår sedan länge kvartalsrapporter över driftstörningar i de svenska kärnkraftverken.

Ordförande och ledamöter i de lokala säkerhetsnämnderna utses av regeringen. För varje nämnd sker emellertid detta efter förslag av den kommun där kärnkraftverket är beläget. Det är huvudsakligen kommunfullmäktigeledamöter i respektive kommun som har utsetts. I realiteten framstår säkerhetsnämnderna därför i rätt hög grad som kommunala organ. Varje säkerhetsnämnd skall årligen avge en berättelse om sin verksamhet till

industridepartementet. Till dess åligganden hör också att själv svara för information om säkerhetsfrågor på det lokala planet.

Vad som nu har redovisats synes ge vid handen att motionärernas önskemål beträffande information om kärnsäkerhetsarbetet i allt väsentligt blir uppfyllda under förutsättning av att kärnkraftsinspektionen fullföljer sina i anslagsframställningen angivna planer och att de lokala säkerhetsnämnderna fullgör sina uppgifter instruktionsenligt. Utskottet vill understryka betydelsen av den informationsverksamhet som det här är fråga om. Någon särskild framställning till regeringen på grundval av det nu aktuella motionsyrkandet finner utskottet inte erforderlig.

Installation av filtrerad ventilation i reaktorinneslutningarna är ett nytt led i kärnsäkerhetsarbetet. I enlighet med de planer som redovisades i förra årets proposition om riktlinjer för energipolitiken har regeringen, såsom nu anmäls i budgetpropositionen (bilaga 17 s. 112), hösten 1981 utfärdat föreskrifter om sådan installation vid Barsebäcksverket. I motion 1981/82:1140 (vpk) begärs motsvarande åtgärder även vid övriga kärnkraftverk. Regeringen bör, menar motionärerna, anmodas lägga fram förslag om att filterkammare före år 1985 skall byggas vid alla kärnkraftverk i drift.

Motionärerna påpekar att de framställde samma yrkande förra året. Det avslogs då av riksdagen (NU 1980/81:60 s. 112). Regeringen hade uttalat att filtrerad ventilation kunde bli aktuell även för reaktorinneslutningarna i Ringhals, Oskarshamn och Forsmark. Man skulle dock utreda om andra metoder kunde ge en jämförbar minskning av olycksriskerna liksom om riskbilden vad gäller stora utsläpp av radioaktivt material väsentligt avvek från den dåvarande. I så fall borde säkerhetsvillkoren för kärnkraftverken i Ringhals, Oskarshamn och Forsmark anpassas härtill. Om ytterligare säkerhetsåtgärder skulle vidtas borde de enligt regeringen ha kommit till stånd före år 1989. Med hänvisning till detta ställningstagande av riksdagen avstyrker utskottet det nu berörda motionsyrkandet.

Hantering av radioaktivt avfall

Hanteringen av det radioaktiva avfallet från kärnkraftverken är ett av de centrala problemen på kärnkraftsområdet. Staten inrättade förra året en särskild nämnd för hantering av använt kärnbränsle. Dess verksamhet presenteras nu i budgetpropositionen (bilaga 17 s. 117 f.). Nämndens utgifter bekostas med avgiftsmedel. I statsbudgeten erfordras för nämndens del bara ett formellt belopp av 1 000 kr. Utskottet tillstyrker regeringens förslag härom.

Frågor om hanteringen och den slutliga förvaringen av det radioaktiva avfallet från kärnkraftverken tas upp i flera motioner. I centerpartiets partimotion 1981/82:1053 finns två yrkanden på detta område. Enligt det ena bör riksdagen i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad som i motionen anförs om inriktningen av arbetet för att nå en betryggande slutförvaring av

det utbrända kärnbränslet. Innebörden av detta yrkande skall strax redovisas närmare: här skall endast anmärkas att lagen (1977:140) om särskilt tillstånd att tillföra kärnreaktor kärnbränsle m. m., den s. k. villkorslagen, ställer högre säkerhetskrav än som kommer till uttryck genom ordet "betryggande". Det andra yrkandet är att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att upparbetning av svenskt kärnkraftsavfall inte bör komma i fråga. Ett uttalande av denna innebörd begärs också av vänsterpartiet kommunisterna i partimotionen 1981/82:1140. Där föreslås vidare att riksdagen skall uttala att man från svensk sida snarast möjligt bör säga upp det avtal som finns mellan Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) och det franska företaget Cogéma om upparbetning av använt kärnbränsle. Ytterligare skulle riksdagen uttala att en utredning om förvaringen av kärnkraftsavfallet bör tillsättas och att alla provborrningar bör stoppas i avvaktan på utredningens resultat.

Centerpartiet diskuterar i den nämnda partimotionen sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen. Åtgärder som förhindrar att kärnkraftsproduktionen leder till ökad kärnvapenspridning måste vidtas i varje aktuellt led i kärnbränslecykeln, uttalar motionärerna. Upparbetning av använt kärnbränsle skulle "klart innebära en ytterligare bindning till kärnkraftssamhället" och dessutom öka riskerna för spridning av kärnvapen. Det påpekas i motionen att villkorslagen ger utrymme både för upparbetning av använt kärnbränsle och för en slutlig förvaring utan upparbetning. "Enligt centerns uppfattning uppfyller inte de s. k. KBS-metoderna de krav som villkorslagen uppställer för att den slutliga förvaringen av det utbrända kärnbränslet skall kunna anses vara helt säker", säger motionärerna i detta sammanhang.

Utskottet finner det nu citerade uttalandet anmärkningsvärt. Regeringen beslöt under våren 1980 att medge start av kärnkraftsanläggningarna Ringhals 3 och 4 samt Forsmark 1 och 2. Likaså lämnade regeringen då tillstånd till uppförande och drift av ett centrallager för använt kärnbränsle. Dessa beslut innebar, såsom uttryckligen konstaterades i proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken (bilaga 1 s. 315), ett ställningstagande för att den dittills av Projekt Kärnbränslesäkerhet (KBS) redovisade hanteringen och förvaringen av använt kärnbränsle och högaktivt avfall är möjliga att tillämpa. Att den rådgivande folkomröstningens resultat gav stöd för idrifttagning av ytterligare kärnkraftsreaktorer intill ett sammanlagt antal av tolv har givetvis icke satt de i villkorslagen angivna kraven ur kraft. Några omständigheter som tyder på att de år 1980 godtagna förvaringsmetoderna nu skulle bedömas väsentligen annorlunda av regeringen är inte bekanta. Det citerade uttalandet i partimotionen torde mot här angiven bakgrund få tolkas så att motionärerna anser innebära att regeringen år 1980 meddelade tillstånd enligt villkorslagen trots att de i lagen angivna förutsättningarna för tillstånd inte var uppfyllda.

Beträffande det fortsatta arbetet på metoder för slutförvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från sådant vill utskottet anföra följande.

De hittills redovisade metoderna för slutförvaring av radioaktivt avfall – KBS I och II – har presenterats som *möjliga* sätt att lösa problemet med slutförvaringen. Utgångspunkten var härvid de krav som ställdes av villkorslagen inför laddningen av de reaktorer som var under uppförande. Inom ramen för KBS pågår nu forskning om de på lång sikt *bästa* förvaringsmetoderna, med utgångspunkt i vissa grundläggande förutsättningar för villkorslagen. Dessa är bl. a. att slutförvaringen skall ske i Sverige och inte innebära någon börda för kommande generationer. Inom de ramar som bestäms av villkorslagen undersöks nu dels ett antal olika bergarter för slutförvaringen, dels ett antal metoder och material för inkapsling av avfallet. Forskningen kommer att pågå ytterligare en tid innan val av metoder, material och lokalisering måste göras. F. n. planeras en idrifttagning av slutförvaret omkring år 2020. Anläggningsarbetena bör påbörjas ca tio år tidigare, dvs. omkring år 2010. Detta medför i sin tur att provborrningar i syfte att finna lämplig lokalisering bör avslutas före sekelskiftet. Tidpunkten för definitiva val av metoder, material och lokalisering kan komma att skjutas framåt i tiden genom politiska beslut om exempelvis längre mellanlagring.

I detta sammanhang kan också erinras om den översyn av lagstiftningen på atomenergiområdet som atomlagstiftningskommittén (I 1979:05) är sysselsatt med. Kommittén skall vid sin prövning av tillståndsförfarandet enligt atomenergilagen (1956:306) bl. a. överväga möjligheterna att ställa upp villkor samt vad som krävs för att ändra eller återkalla ett lämnat tillstånd eller uppställa nya eller ändrade villkor under tillståndets giltighetstid.

Utskottet vill understryka betydelsen av det pågående arbetet på att förbättra metoderna för hantering och förvaring av använt kärnbränsle. De insatser i detta syfte som görs på olika håll i världen skapar grund för förhoppningar att betydande tekniska landvinningar kan göras på detta område. En tänkbar utvecklingslinje kan vara att slutförvaring utan upparbetning kommer att bli betraktad som den primära slutförvaringsmetoden. Det finns emellertid enligt utskottets mening inte skäl för ett förbud mot upparbetningsmetoden, den ena av de båda metoder som villkorslagen anvisar. Utskottet avstyrker därför de yrkanden om upparbetningsförbud som framställs i motionerna 1981/82:1053 (c) och 1981/82:1140 (vpk).

Forsknings- och utvecklingsarbete avseende hantering och förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall bedrivs av reaktorinnehavarna själva genom det av dem ägda företaget Svensk Kärnbränsleförsörjning (SKBF). I regi av nämnden för hantering av använt kärnbränsle förekommer viss kompletterande verksamhet. När det gäller den fortsatta inriktningen av forsknings- och utvecklingsarbetet finns det enligt utskottets mening inte underlag för ett sådant styrande ingrepp från statsmakternas sida som motionärerna påyrkar. Utskottet avstyrker alltså det yrkande i motion 1981/82:1053 (c) som syftar till ett uttalande därom från riksdagens sida.

Med hänvisning till vad som här har sagts om det fortsatta forsknings- och

utvecklingsarbetet i fråga om hantering av använt kärnbränsle etc. avstyrker utskottet yrkandet i motion 1981/82:1140 (vpk) om en särskild utredning på detta område och om förbud mot provborrningar under utredningstiden.

Det avtal om upparbetning som har ingåtts mellan Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) och det franska företaget Cogéma har upprepade gånger behandlats inom riksdagen. Utskottet kan hänvisa till en interpellationsdebatt våren 1981 (RD 1980/81:32 s. 25) och till sitt eget betänkande förra året om riktlinjer för energipolitiken (NU 1980/81:60 s. 108 f.). Med erinran om riksdagens tidigare ställningstaganden i frågan avstyrker utskottet det yrkande i motion 1981/82:1140 (vpk) som går ut på att avtalet med Cogéma bör sägas upp snarast möjligt.

SKBF har under år 1981 projekterat ett för samtliga svenska kärnkraftsföretag gemensamt centrallager för driftavfall från de svenska kärnkraftverken. Det rör sig huvudsakligen om filter- och jonbytarmassor, som måste hållas avskilda under några hundra år. Anläggningen planeras för att senare kunna utvidgas så att den kan ta emot avfall från rivning av kärnkraftverk. Förvaret avses bli lokaliserat till Forsmark. SKBF har inlämnat ansökan om prövning av projektet enligt atomenergilagen, vattenlagen och miljöskyddslagen.

I motion 1981/82:284 (s) begärs att riksdagen skall hemställa hos regeringen att utrednings- och projekteringsarbetet för det nu beskrivna projektet fullföljs. Riksdagen föreslås också besluta om att centrallagret skall lokaliseras till Forsmark. Med hänvisning till den pågående prövningen av projektet avstyrker utskottet denna motion.

Vattenkraft

För närvarande uppgår vattenkraftsproduktionen till 61–62 TWh under ett år med normal vattentillrinning. I 1981 års energipolitiska proposition redovisades beräknade produktionstillskott. Utöver redan pågående och lovgivna utbyggnader bedömdes kapacitetsutbyggnader kunna inledas under 1980-talet motsvarande 2–3 TWh. Häri inkluderades även tillskott från små vattenkraftverk. Ytterligare ca 1 TWh skulle kunna tillkomma genom effektiviseringar i befintliga kraftstationer. Totalt skulle vattenkraftsproduktionen kunna uppgå till 66 TWh, dock inte förrän efter år 1990. Detta år skulle enligt propositionen vattenkraften kunna ge ett tillskott till energibalansen med 65 TWh. Till år 1983 kommer regeringen att följa upp lämnade tillstånd till vattenkraftsutbyggnad. Om så erfordras kommer kompletterande förslag att lämnas så att den föreslagna utbyggnaden kan uppnås.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen konstaterades bl. a. på basis av ett yttrande från civilutskottet att vattenkraftsproduktionen år 1990 troligen kommer att ligga något under 65 TWh med nu gällande regler för tillståndsgivningen (NU 1980/81:60 s. 94, CU 1980/81:5 y). Civilutskottet

erinrade i sitt yttrande om att ramen för möjlig vattenkraftsutbyggnad ytterst läggs fast genom riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen och vattenlagens tillåtlighetsregler i förening med regeringens prövningsrätt. "För den händelse att riksdagen önskar vidga utbyggnaden av vattenkraften måste den", framhöll civilutskottet, "antingen fatta konkreta beslut om att vissa angivna älvsträckor inte längre skall vara undantagna från utbyggnad eller --- ändra vattenlagen så att de motstående intressena tillmäts en mindre vikt."

Bland uppgifterna för 1981 års energikommitté är att med utgångspunkt i riksdagsbeslutet 1977 om den fysiska riksplaneringen överväga vilket bidrag vattenkraften kan ge till elförsörjningen i ett längre tidsperspektiv.

I sitt betänkande CU 1981/82:33 har civilutskottet med anledning av ett motionsyrkande föreslagit en utredning som skall kunna ligga till grund för en plan för vattenkraftsutbyggnaden. Uppgifter om möjligheter att nå nära beräknad utbyggnad år 1990 kan inte, säger civilutskottet, undanröja farhågorna för att utbyggnaden inte kommer att ske i önskad takt. De långa projekterings- och planeringsperioderna medför att det erfordras beslut så snart som möjligt för att vattenkraften skall kunna lämna sitt avsedda bidrag till den beslutade framtida energistrukturen. Det förordade utredningsarbetet bör, heter det i betänkandet, närmare planläggas i samråd med energikommittén. Utredningsresultatet skall innefatta ställningstaganden även till frågan i vilken mån gällande riktlinjer för den fysiska riksplaneringen bör omprövas, bl. a. mot bakgrund av att tidigare utredningar bakom dessa har gjorts innan riksdagen fattat nu gällande beslut om energipolitikens inriktning. – Civilutskottets nu återgivna förslag är inte enhälligt. Centerpartiets och folkpartiets representanter i utskottet har i en reservation uttalat att de gällande riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen, enligt vilka de fyra outbyggda huvudälvarna och andra värdefulla älvsträckor skall undantas från utbyggnad, bör ligga fast. Och en särskild utredning om möjligheter att öka vattenkraftstillskottet inom "den synnerligen smala eller närmast obefintliga sektor" där – med citat från den aktuella motionen – "en positiv omdaning av naturmiljön säkras" kan, hävdar reservanterna, inte anses motiverad. – Riksdagen har den 19 maj 1982 beslutat i enlighet med civilutskottets förslag. Näringsutskottet har alltså inte anledning att självt ta ställning i frågan. I det följande utgår utskottet från riksdagens nu angivna beslut.

Utskottet tar här upp åtta motioner som på olika sätt behandlar vattenkraftsutnyttjandet.

I motion 1981/82:1466 (m) krävs att nytt beslutsunderlag skall tas fram för alla vattenkraftsprojekt som kan bli aktuella under resten av 1900-talet. Detta beslutsunderlag skall bygga på en moderniserad bedömning av kraftnyttan mot bakgrund av det enligt motionärerna nu allmänt accepterade kravet på minskat oljeberoende samt förestående kärnkraftsavveckling. En utredning av detta slag bör, menar motionärerna, föreligga inför den

omprövning av 1977 års riksdagsbeslut om den fysiska riksplaneringen som skall ske i mitten av 1980-talet. Den önskade utredningen bör dels ställa nyttan av och kostnaden för nya vattenkraftsprojekt i relation till nyttan och kostnaden för andra tänkbara energitillskott, dels jämföra positiva och negativa miljöeffekter av nya vattenkraftverk med andra alternativa energiprojekt.

I motiveringen för ett av yrkandena i motion 1981/82:626 (s) åberopas ett riksdagsbeslut år 1975 om utbyggnad av vattenkraften till 66 TWh redan år 1985. Denna utbyggnad har kraftigt försenats, påpekar motionärerna och hänvisar till tidigare socialdemokratiska motioner med krav på en plan för hur 1975 års nivå för vattenkraftsproduktionen skall kunna uppnås. Om riksdagen avslår dessa krav tillvaratas inte möjligheterna att styra utbyggnaden så att största möjliga hänsyn tas till ekonomi och miljö, säger motionärerna. Ett intressant förslag från Älvräddarnas samorganisation har därmed inte heller fått en seriös prövning, tillägger de. I stället pågår en närmast spontan utbyggnad genom kraftbolagens försorg.

Vid behandlingen av motsvarande motionsyrkanden våren 1981 avslog riksdagen dessa med hänvisning till uppdraget åt 1981 års energikommitté att överväga vattenkraftens utbyggnad i ett längre tidsperspektiv. Utvecklingen i det korta och medellånga perspektivet kommer att följas uppmärksamt av regeringen, påpekade näringsutskottet, som också erinrade om de kompletteringsförslag i frågan som regeringen hade aviserat till år 1983.

Även i år återkommer krav på en utbyggnad av vattenkraften i den utsträckning som är ekonomiskt lönsam (ca 100 TWh). Detta sker genom ett yrkande i motion 1981/82:373 (m) som förordar att den på vattenkraft baserade elproduktionen ökas med minst 50 % genom utnyttjande av alla exploaterbara vattenkraftsresurser. Riksdagen avslog förra året ett motsvarande yrkande.

Med hänvisning till riksdagens nyss refererade beslut om en utredning rörande vattenkraftutbyggnaden avstyrker utskottet de tre här refererade yrkandena i motionerna 1981/82:1466 (m), 1981/82:626 (s) och 1981/82:373 (m).

I motion 1981/82:626 (s) föreslås även att regeringen utan dröjsmål skall vidta åtgärder för att ytterligare stimulera effektiviseringar i befintliga kraftverk. De skäl som motionärerna anför för en stark satsning just på effektiviseringar är bl. a. att sådana medför ytterst begränsade skador på miljön och att de skulle kunna bidra till att meningsfull sysselsättning skapas för företag i anläggnings- och byggnadsbranschen och i verkstadsindustrin.

Motion 1981/82:2126 (s) ställer krav på dels ombyggnad, dels viss nybyggnad av vattenkraften i Jämtlands län. De befintliga kraftstationerna i Indalsälven bör ses över, menar motionärerna. Dessa stationer undersöktes redan år 1975 av statens vattenfallsverk och Indalsälvens Vattenregleringsföretag, varvid såväl om- och utbyggnad som viss nybyggnad befanns vara

möjlig. Projekten har dock inte satts i gång beroende på bl. a. bristande lönsamhet. De splittrade ägarförhållandena i Indalsälvens kraftföretag torde vara en försvårande faktor, säger motionärerna, som anhåller om omedelbara statliga insatser för att få till stånd förhandlingar om den önskade kraftutbyggnaden.

Som tidigare nämnts beräknas det möjliga tillskottet i vattenkraftsproduktionen genom effektiviseringar uppgå till ca 1 TWh. Detta förutsätter dock att erforderliga utbyggnadstillstånd och statsbidrag kan erhållas. Effektiviseringar av befintliga kraftverk pågår kontinuerligt inom ramen för kraftföretagens normala verksamhet. Som exempel på detta nämns i budgetpropositionen (bilaga 17 s. 132) att vattenfallsverket har ansökt hos vattendomstolen om att få installera ett fjärde aggregat i Stadsforsens kraftstation.

Näringsutskottet fann vid sin behandling av likadana motionsyrkanden förra året som de båda senast nämnda att de inte borde föranleda några åtgärder från riksdagens sida, och riksdagen följde utskottet. Utskottet har samma uppfattning nu och avstyrker alltså motionerna 1981/82:626 (s) och 1981/82:2126 (s) i nu berörda delar. Härvid förutsätter utskottet att vattenfallsverket och andra intressenter aktivt bevakar möjligheter till effektivisering av befintliga kraftverk.

Vattenkraften kan byggas ut i den begränsade omfattning som förutsattes av linje 3 i samband med folkomröstningen om kärnkraft, sägs i motion 1981/82:1140 (vpk). Då krävs emellertid bl. a. en satsning på mindre vattenkraftsresurser, framför allt i södra Sverige. Riksdagen bör därför hos regeringen begära en inventering av dessa, anser motionärerna.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att regeringen (jordbruksdepartementet) sedan budgetåret 1980/81 har anslagit medel till vissa länsstyrelser för inventeringar av befintliga vattenkraftsanläggningar inom resp. län. Inventeringarna omfattar äldre dammar, nedlagda kvarnar etc. där det skulle kunna installeras vattenkraftstationer. Förra budgetåret genomfördes inventeringar i Hallands, Älvsborgs och Örebro län. F. n. pågår inventeringar i Kronobergs, Jönköpings, Kalmar och Blekinge län.

Inventeringarna är inte fullständiga med avseende på möjlig vattenkraftsutbyggnad, eftersom de inte omfattar outbyggda vattenkraftsresurser. Det berörda yrkandet i motion 1981/82:1140 (vpk) får dock anses vara väsentligen tillgodosett genom de aktiviteter som pågår. Utskottet föreslår därför att riksdagen lämnar det utan åtgärd.

I motion 1981/82:451 (m) redogörs för den utbyggnad av mindre vattenkraftsresurser som planeras av länsstyrelsen i Skaraborgs län. Regeringen borde enligt motionärerna uppmanas att noga följa planernas utveckling i syfte att på lämpligt sätt kunna medverka till att de fullföljs. Länsstyrelsens planering avser vattensystemet Lidan-Flian, som vid en pågående inventering synes kunna erbjuda lönsamma utbyggnadsmöjligheter. Utskottet anser att det kan lämnas åt de regionala intressenterna att om

så befinns motiverat göra framställning om statliga insatser. Därför avstyrker utskottet motionen.

Det statliga stödet till utbyggnader av små vattenkraftverk är i dag sämre än tidigare, hävdas i motion 1981/82:1932 (c). Här åberopas en utvärdering av stödreglerna som har gjorts av statens industriverk. Industriverket konstaterar att finansieringen är det största hindret för en fortsatt upprustning resp. nyanläggning av små vattenkraftverk. Motionärerna föreslår förbättringar av stödet så att lån kan beviljas med högst 75 % i stället för som i dag 50 % av anläggnings- resp. upprustningskostnaden. Lånens amorteringstid borde vidare förlängas och dispens ges generöst för anläggningar med lägre effekt än 100 kW.

I budgetpropositionen (bilaga 17 s. 108) redogörs för en skrivelse till regeringen från länsstyrelsen i Kalmar län med önskemål som överensstämmer med dem som framförs i den aktuella motionen. I propositionen erinras om att reglerna för stöd ur oljeersättningsfonden nyligen har godkänts av riksdagen (NU 1980/81:60 s. 95). Det nya stödsystemet trädde i kraft den 1 juli 1981. Föredraganden säger sig inte vara beredd att nu förorda några ändringar i stödet. Han betonar dock att erfarenheterna av stödsystemets tillämpning noga bör bearbetas. De bör utgöra ett väsentligt underlag för den utvärdering av oljeersättningsfondens verksamhet som skall föreligga år 1983.

Som redovisas senare i detta betänkande (s. 40) har energiskattekommittén nyligen (SOU 1982:16) föreslagit viss skattebefrielse för små kraftverk. Förslagen gäller anläggningar i de storlekar som är berättigade till statligt oljeersättningsstöd.

Utskottet instämmer i det nyss citerade uttalandet i budgetpropositionen och hänvisar därutöver till den förestående prövningen av energiskattekommitténs förslag. Någon meningsyttring av riksdagen på grundval av motion 1981/82:1932 (c) vill utskottet följaktligen inte förorda.

Sist i detta avsnitt tar utskottet upp två motioner som syftar till förstatligande av vissa vattenkraftstillgångar vilka f. n. är i privat ägo. Bakgrunden är att de båda företag – Gränges AB och Stora Kopparbergs Bergslags AB – som år 1979 tillsammans med staten bildade SSAB Svenskt Stål AB därvid behöll sina kraftrörelser. Gränges har sedermera sålt sin kraftrörelse till statens vattenfallsverk. I motion 1981/82:452 (s) begärs nu att regeringen skall ta upp förhandlingar med Stora Kopparberg syftande till att den kraftrörelse som tidigare utgjorde en integrerad del av bolagets stålrörelse men som skildes ut från denna när Domnarvets Jernverk överläts till SSAB skall "i framtiden" överföras i samhällets ägo. Enligt motion 1981/82:1493 (vpk) bör regeringen anmodas ta initiativ för att den vattenkraft som det gäller skall överföras till staten.

Motsvarande motionsyrkanden – avseende även Gränges tidigare kraftrörelse – avstyrktes av näringsutskottet (NU 1980/81:44) och avslogs av riksdagen våren 1981. De behandlades då i anslutning till en proposition om

stålindustrin. Vattenfallsverket och Gränges hade vid tillfället just träffat avtal om den nyssnämnda affären dem emellan, och denna skulle senare underställas statsmakternas prövning (se prop. 1981/82:25 s. 91, NU 1981/82:13).

Frågan huruvida vattenkraftstillgångar av det slag som det här gäller bör få finnas kvar i enskild ägo eller undantagslöst bör nationaliseras är en näringspolitisk fråga av stor räckvidd. Det finns enligt utskottets mening inte anledning att här aktualisera denna fråga i hela dess vidd. Beträffande Stora Kopparbergs kraftrörelse konstaterar utskottet att den numera, när ingen särskild förhandlingssituation råder mellan staten och Stora Kopparberg, inte står i någon särklass bland kraftrörelser i privata bolags ägo. Den omedelbara effekten av en sådan transaktion som motionärerna förespråkar skulle bli ett likviditetstillskott till Stora Kopparberg och en motsvarande belastning på statsbudgeten. Utskottet finner inte skäl att nu förorda något sådant initiativ från statens sida som förordas i motionerna 1981/82:452 (s) och 1981/82:1493 (vpk). Alltså avstyrker utskottet dessa.

Vinster vid vattenkraftsproduktion

Statens vattenfallsverk har bl. a. genom sin storlek blivit normgivande när det gäller pris- och tariffsättning på elkraft i landet. Huvudprincipen vid prissättningen är enligt vattenfallsverket att prisnivån skall anpassas efter självkostnaden för produktionen. Fram till år 1978 sattes tariffnivån så att den skulle svara mot den s. k. långsiktiga marginalkostnaden, vilket innebär att intäkterna från dagens kraftförsäljning svarar mot kostnaderna för att bygga ut nya produktionsanläggningar.

Vattenkraften utgör mer än hälften av den totala elproduktionen i landet, 57 % under år 1981 enligt statistiska centralbyråns preliminära statistik. Den produceras till stor del i äldre, avskrivna anläggningar till mycket låga rörliga kostnader. Eftersom elpriserna är satta för att täcka betydligt högre produktionskostnader i nyutbyggda anläggningar (den långsiktiga marginalkostnaden har varit stigande), genererar de äldre vattenkraftsanläggningarna årligen stora finansiella överskott.

Kommittén om principerna för taxe- och prissättningen på energi diskuterar i sitt betänkande Pris på energi (SOU 1981:69) dessa s. k. producentöverskott (s. 119, 144–149). "Att utnyttja vinster från billigare produktionsslag för att subventionera dyrare produktion innebär ett slöseri med resurser och utgör ett sätt att inte låta värdet av naturtillgångar komma landet till godo", konstaterar kommittén och fortsätter: "Det är ett sätt att skapa konstgjorda komparativa fördelar för verksamheter som annars inte skulle vara lönsamma. Detta kan gälla såväl för elenergi som för gas, olja eller andra naturtillgångar."

Det har uppstått interna kapitalmarknader inom många skogs- och stålkoncerner, menar kommittén och anför vidare: "Vattenkraftsvinsterna

kanaliseras således i stor utsträckning till investeringar inom andra delar av dessa koncerners verksamhet eller till täckning av förluster inom koncerner. Endast en mindre del av vattenkraftsvinsterna delas ut till aktieägare eller dras in till stat och kommun."

Frågan om beskattning eller någon annan form för indragning av vattenkraftsvinsterna har inte tagits upp i utredningsbetänkandet. Däremot berörs den i energiskattekommitténs betänkande (SOU 1982:16) Skatt på energi. Denna kommitté har enligt sina direktiv och tilläggsdirektiv haft att belysa frågan om de s. k. övervinsterna i vattenkraftsproduktionen och presentera tekniska modeller för hur ett ingripande kan utformas.

Energiskattekommittén belyser (bilaga 3 till betänkandet) prissättningsprinciper för olika former av elproduktion samt vattenkraftens ägar-, storleks- och vinststruktur. Kommittén diskuterar frågan om hur övervinster kan definieras samt periodiserings- och mätproblem som hänger samman därmed. Rapporten utmynnar i en presentation av olika tekniska modeller för beskattning av aktuella "övervinster". Tänkbara modeller är beskattning på (a) utlevererad elkraft, (b) anläggningarnas produktionskapacitet, (c) genererad vinst eller (d) nyttjanderätt samt (e) olika kombinationer härav. Kommittén har inte ålagts att förorda en viss bestämd modell. Den anser att en eventuell övervinstbeskattning inte bör ske inom energibeskattningens ram. Om en övervinstbeskattning skall komma till stånd synes, säger kommittén, en utformning enligt (c) eller (d) bättre ligga i linje med intentionerna i kommitténs direktiv.

Då de nu nämnda betänkandena har remissbehandlats, kan de tillsammans med den Grafströmska utredningens förslag i betänkandet (SOU 1981:94) Energisamverkan stat–kommun–näringsliv komma att ligga till grund för regeringsförslag längre fram under år 1982.

I tre motioner begärs utredning om hur vinster och övervinster vid vattenkraftsproduktion skall kunna överföras till samhället eller till särskilda regioner.

I motion 1981/82:212 (vpk) påpekas att det i debatten inför folkomröstningen i kärnkraftsfrågan rådde stor enighet om att övervinsterna från de äldre vattenkraftsverken skulle dras in. På sikt är det viktigt att en del av vattenfallsverkets övervinster på vattenkraften återförs direkt till de regioner där de har uppkommit, menar motionärerna. I ett par yrkanden som under våren har behandlats av skatteutskottet (SkU 1981/82:30, 1981/82:54) föreslås att överföringen skall ske genom att en produktionsavgift läggs på vattenkraftsproduktionen. Intäkterna från denna avgift skulle tillföras dels en central fond, dels ett antal regionala fonder. Att snabbt genomföra en sådan direktöverföring är komplicerat, eftersom vattenfallsverkets vinster f. n. i huvudsak tillfaller statskassan, säger motionärerna. En utredning borde därför skyndsamt tillsättas för att föreslå lämpliga åtgärder. Ett likalydande motionsyrkande avstyrktes av utskottet våren 1981 (NU 1980/81:60 s. 119) och avslogs då av riksdagen.

Yrkanden med delvis samma innebörd, likaledes behandlade av skatteutskottet, har framförts i motionerna 1981/82:1610 (s) och 1981/82:1570 (c).

Skatteutskottet förutsatte vid sin behandling av de nämnda motionsyrkandena att regeringen efter sedvanlig remissbehandling av energiskattekommitténs betänkande snarast vidtar de åtgärder som kan anses erforderliga. Utskottet ansåg att riksdagen borde avvakta regeringens ställningstaganden till energiskattekommitténs modeller för ett ingripande mot övervinsterna och avstyrkte därför de behandlade motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Motion 1981/82:2132 (fp) tar upp de svårigheter för sysselsättning och näringsliv som råder i Norrbotten. I ett läge då de regionalpolitiska medlen inte räcker till för att ge fler arbetstillfällen och basindustrierna går med förlust måste nya vägar prövas, anser motionären. Det borde därför undersökas om den mycket stora resurs som Norrbottens vattenkraft utgör kunde komma länet till godo och satsas på utveckling av ett mer differentierat näringsliv. Detta skulle kunna ske genom en sänkning av elpriset i Norrbotten, en avsättning per producerad kWh eller återbäring till länet på annat sätt av den vinst som uppkommer från kraftproduktionen i länet.

En liknande innebörd har motion 1981/82:1479 (c). Där framhålls att de dominerande företagen i Norrbotten är statsägda. Dessa har, säger motionärerna, under årens lopp tillfört statskassan betydande belopp. Detta gäller även för vattenkraftsproduktionen – särskilt i Lule älv – vars vinster dels använts av vattenfallsverket till investeringar i andra regioner och andra kraftslag, dels direkt har influtit i statskassan. Övriga kraftföretag i landet ägs av kommuner eller industrier som har kunnat utnyttja vinsten från kraftproduktionen för att utveckla ett starkt näringsliv. De tunga och energikrävande statliga industrierna i Norrbotten skulle nu inte ha varit så hårt drabbade om de hade haft motsvarande förmåner. För att de norrbottniska industriföretagens konkurrenskraft skall kunna stärkas och för att den rikhaltiga mängd energitillgångar som finns i Norrbotten skall kunna tillvaratas på ett samlat och rationellt sätt bör enligt motionärerna ett Norrbottens energiföretag komma till stånd. Vattenfallsverkets samlade resurser i Norrbotten skulle utgöra grunden för detta energiföretag, vilket också skulle kunna utnyttja de stora tillgångarna av torv och ved i Norrbotten. På samma sätt som i flera tidigare liknande motioner yrkas att en utredning snarast skall tillsättas för att föreslå former för ett sådant energiföretag.

Vid tidigare behandling av yrkanden med denna innebörd har utskottet påpekat att kostnaderna för energi är betydligt lägre i Norrbotten än i de södra delarna av landet. Beroende på lägre distributionskostnader betalar en industriabonnent ca 20 % lägre elpris i Norrbotten än t. ex. i mellersta Sverige. Till detta kommer att energiskatten i de norra delarna av landet är 1 öre lägre per kWh. Sammantagna innebär de nämnda förhållandena ekonomiska lättnader för länet. Utskottet har tidigare (NU 1978/79:60,

1979/80:70, 1980/81:60) med reservationer från centerpartiets företrädare avstyrkt yrkanden om energiföretag i Norrbotten. Riksdagen har följt utskottet.

Med anledning av de tre motionerna vill utskottet – utan att ta ställning för de åtgärder som föreslås i dessa – hänvisa till de fortsatta överväganden rörande vinster på vattenkraftsproduktion som aktualiseras av de nämnda utredningsbetänkandena. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Motion 1981/82:1931 (c) rör frågan om beskattning av övervinsterna i elproduktionen, främst de som uppstår i de äldre vattenkraftsverken. Motionären menar att det är angeläget att kostnaderna i olika produktionsanläggningar kan klarläggas och frågan om taxesättning och beskattning närmare bedömas. Starka skäl talar alltså, anför hon, för att vattenfallsverket skall särredovisa intäkter och kostnader för varje slag av kraftproduktion. Motionären yrkar att motionen skall överlämnas till energiskattekommittén för att beaktas i dess arbete.

Som tidigare nämnts har energiskattekommittén avslutat sitt utredningsarbete och redovisat sina förslag. Följaktligen saknas förutsättningar för bifall till motionen. Utskottet anser dock att det vore värdefullt med en utförligare redovisning från vattenfallsverkets sida. Frågan om förändringar i det angivna syftet av vattenfallsverkets ekonomiska redovisning bör därför beaktas vid den fortsatta behandlingen av kommittébetänkandet.

Eltaxor

I det tidigare (s. 34) nämnda kommittébetänkandet Pris på energi redovisas nuvarande principer för prissättning. Dessa jämförs med några andra prissättningsprinciper, bl. a. sådana som är knutna till självkostnaden för elproduktionen (kort- och långsiktig marginalkostnad). Bland andra prissättningsprinciper som analyseras kan nämnas sådana som stimulerar energisparande och utnyttjande av nya energikällor, bidrar till regional utveckling eller påverkar uppkomsten av finansiella överskott hos kraftproducenter (övervinster i vattenkraftsproduktionen). Kommittén har utgått från att prisernas viktigaste roll bör vara att bidra till en effektiv hushållning med samhällets resurser. Till dessa hör inte bara energi utan också arbetskraft, maskiner, byggnader, transportmedel, råvaror m. m. Hushållning med samtliga dessa resurser måste enligt kommittén betraktas som nödvändig. Ensidiga satsningar på att med hjälp av energipriset t. ex. minska energianvändningen kan leda till slöseri med andra knappa resurser.

Ett viktigt krav på priserna är därför att de skall ge korrekt information om kostnaderna för att använda energi. För elenergi varierar dessa kostnader kraftigt över tiden, t. ex. mellan dag och natt och mellan vinter och sommar. Den prissättningsprincip som bäst svarar mot kraftigt varierande produktionskostnader är enligt kommittén den kortsiktiga samhällsekonomiska marginalkostnaden, vilken kommittén också förordar. Med den kortsiktiga

marginalkostnaden menas kostnaden för att producera ytterligare en enhet av en nyttighet t. ex. en kWh elenergi, inom ramen för en existerande produktionskapacitet.

Prissättningen enligt denna princip medför dock enligt kommittén att visst avkall måste göras på andra önskade effekter av energipriserna, t. ex. stimulans av nya energikällor. Jämfört med nuläget skulle en kortsiktig marginalkostnadsprissättning leda till större dygns- och säsongvariationer i elpriserna. Kommittén menar att en anpassning av energianvändningen till variationerna i produktionskostnaden sannolikt skulle leda till både lägre och effektivare energianvändning. Konsumenternas vilja och förmåga till anpassning har dock stor betydelse för resultatet av en ändrad prissättning. Därför krävs god information till konsumenterna om prisvariationerna och en mer avancerad mät- och debiteringsutrustning än som finns idag.

Detta referat av betänkandet Pris på energi lämnas som bakgrund till bedömningen av tre motioner rörande eltaxornas utformning.

Motion 1981/82:807 (c) syftar till ökad hushållning med elenergi och bättre utnyttjande av befintliga produktions- och distributionsanläggningar. Detta skulle enligt motionärerna uppnås med en sänkning av eltaxornas fasta del och en ökning av den rörliga delen. Lägre elpris under sommartid skulle stimulera till en jämnare konsumtion och förhindra dyra effektutbyggnader i distributionsnäten. Motionärerna vill att riksdagen skall begära att regeringen tar ett initiativ i det angivna syftet. Ett liknande motionsyrkande behandlades av näringsutskottet förra våren (NU 1980/81:60 s. 99).

Dagens eltariffer är till viss del redan kostnadsanpassade på det sätt som motionärerna önskar. Vattenfallsverket, som är normgivande för prissättningen inom elområdet, införde en lägre energiavgift under perioden maj–augusti i 1981 års högspänningstariffer. Som exempel kan en av högspänningstarifferna för Mellansverige nämnas, där energiavgiften 1981 var ca 11 % lägre under sommartid. I 1982 års tariffer har denna differentiering vidareutvecklats. Tiden med sänkt energiavgift har delats in i fyra perioder med olika priser. Lägst är energiavgiften i juli månad, då den sänks med nära 50 % jämfört med perioden oktober–april. Under maj–juni och augusti är sänkningen nära 30 % och i september nära 20 % jämfört med vintertid. Samtliga exempel avser en vanlig högspänningstariff i Mellansverige. Hushållsabonnenter kan fr. o. m. 1982 välja en säsongdifferentierad tariff där t. ex. enkeltariffens energiavgift har sänkts med 54 % under perioden maj–september.

Energipriskommittén konstaterar i sitt betänkande att den ovan nämnda prisdifferentieringen råder men menar att en anpassning av tarifferna till den kortsiktiga marginalkostnaden skulle motivera ytterligare differentiering mellan olika perioder under året. Man visar också att dagens fasta avgifter för högspänd elkraft inte svarar för mer än ca 3 % av intäkterna från kraftförsörjningen. Av ett exempel på en vanlig lågspänningstariff för

Mellansverige (för ett elvärmt småhus) framgår att den fasta avgiften utgör knappt 23 % av den totala kostnaden exkl. energiskatt och knappt 19 % inkl. skatt).

De förhållanden som här har redovisats synes tyda på att syftet med motion 1981/82:807 (c) delvis är tillgodosett. Frågan huruvida ytterligare åtgärder är motiverade torde bli belyst vid den fortsatta behandlingen av betänkandet Pris på energi. Mot nu angiven bakgrund avstyrker utskottet motionen.

I motion 1981/82:1052 (m) hemställs om en utredning i samråd med bl. a. lantbrukets organisationer rörande möjligheter till säsonguttag av elkraft för jordbrukare och företag. Till grund för yrkandet anförs som exempel en jordbrukare som för att under sommarmånaderna kunna driva en höfläkt måste innehа ett årsabonnemang på ett högre effektuttag än vad som erfordras under årets övriga månader. Motionärerna menar att abonnenten får betala ovanligt höga säkringsavgifter under den del av året då elenergi endast används för hushållsändamål. Abonnenter av denna typ, lantbrukare och andra näringsidkare, borde kunna få betala en säkringsavgift motsvarande den lägre effektnivån (16 A) under nio månader och den högre avgiften (för 35 A) endast under de tre månader på sommaren då den högre effekten utnyttjas. Detta skulle enligt motionärerna innebära en så stor vinst för abonnenterna att den ökning av elförbrukningen som kraftdistributörererna säger sig eftersträva verkligen skulle uppnås.

Vid utformningen av lågspänningstarifferna har dessa i jämförelse med högspänningstarifferna förenklats, bl.a. av mätningstekniska skäl, så att de endast innehåller *en* fast komponent (säkringsavgiften) och *en* rörlig komponent (energiavgiften). Den fasta delen av tariffen skall täcka distributörens kostnader för mätning, debitering etc. samt för delar av det egna distributionsnätet. Energiavgiften skall täcka kostnaderna för råkraft och övriga delar av det egna nätet. Säkringsavgifterna ökar med storleken av den effekt som abonnenten kan ta ut och bestäms genom dimensionering av abonnentens mätarsäkring.

De fasta kostnader för kapacitetsutbyggnaden som det högre effektuttaget medför uppstår oavsett under vilken tid på året som den högre effekten erfordras. Merkostnaden i det citerade exemplet uppgår (beräknat på vattenfallsverkets lågspänningstariff för Mellansverige) till 690 kr per år. Med en förändring av tariffen av det slag som motionärerna förordar (med den högre säkringsavgiften endast under tre månader) skulle merkostnaden inskränka sig till ca 520 kr per år, dvs. en minskning med 170 kr per år. Detta resultat kan jämföras med den möjlighet till nedsättning av energiavgiften med drygt 50 % under perioden maj–september som även lågspänningsabonnenter från och med 1982 erbjuds genom den säsongdifferentierade lågspänningstariffen.

Utskottet avstyrker motion 1981/82:1052 (m) med hänvisning till den redogörelse som nu har lämnats.

Enligt motion 1981/82:1955 (fp) bör användningen av den elenergi som

produceras i Norrland komma de norrländska abonnenterna till godo på ett mer gynnsamt sätt än hittills. Ca hälften av denna elenergi exporteras till de södra delarna av Sverige. Härvid uppstår överföringsförluster av storleksordningen 15–17 %. Om de kunde undvikas skulle ett underlag för lägre eltariffer i Norrland skapas. Motionären yrkar på att eltarifferna skall minskas med 15–20 % i de fem nordligaste länen. En sådan åtgärd skulle, anför kan, stimulera till ökade industriinvesteringar och ge bättre utvecklingsmöjligheter för energikrävande industrier. Överföringsförlusterna skulle minska.

Vid behandlingen av liknande yrkanden förra året (NU 1980/81:60 s. 101) konstaterade utskottet att prisnivån för såväl högspänd som lågspänd elenergi är lägre i Norrland än i övriga delar av landet. Detta visas också i betänkandet Pris på energi (s. 151), där priset för en vanlig högspänningsleverans anges vara ca 10 % lägre i mellersta Norrland och ca 20 % lägre i Norrbotten än i övriga delar av landet. Som utskottet också påpekade förra året är fr. o. m. den 1 juli 1981 energiskatten på elkraft 1 öre lägre per kWh norr om en gränslinje från norra Värmland till trakten av Örnsköldsvik. Vidare medges särskilda skattelättnader för de mest energikrävande industrierna.

Med hänvisning till de nu nämnda förhållandena avstyrker utskottet – på samma sätt som förra året – motionsyrkandet om reduktion av eltarifferna i Norrland.

I detta sammanhang vill utskottet också fästa uppmärksamheten på att möjligheterna att bedriva regional sysselsättningspolitik genom prissättningen på energi diskuteras i betänkandet Pris på energi (s. 150–153). Kommittén betonar risken för att lägre energipriser kan skapa konstgjorda komparativa fördelar för vissa regioner. Detta kan å ena sidan leda till att fler investeringsprojekt blir lönsamma, å andra sidan till att felaktiga teknologi- och produktval görs med samhällsekonomiskt negativa konsekvenser.

I motion 1981/82:614 (c) begärs förslag till en lag som ålägger eldistributörer att ta emot lokalt producerad elkraft och garantera producenterna en skälig ekonomisk ersättning. Motionärerna framhåller att en viktig förutsättning för att investeringar i småskalig elproduktion skall komma till stånd är att garantier för avsättning erbjuds. De rekommendationer som Svenska elverksföreningen har lämnat sina medlemsföretag om ekonomiska villkor för inköp av lokalt producerad elkraft innebär enligt motionärerna inte tillräckliga garantier.

Utskottet har tidigare behandlat förslag med samma syfte som det nu föreliggande. Senast (NU 1980/81:60 s. 98 f.) hänvisade utskottet till en utredning i frågan som pågick inom statens industriverk. Industriverket hade i samband med en översyn av ellagen fått regeringens uppdrag att överväga skyldighet för eldistributörer att ta emot elenergi från små kraftverk (jfr s. 40).

I proposition 1981/82:188 med förslag till ändring i den s. k. ellagen (1902:71 s. 1), m. m., som nyligen har behandlats av riksdagen (CU 1981/82:34), har föredragande statsrådet berört frågan om skyldighet för en eldistributör att ta emot elenergi från små kraftproduktionsanläggningar. Industriverket har i en tidigare rapport bedömt det som sannolikt att betydelsen av det tillskott av elkraft som kan tillföras näten från de små vattenkraftverken kommer att öka. Föredraganden säger sig dela denna uppfattning, bl. a. därför att små vattenkraftverk i vissa fall kan ha lokal betydelse från beredskapssynpunkt. De små elproduktionsanläggningarna – både vattenkraftverk och vindkraftverk – torde sålunda på sikt kunna bidra med värdefulla tillskott av elkraft, anför han vidare. Innan ställning tas till vilka åtgärder som kan behöva vidtas bör emellertid resultatet av industriverkets överväganden avvaktas. Regeringen har genom den nämnda propositionen berett riksdagen tillfälle att ta del av det sålunda anförda. Civilutskottet har lämnat detta utan erinran eller annat uttalande, och riksdagen har lagt propositionen i angiven del till handlingarna.

Frågan om de små kraftverkens lönsamhet har också tagits upp av energiskattekommittén (SOU 1982:16). För att villkoren för småskalig elproduktion skall förbättras föreslår kommittén att kraftverk med en effekt understigande 100 kW skall undantas från energibeskattning. Vidare föreslås att elproduktion om högst 0,4 GWh per år skall vara skattefri i anläggningar med en effekt av 100–1 500 kW. Kommittén räknar med att den föreslagna skattebefrielsen skall stimulera utnyttjandet och utbyggnaden av små kraftverk. Förslagen remissbehandlas f. n.

Industriverket har den 24 april i år till regeringen överlämnat en rapport (SIND PM 1982:4) med titeln Produktion av elkraft i små kraftverk – ekonomiska villkor. I rapporten redovisas – på grundval av enkäten dels till landets ca 400 eldistributörer, dels till alla kända ägare till små elkraftverk (ca 340 stycken) – erfarenheter av den praktiska effekten av de rekommendationer som Svenska elverksföreningen har utfärdat till sina medlemsföretag om de ekonomiska villkoren för samkörning mellan mindre produktionsanläggningar och eldistributionsnät. Industriverket har kommit till slutsatsen att frågan om villkoren för elleveranser från små kraftverk, framför allt små vattenkraftverk, inte f. n. påkallar några åtgärder från statsmakternas sida. Den fortsatta behandlingen av energikommitténs förslag bör avvaktas, anser industriverket. Och om detta förslag genomförs i de delar som berör de mindre kraftverken bör sedermera dess effekter med avseende på kraftverkens lönsamhet undersökas, t. ex. genom nya enkäter till kraftverksägare och distributionsföretag.

Som framgår av den redogörelse som utskottet här har lämnat har riksdagen genom sitt ställningstagande till proposition 1981/82:188 de facto beslutat sig för att inte nu vidta den åtgärd som föreslås i motion 1981/82:614 (c). Ställningstagandet innebär samtidigt en positiv reaktion i sakfrågan. Med hänvisning till det sagda avstyrker näringsutskottet motionen.

Fasta prisrelationer

Enligt två socialdemokratiska partimotioner, 1981/82:1609 och 1981/82:2138, är osäkerheten om de framtida prisrelationerna mellan olja, kol, elkraft och inhemska energikällor ett hinder för en snabb oljeersättning. Man borde därför pröva ett system som innebär att samhället garanterar kommuner, näringsliv och konsumenter att bestämda prisrelationer upprätthålls under lång tid. Avsikten skall dock inte vara att låsa prisnivån på en konstlat låg nivå. Motionärerna anser att lösningar i denna fråga bör kunna presenteras inför nästa mer omfattande riksdagsbeslut om energifrågorna vid mitten av 1980-talet. De vill därför att riksdagen skall hemställa att regeringen låter utreda olika möjligheter att skapa s. k. fasta prisrelationer enligt motionärernas riktlinjer.

Frågan om olika bränslens prisrelationer har tidigare diskuterats vid flera tillfällen, bl. a. i propositionen med förslag till lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle (prop. 1980/81:90 s. 547–599). Den utredning om omställningsbara eldningsanläggningar som föregick propositionen fann att det med nuvarande bränslepriser i stor utsträckning skulle vara lönsamt att bygga bl. a. nya fjärrvärmeanläggningar för koleldning. I vissa fall skulle också inhemska bränslen såsom torv och skogsbränslen kunna vara ekonomiskt konkurrenskraftiga. Utredningen ansåg dock att särskilda styrmedel krävdes för att en omfattande övergång till fasta bränslen skulle komma till stånd. Bl. a. bedömdes osäkerheten om bränsleprisutvecklingen kunna vara ett hinder mot den önskade oljereduktionen.

I propositionen framhölls energibeskattningen som ett av de viktigaste styrmedlen för att främja användandet av fasta bränslen. Energiskattekommittén har i sitt betänkande (SOU 1982:16) Skatt på energi (s. 115–121) analyserat nuvarande prisrelationer mellan olika energislag samt den framtida prisutvecklingen inom energiområdet. De förslag som kommittén har lämnat syftar till att genomförandet av de energipolitiska målen skall underlättas. Inhemska fasta bränslen föreslås bli undantagna från energiskatt. En energipolitisk styrmedelsskatt föreslås för såväl kol som olja.

Remissbehandlingen av energiskattekommitténs betänkande har nyligen inletts. Utskottet anser att de här aktuella motionsyrkandena bör lämnas utan åtgärd i avvaktan på den fortsatta behandlingen av utredningens förslag.

Olja

Ett system med högstpriser på oljeprodukter rådde i Sverige under knappt två år från november 1978 till september 1980. Syftet med prisregleringen var att hindra att de kraftiga prisstegringarna på den s. k. spotmarknaden skulle driva på konsumentprisutvecklingen i Sverige. Även senare har oljepriset reglerats under kortare tid, i och med det allmänna prisstopp som infördes under senhösten 1981. Då gavs emellertid generell dispens för sådana

prishöjningar på importerade varor som hade orsakats av den svenska kronans devalvering. Denna generella dispens omfattade oljebolagens produkter.

Regeringen tillkallade i januari 1981 Carl Tham som särskild utredare för att belysa utvecklingen på de internationella energimarknaderna. Sveriges möjligheter att täcka sitt framtida behov av importerad energi skulle särskilt analyseras. Arbetet skulle gälla främst oljemarknaden och omfatta en analys av de faktorer som styr utvecklingen av utbud och efterfrågan samt de restriktioner och villkor av olika slag som kan komma att läggas på oljehandeln. Utredningen skall redovisa sitt slutresultat senast den 1 juli 1982 (dir. 1981:8).

Enligt motion 1981/82:2051 (m) bör staten avhålla sig från sådan prisreglering som år 1979. Högstprissystemet bör i princip utnyttjas endast i det fall att oljepriserna i Sverige tenderar att klart överstiga den prisnivå som etableras på andra jämförbara nationella marknader, säger motionärerna. Genom en friare prissättning bör en långsiktigt säkrare bas för oljeförsörjningen skapas. Motionärerna vill att riksdagen skall göra ett uttalande till regeringen av denna innebörd.

Genom en sådan meningsyttring från riksdagens sida skulle regeringens handlingsfrihet i framtida situationer med stigande oljepriser komma att i hög grad inskränkas. Utskottet anser – utan att därmed ta ställning för några speciella åtgärder – att prisregleringsinstrumentet bör lämnas i regeringens hand med få särskilda förhållningsregler. Därmed skapas de bästa förutsättningarna för att regeringen vid förekommande behov snabbt och med fasthet kan agera mot prisstegringarna. Självfallet måste prisregleringsinstrumentet handhas med stor återhållsamhet. Med vad här sagts avstyrks motion 1981/82:2051 (m) i nu berörd del. Utskottet vill understryka att den internationella prissättningen på olja i hög grad påverkas av åtgärder som kan vidtas av ett mindre antal samverkande producentländer och av ett fåtal stora internationella oljebolag. Konkurrensen på den internationella oljemarknaden är sålunda ofullständig. Liksom motionärerna finner utskottet det angeläget att oljeprisernas utveckling, inte minst i en krissituation, följs med största uppmärksamhet av regeringen.

I motion 1981/82:1609 (s) begärs att regeringen snarast skall lägga fram förslag om ett system med importlicenser för olja. Licenserna kan vara en väg att minska andelen importerade produkter från spotmarknaden, menar motionärerna. Licenser skulle i första hand ges till de företag som arbetar med s. k. långa kontrakt.

I sitt ställningstagande till ett motionsyrkande med samma innebörd våren 1981 utgick utskottet (NU 1980/81:60 s. 44) från att frågan om importlicenser för olja skulle komma att belysas i utredningen om de internationella energimarknaderna. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet, och riksdagen följde utskottet. Som nyss sagts skall denna utredning avsluta sitt arbete i

sommar. Utskottet förutsätter att utredningen kommer att ge underlag för prövning av frågan om importlicenser och föreslår därför att även årets motionsyrkande i ämnet lämnas utan särskild åtgärd.

Motion 1981/82:2051 (m) innehåller också ett yrkande om att riksdagen snarast skall föreläggas ett förslag om avveckling av Svenska Petroleum AB. Sverige bör för sin oljeförsörjning hellre dra nytta av de internationella oljebolagens erfarenheter och flexibilitet, anser motionärerna.

Ett liknande motionsyrkande väcktes hösten 1981 med anledning av en proposition (1981/82:61) om kapitaltillskott till Svenska Petroleum. Med reservation av moderata samlingspartiets representanter avstyrkte näringsutskottet detta yrkande (NU 1981/82:19). De försörjningspolitiska motiv som låg till grund för beslutet om ett ökat statligt engagemang i oljeindustrin äger alltjämt giltighet, sade utskottet bl. a.

Frågan om Svenska Petroleums framtida verksamhetsinriktning prövas f. n. inom regeringskansliet. En proposition avses komma att lämnas till riksdagen under hösten 1982.

Nationella oljebolag är värdefulla instrument för statsmakternas strävanden att följa utvecklingen på den internationella oljemarknaden. Sådana bolag kan också på ett betydelsefullt sätt medverka i den svenska marknadens försörjning med olja och oljeprodukter. I enlighet med regeringens förslag i propositionen om Svenska Petroleum medverkade riksdagen i höstas till en finansiell sanering av bolaget (prop 1981/82:61, NU 1981/82:19). Med anknytning till föredragande statsrådets uttalanden bl. a. om den då planerade utredningen gjorde utskottet vissa uttalanden om bl. a. det önskvärda i en närmare samverkan mellan Svenska Petroleum och andra bolag. Utskottet ser med intresse fram mot resultatet av den utredningen. Det är för utskottet en främmande tanke att riksdagen i detta läge, då underlag för en allsidig bedömning snart kommer att föreligga, skulle utan att avvakta utredningsresultatet fatta principbeslut om nedläggning av företaget. Yrkandet härom i motion 1981/82:2051 (m) avstyrks alltså.

Svenska Petroleum Exploration AB är ett helägt dotterbolag till Svenska Petroleum. Det utför oljeprospektering för statens räkning. I budgetpropositionen föreslås (bilaga 17 punkt E 14) att 7 milj. kr. anvisas såsom medelstillskott till detta företag. Förslaget, som inte har föranlett något motionsyrkande, tillstyrks av utskottet.

I två likalydande yrkanden i de socialdemokratiska partimotionerna 1981/82:1609 och 1981/82:2138 ställs krav på en plan för utvecklingen av den svenska raffinaderiverksamheten och den petrokemiska industrin. Planens syfte bör bl. a. vara att minska vårt importberoende när det gäller förädlade produkter, säger motionärerna. De menar att det mot bakgrund av de svenska raffinaderiernas oklara framtidsutsikter är väsentligt att samhället och bolagen tillsammans diskuterar en strategi för hur försörjningstryggheten med raffinerade produkter skall kunna klaras i vårt land.

Näringsutskottet konstaterade vid sin behandling av ett motsvarande motionsyrkande förra våren (NU 1980/81:60 s. 48) att det är viktigt att statsmakterna noga följer och analyserar utvecklingen på området. Utskottet hänvisade också till den parlamentariska kommitté som skulle tillsättas för att belysa Sveriges långsiktiga energiförsörjning. Det ankommer på regeringen att följa utvecklingen och vid behov lämna förslag till åtgärder, sade utskottet vidare. I ett uttalande till regeringen instämde riksdagen i vad utskottet hade anfört. Därmed betraktades motionsyrkandet som tillgodosett.

Den parlamentariska kommittén, dvs. 1981 års energikommitté, skall enligt sina direktiv analysera vilken roll olika energikällor kan få i den framtida energiförsörjningen. När det gäller oljefrågor skall kommittén samråda med den särskilde utredare som har i uppdrag att bedöma utvecklingen på de internationella oljemarknaderna (se s. 42). Det bör också nämnas att en utredning görs inom statens industriverk om raffinaderiutvecklingen i Sverige. Med hänsyn till det utredningsarbete som sålunda pågår och till det uttalande som riksdagen gjorde förra året finner utskottet att de båda berörda yrkandena i motionerna 1981/82:1609 (s) och 1981/82:2138 (s) nu inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida.

I motion 1981/82:632 (s) förordas statligt stöd till den investering som OK (Oljekonsumenterna) gör i en katalytisk kracker vid Scanraff i Lysekil. Tillkomsten av denna katalytiska kracker innebär enligt motionärerna både att den svenska oljeberedskapen stärks och att arbetsmarknadssituationen i Bohuslän förbättras.

OK fattade under år 1981 beslut om att investera i en katalytisk kracker vid sitt raffinaderi vid Brofjorden i Lysekil. Statlig medverkan i detta projekt diskuteras. Mellan Svenska Petroleum och OK har ingåtts ett förhandlingsavtal som innebär att Svenska Petroleum under 1982 skall lämna besked huruvida företaget är intresserat av att medverka i projektet.

Motionsyrkanden om statligt stöd för uppförande av en katalytisk kracker har förut avstyrkts av utskottet, senast våren 1981 (NU 1980/81:60 s. 47). Därvid har socialdemokraternas företrädare i utskottet reserverat sig.

Förra årets ställningstagande baserades delvis på uttalanden av regeringen i dess proposition om riktlinjer för energipolitiken. Leveranser från norska raffinaderier till Sverige inom ramen för ett fast samarbete skulle enligt regeringen kunna medföra en väsentlig förbättring av försörjningstryggheten. Utskottet erinrade för egen del också om den snabba utbyggnad av raffinaderierna i Västeuropa som pågick eller planerades. Frågan om ett statligt engagemang i byggande av en katalytisk kracker kan ändå alltjämt äga aktualitet, anförde utskottet. Utskottet sade sig förutsätta att regeringen skulle hålla sig underrättad om det studiearbete som bedrevs inom olika oljeföretag och att den om så bedömdes erforderligt skulle återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder. Reservanterna å sin sida kritiserade regeringen för bristande vilja till aktiva insatser på området.

Utskottet vidhåller sitt uttalande i ämnet förra året, enligt vilket det borde ligga i regeringens hand att ta eventuella initiativ till statliga insatser. Vad som nyss har sagts om utredningsarbete på oljeområdet har betydelse också i detta sammanhang. Motionsyrkandet avstyrks med det anförda.

I motion 1981/82:1140 begär vänsterpartiet kommunisterna ett uttalande till förmån för en fortsatt utbyggnad av det statliga programmet för oljelagring i bergrum. Motionärerna anser att lagringskapaciteten i sådana säkra utrymmen som bergrum fortfarande är alldeles för låg, trots att den minskade oljeförbrukningen motiverar en viss neddragning av kapaciteten. Motionärerna framhåller särskilt bristen på anläggningar på ostkusten norr om Nynäshamn.

Detta förhållande åberopas också i motion 1981/82:1055 (vpk). I denna yrkas att riksdagen skall begära förslag om att den planerade utbyggnaden av Hargshamnsprojektet snarast kommer till stånd. Projektet – som innebär att ett industriområde skulle byggas i kombination med utsprängning av ett oljelager i bergrum – har fallit beroende på att de privata intressenterna inte längre är intresserade av att medverka, säger motionären.

Planer för det s. k. Hargshamnsprojektet har utarbetats av en arbetsgrupp vid länsstyrelsen i Uppsala län. Bergrummet skulle bekostas av staten och var en förutsättning för att kommunen skulle kunna bygga industriområdet. Statliga bidrag med 1,5 milj. kr. har lämnats för förprojektering av projektet.

I mars 1979 beslöt regeringen att bergrummet inte skulle byggas, främst beroende på att lokaliseringen ansågs olämplig från försvarssynpunkt. Näringsutskottet har tidigare vid ett par tillfällen (NU 1978/79:60 s. 80, 1979/80:70 s. 55) avstyrkt motionsyrkanden med samma innebörd som det här aktuella. Utskottet finner inte nu skäl för en ändrad bedömning och avstyrker motion 1981/82:1055 (vpk).

Det dessförinnan berörda yrkandet i motion 1981/82:1140 (vpk) avstyrks likaledes. Förslag avseende det statliga oljelagringsprogrammet har lämnats i proposition 1981/82:102 om säkerhets- och försvarspolitiken samt totalförsvarets fortsatta utveckling (bilaga 3). I det sammanhanget (FöU 1981/82:18) ges tillfälle till en avsevärt mer grundlig behandling av ämnet än som naturligen kan baseras på de få rader som ägnas det i motion 1981/82:1140 (vpk).

Liksom vid åtskilliga föregående tillfällen begär vänsterpartiet kommunisterna, nu i motion 1981/82:1140, att riksdagen skall hemställa att regeringen lämnar förslag om den privata oljeindustrins överförande i samhällelig och kooperativ ägo. Utskottet konstaterar liksom tidigare (NU 1980/81:60 s. 45) att samhället har ett dominerande inflytande inom energisektorn och att detta förhållande har förstärkts under senare år. På oljemarknaden är staten verksam genom Svenska Petroleum AB. Utskottet finner inte heller nu anledning att förorda något förstatligande inom oljesektorn.

Naturgas

Riksdagen tog våren 1980 ställning för en naturgasintroduktion i Sverige (prop. 1979/80:170, NU 1979/80:70). Beslutet avsåg en utbyggnad av det s. k. Sydgasprojektet med naturgasdistribution i västra Skåne fr. o. m. år 1985. Det innebar också godkännande av avtal som hade slutits mellan Sveriges och Danmarks regeringar om naturgassamarbete och av vissa riktlinjer för projektet.

Det numera helstatliga företaget Swedegas AB har fått ansvaret för naturgastillförseln och skall äga huvudledningarna inom landet. Bolaget sluter de avtal som krävs samt svarar för erforderliga marknadsundersökningar och tekniskt utvecklingsarbete.

Den hittills beslutade omfattningen av Sydgasprojektet innebär en årlig leverans av 440 miljoner kubikmeter naturgas under 20 år. Avsättningen beräknas ske inom 14 kommuner i västra Skåne, från Klagshamn i söder till Hasslarp utanför Helsingborg i norr. Oljeförbrukningen i området beräknas kunna minskas med 25 % genom naturgasintroduktionen. Merparten av gasen – ca 70 % – beräknas ersätta tjock eldningsolja inom industrin och trädgårdsnäringen. Återstoden väntas åtgå i stället för lätt eldningsolja för uppvärmning, främst i småhus.

Ett villkor för naturgasintroduktionen i Sverige har varit att den skall bli kommersiellt konkurrenskraftig. De kalkyler som har gjorts för Sydgasprojektet antyder enligt en utredning från industridepartementet (Ds I 1981:6) också att projektet skulle kunna bli lönsamt utan samhälleligt stöd, sett över en tjugoårsperiod. Med hänsyn till att det är fråga om en av försörjningsskäl motiverad introduktion av naturgas har dock staten ställt vissa ekonomiska garantier för Sydgasprojektet. Dessa innebär en begränsning av de ekonomiska riskerna, så att projektet totalt sett, dvs. vid den tjugoåriga avtalsperiodens slut, inte skall leda till förlust för intressenterna.

För att underlätta introduktionen av naturgas i Sverige beslöt riksdagen i december 1981 om införande av vissa styrmedel (prop. 1981/82:64, CU 1981/82:8, NU 1981/82:2 y). Dessa styrmedel innebär att i stort sett samma regler kommer att gälla för att främja naturgasanvändning som för att främja användning av fjärrvärme. Sålunda kommer bl. a. reglerna om energisparstöd att gälla för anslutning till naturgasnät.

Utöver förberedelserna för Sydgasprojektet pågår sedan i september 1981 förprojektering av en rörledning genom Sverige för transport av 15–25 miljarder kubikmeter naturgas per år från Nordnorge till kontinenten. Regeringen har uppdragit åt statens vattenfallsverk att i samarbete med Swedegas klarlägga möjligheterna att ta en sådan anläggning i drift vid den tid då utvinningen av naturgas kan börja, dvs. under första hälften av 1990-talet. Förprojekteringen avser bl. a. teknisk utformning och kostnader. Vattenfallsverket har i en preliminär bedömning beräknat investeringskostnaderna till ca 20 miljarder kronor. Anläggningsarbetena, som uppskattas

kräva ca 18 000 årsverken, skulle kunna ge ett betydande bidrag till sysselsättningen i Sverige.

Regeringsuppdraget att förprojektera naturgastransitering från Nordnorge innefattar även möjligheterna att avsätta en del av gasen på den svenska marknaden. Swedegas kommer under år 1982 att göra marknadsundersökningar i detta syfte.

Vattenfallsverket har i april i år ytterligare fått i uppdrag av regeringen att förprojektera en rörledning för transport av naturgas över svenskt område från Tröndelag. Projektet anknyter till det tidigare uppdraget beträffande en rörledning från Nordnorge. Senast den 1 februari 1983 skall vattenfallsverket redovisa förslag till en huvudsträckning över svenskt område för den nord-sydliga ledningen med anslutande ledning från Tröndelag. Ett förslag till alternativa förläggningar av gasledningar presenterades den 17 maj. Förslaget skall sändas på remiss till de 18 länsstyrelser som berörs och därifrån till kommuner och regionala organ.

Diskussioner har även förts om leveranser av naturgas från Sovjetunionen över Finland. I slutet av år 1980 slöts en överenskommelse mellan de svenska, finska och sovjetiska intressenterna om att de skulle utreda marknadsförutsättningar och tekniska möjligheter samt därefter – i slutet av år 1981 – bestämma huruvida kommersiella förhandlingar skulle inledas. Swedegas har genomfört sitt utredningsarbete, men samtliga parter har bedömt det som lämpligt att tills vidare uppskjuta förhandlingarna. Frågan kommer sannolikt att aktualiseras under hösten 1982.

1981 års energikommitté skall enligt sina direktiv studera möjligheterna att öka användningen av naturgas i det svenska energisystemet. Detta gäller naturgas såväl från Nordnorge som från andra naturgasområden. Kommittén skall också belysa de ekonomiska konsekvenserna för samhällsekonomin i stort av de åtgärder som föreslås.

Frågor rörande utnyttjande av naturgas har tagits upp i fem av de motioner som behandlas i detta betänkande.

Motion 1981/82:2051 (m) syftar till en allsidig utvärdering av Sydgasprojektet innan ytterligare statliga utfästelser görs på naturgasområdet. Införandet av naturgas i Sverige är förbundet med avsevärda ekonomiska risker, anser motionärerna, som hävdar att den danska naturgasen är 15–20 % dyrare än annan likvärdig energi. Motionärerna ifrågasätter konkurrenskraften även hos eventuella naturgasleveranser från Nordnorge.

Vid behandlingen av 1981 års energipolitiska proposition erinrade näringsutskottet (NU 1980/81:60 s. 50) om de höga kostnader som är förknippade med introduktion av naturgas i stor skala. Utskottet hade dock inga invändningar mot det mål för naturgasanvändning som föreslogs, speciellt som föredragande statsrådet i propositionen betonade vikten av att marknadsfrågorna bearbetades effektivt. Det finns också skäl att erinra om

att distribution av naturgas, enligt riktlinjerna för Sydgasprojektet, i princip skall ske på kommersiella grunder (prop. 1979/80:170 s. 58).

Som nyss nämnts ingår det i 1981 års energikommittés uppdrag att studera förutsättningarna, bl. a. i ekonomiskt hänseende, för ökad naturgasanvändning i Sverige. Mot här angiven bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att nu rikta någon begäran till regeringen om utvärdering av Sydgasprojektet. Det berörda yrkandet i motion 1981/82:2051 (m) avstyrks alltså.

En utredning av möjligheterna att tillgodose industrins energibehov med naturgas begärs i motion 1981/82:815 (s). Det är enligt motionärerna framför allt de stora basindustrierna utmed Norrlandskusten som skulle kunna anslutas till ett naturgasnät. En förutsättning för att större naturgasprojekt skall kunna realiseras är emellertid att en tillräcklig avsättning för gasen kan uppnås. En kartläggning av den potentiella gasmarknaden utifrån industrins behov är därför synnerligen viktig, menar motionärerna.

Regeringens uppdrag till vattenfallsverket och Swedegas att förprojektera naturgastransitering från Nordnorge innefattar som tidigare nämnts även möjligheten att avsätta en del av gasen i Sverige. De marknadsundersökningar som Swedegas kommer att genomföra under innevarande år omfattar även de i motionen berörda delarna av Norrland. Utskottet uttalade våren 1980 (NU 1979/80:70 s. 40) att en naturgasimport från Nordnorge skulle kunna få stor positiv betydelse för industrin i de nordligaste länen. I det sammanhanget noterade utskottet Swedegas' aktiviteter. Dessa fortsätter alltså nu. Den redogörelse som utskottet här har lämnat leder naturligen till slutsatsen att motion 1981/82:815 (s) inte ger anledning till någon särskild åtgärd.

I motion 1981/82:1140 (vpk) yrkas på åtgärder av regeringen för att förhandlingar snarast skall upptas med Sovjetunionen om köp av naturgas och att prospektering av en ledning över Ålands hav skall påbörjas.

Utskottet hänvisar till vad som i den inledande översikten i detta avsnitt har sagts om förhandlingsförberedelser på detta område. Från statsmakternas sida bör man enligt utskottets mening nu avvakta parternas fortsatta åtgärder. Utskottet avstyrker alltså motionärernas begäran om en framställning till regeringen i detta ämne.

Motion 1981/82:450 (c, fp) går ut på att regeringen bör lägga fram förslag innebärande att en naturgasledning skall dras genom Blekinge län vid utbyggnad av Sydgasprojektets andra etapp. Motionärerna framhåller att sydöstra Sverige är svårt utsatt för svavelutsläpp från Ruhrområdet och därför har stort behov av en miljövänlig energikälla. En utvidgning av Sydgasprojektet till Bromölla med fortsättning över Blekinge till Kalmar och Kronobergs län vore, tillägger de, även angelägen ur regionalpolitisk synvinkel.

Enligt riktlinjerna för Sydgasprojektet är det de regionala intressenternas

– dvs. främst kommunernas – sak att ta ställning till en eventuell utvidgning av Sydgasprojektet. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen.

Ett yrkande i motion 1981/82:1131 (s) syftar till att en utveckling av svensk gasteknologi skall komma till stånd i anslutning till Sydgasprojektet. Motionärerna anför att det industripolitiskt är mycket viktigt att man på svensk sida håller jämna steg med internationella gassatsningar, t. ex. när det gäller kolförgasning, tillverkning av syntetisk gas, biogasanläggningar samt vätgasteknologisk utveckling. Det finns därför, menar de, anledning att främja ett gasteknologiskt utvecklingsarbete vid Lunds tekniska högskola. De planerade utbildningsinsatserna där borde permanentas.

Vid behandlingen av ett motionsyrkande med liknande innebörd förra året (NU 1980/81:60 s. 125) erinrade utskottet om att ett betydande stöd lämnas i energiforskningsprogrammet till teknik för förgasning av inhemska bränsleråvaror, en verksamhet som bedrivs bl. a. vid tekniska fakulteten i Lund. Försök med förgasning utförs också vid Studsvik Energiteknik AB och vid AB Svensk Alunskifferutveckling i Ranstad och Luleå. Däremot omfattar energiforskningsprogrammet inga insatser för transport och användning av naturgas. Ett skäl härför, anförde utskottet, är att de statliga forskningsinsatserna främst bör sättas in på områden med bristande resurser eller där naturliga beställare saknas. Riksdagen anslöt sig förra året till utskottets uppfattning att den inte hade anledning att göra någon framställning till regeringen i detta ämne. Utskottet kommer till motsvarande slutsats i år.

Kol

Riksdagen antog våren 1981 riktlinjer för introduktion av kol i Sverige (NU 1980/81:60 s. 52–58). De innebär att kolanvändningen i slutet av 1980-talet kan uppgå till 4–6 milj. ton. Kolet kommer i en första fas att användas i hetvattencentraler och kraftvärmeverk. Det är främst kommunerna som skall svara för den avsedda utbyggnaden av koleldade anläggningar.

I riktlinjerna betonades vikten av en aktiv kolförsörjningspolitik för att den planerade kolintroduktionen skulle tryggas. En inriktning på långsiktiga leveransavtal och engagemang i kolgruvor fastslogs. Det befintliga statliga stödet till prospektering efter olja och naturgas utvidgades till att också omfatta kol. F. n. byggs eller planeras flera koleldade hetvattencentraler och kraftvärmeverk. Som exempel kan nämnas att vattenfallsverket har förhandlat med Eskilstuna kommun om att de gemensamt skall uppföra ett koleldat kraftvärmeverk i Eskilstuna för ca 55 MW elenergi och ca 110 MW värme, med idrifttagning hösten 1986. Vattenfallsverket projekterar också i samråd med Oxelösunds kommun och SSAB Svenskt Stål AB ett koleldat kondenskraftverk lokaliserat till Oxelösund. Arbetet är inriktat på en möjlig idrifttagning år 1990.

I Västerås planeras övergång till storskalig kolanvändning i ett befintligt kraftvärmeverk. Sydkraft AB har i januari 1982 beslutat förprojektera ett kolkondensverk på 600 MW med idrifttagning ett par år in på 1990-talet. Verket kommer att förläggas i anslutning till Sundshamnen i Landskrona och skall ses som ett sätt att stärka underlaget för den planerade utbyggnaden av kolhanteringen i hamnen. Södertälje kommun uppför vid Igelsta ett koleldat värmeverk som kommer att tas i drift hösten 1982. Statliga lån för bl. a. en rökgasavvecklingsutrustning har beviljats med 60 milj. kr. ur oljeersättningsfonden.

Den beslutade kolintroduktionen har ännu inte lett till någon nämnvärd ökning av kolimporten till Sverige. En större framtida import förbereds dock – såsom redovisas i budgetpropositionen (bilaga 17 s. 67) – av Svenskt Kolkonsortium AB, där vattenfallsverket ingår som en av fyra delägare. Förberedelserna består i en undersökning av möjligheterna till deltagande i kolutvinningsprojekt i Australien och Canada. För denna verksamhet kan Svenskt Kolkonsortium erhålla statligt bidrag i enlighet med riksdagsbeslut förra året.

Inom Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för industri- och energipolitik utreder en arbetsgrupp infrastrukturen för en framtida kolimport till Norden. Bl. a. studeras möjligheterna att gemensamt utnyttja kolimporthamnar i de nordiska länderna.

I riktlinjerna för kolintroduktionen har stort utrymme givits åt kolets miljöeffekter. Riksdagen uttalade förra året bl. a. att högre utsläpp än 1 600 ton svavel per år inte borde tillåtas från en koleldad anläggning och att regeringen om möjligt borde återkomma till riksdagen redan år 1982 med förslag om skärpta miljökrav för kolförbränning. Regeringen medgav samtidigt att fram till år 1988 lämna dispens för utsläpp på upp till 2 100 ton svavel per år. En proposition (1981/82:151) med förslag om ytterligare åtgärder för att minska försurningen har nyligen behandlats av näringsutskottet (NU 1981/82:7 y) och jordbruksutskottet (JoU 1981/82:35). Riksdagen har, som redan nämnts, fattat beslut i ärendet den 18 maj.

Regeringen har vidare genom beslut våren 1979 gett vattenfallsverket i uppdrag att i samarbete med berörda kraftföretag, kommuner och andra intressenter utreda hur hälso- och miljöproblemen vid kolanvändning skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Utredningen, som har antagit benämningen Projekt Kol-Hälsa-Miljö, lämnade en första rapport i oktober 1981 och ytterligare en i december samma år. Arbetet kommer att pågå till slutet av år 1982.

Yrkanden rörande kolimport och kolanvändning finns i fem motioner.

I motion 1981/82:1609 (s) begärs att regeringen snarast skall lägga fram ett förslag om importlicenser för kol. Licenser bör enligt motionärerna i första hand ges till svenskägda företag som bl. a. genom prospektering, förvärv av andelar i utländska gruvor och långtidsavtal försöker trygga en långsiktig

försörjning med kol. Ett system med importlicenser skulle göra det möjligt att kontrollera bl. a. den importerade volymen samt kolets svavelhalt och ursprungsland.

Ett yrkande med liknande innebörd finns i motion 1981/82:1140 (vpk), vari förordas att den nödvändiga framtida ökningen av kolanvändningen i Sverige skall kombineras med en kontrollerad import och handel. Det bör enligt motionärerna inte heller i denna för samhället viktiga försörjningsfråga vara fritt fram för privata vinstintressen.

Vid behandlingen av motsvarande motionsyrkanden förra våren framhöll utskottet (NU 1980/81:60 s. 54) att kolanvändningen i Sverige kommer att bli av begränsad omfattning under 1980-talet. Den erforderliga kolmängden bedömdes kunna tryggas genom sådana långtidsavtal och engagemang i kolgruvor som redan förbereds. Med hänvisning till detta avstyrktes motionerna. De socialdemokratiska ledamöterna i utskottet ville tillstyrka motionerna och reserverade sig alltså.

Utskottet finner inte skäl för något annat ställningstagande av riksdagen i denna fråga än förra året och avstyrker alltså de båda motionsyrkandena.

I motion 1981/82:1609 (s) yrkas vidare att behovet av statliga insatser i t. ex. en central kolhamn skall klarläggas och att man skall överväga en förändring av kreditgarantierna till svenska kolimportörer så att villkoren bättre passar kolmarknadens speciella förutsättningar. Motionärerna vill också att regeringen skall ta ett initiativ så att den kompetens beträffande kolfrågorna som f. n. finns inom den statliga företagsgruppen kan behållas.

I motion 1981/82:1131 (s) önskas ett uttalande från riksdagen om att regeringen skall lägga fram en långsiktig plan för utnyttjandet av kol och att en central omlastningshamn för kol skall förläggas till Landskrona. Motionärerna menar att Sundshamnen i Landskrona har goda förutsättningar att fungera som regional kolhamn. Det behövs emellertid planering och styrning, så att det inte görs överinvesteringar i hamnar och kolhanteringsutrustning. En anläggning av detta slag är en betydande samhällsangelägenhet, varför staten självklart bör delta i såväl planering som finansiering av utbyggnaden, säger motionärerna.

Även i motionerna 1981/82:1944 (m) och 1981/82:2450 (m) föreslås att en central kolhamn skall förläggas till Landskrona och att staten med hänsyn till projektets betydelse för Sveriges energiförsörjning skall gå in som intressent i projektet. En utbyggnad av kolhanteringen i Sundshamnen är enligt motionären en förutsättning för att Sydkraft skall kunna genomföra sina planer på att uppföra ett stort koleldat kondenskraftverk i Landskrona. I den sistnämnda motionen, som har väckts med anledning av den förut nämnda propositionen om åtgärder mot försurningen, anförs att man bör bygga en kolhamn som möjliggör import av lågsvavligt kol.

Regeringen lämnade i februari 1981 tillstånd enligt byggnadslagen till en utbyggnad av en ny kolhamn i Sundshamnen i Landskrona. Projektet

omfattar farleds- och hamnutbyggnad samt hanteringsutrustning. Investeringarna har beräknats uppgå till 350 milj. kr. En förutsättning för att utbyggnaden skall bli ekonomiskt lönsam är enligt intressenterna – däribland Sydkraft AB – en betydande kolanvändning i Landskronaområdet. Mot denna bakgrund har Sydkraft i januari 1982 ansökt om lokaliseringstillstånd för det tidigare nämnda kolkondensverket.

Kreditgarantier för bl. a. kolutvinning infördes år 1975. Inom kolområdet kan den statliga garantin användas för investeringar i utvinning, transport och lagring av kol m. m. Garantin avser enbart kol för energiändamål.

Vid behandlingen våren 1981 av yrkanden om förläggning av en central importhamn för kol till Landskrona ansåg näringsutskottet (NU 1980/81:60 s. 58) att den kolimport som är aktuell under det närmaste decenniet inte motiverade ett statligt stöd till en central omlastningshamn för kol. Utskottet tog vidare ställning till flera yrkanden om en statlig plan för kolintroduktionen. Utskottet framhöll (NU 1980/81:60 s. 53) att ansvaret för kolutbyggnaden främst vilar på kommunerna och att statsmakterna inte bör söka åstadkomma en detaljstyrning av utbyggnaden. Utskottets ställningstagande var emellertid inte enhälligt. De socialdemokratiska ledamöterna reserverade sig till förmån för en planering av kolintroduktionen, en samlad bedömning vid samhällets prövning av koleldade anläggningar och ett fortsatt studium av frågan om en central importhamn för kol.

Utskottet tar här först upp de frågor om långsiktig planering, tillgång till kompetens på kolområdet samt kreditgarantier till kolimportörer som berörs i motionerna 1981/82:1131 (s) och 1981/82:1609 (s).

Av vad som har redovisats inledningsvis i detta avsnitt framgår att olika aktiviteter på kolområdet pågår under statlig medverkan. Av särskilt intresse är det arbete som bedrivs gemensamt för de nordiska länderna. Man kan enligt utskottets mening utgå från att regeringen utan någon anmaning från riksdagens sida även fortsättningsvis tar de initiativ som kan vara erforderliga för att den planerade ökade kolanvändningen skall låta sig genomföras på ett smidigt sätt. Därför avstyrker utskottet motionerna såvitt nu är i fråga.

När det gäller frågan om en centralhamn för kolimport vill utskottet erinra dels om sitt nyss refererade uttalande förra året, dels om vad som i budgetpropositionen meddelas om pågående utredning beträffande infrastrukturen för en framtida kolimport. Utskottet anser att de fortsatta resultaten av det nämnda utredningsarbetet bör avvaktas och att riksdagen alltså inte har anledning att, såsom föreslås i motion 1981/82:1609 (s), rikta någon uppmaning till regeringen att den skall klarlägga behovet av statliga insatser i en central kolhamn. Än mindre är utskottet berett att stödja de yrkanden i motionerna 1981/82:1131 (s), 1981/82:1944 (m) och 1981/82:2450 (m) som går ut på att en viss ort, Landskrona, redan nu skall utpekas såsom blivande centralhamn för kolimport.

Torv och skogsavfall

De riktlinjer för energipolitiken som riksdagen antog våren 1981 innebär bl. a. ett förväntat bidrag till energibalansen år 1990 med 6–11 TWh torv och 25–30 TWh skogsenergi. För att introduktionen av inhemska bränslen skall underlättas har en rad styrmedel införts, bl. a. ett system för statliga bidrag genom oljeersättningsfonden samt lag (1977:439) om kommunal energiplanering och lag (1981:599) om utförande av eldningsanläggningar för fasta bränslen.

Användningen av torv som bränsle är fortfarande i ett inledningsskede. Endast två torveldade anläggningar har hittills tagits i bruk. Den ena finns vid Lövholmens Bruk i Piteå, som ägs av AB Statens Skogsindustrier (ASSI); den andra är en hetvattencentral vid Skellefteå Kraftverk. Däremot är ett flertal anläggningar under utbyggnad eller planerade. Särskilt kan nämnas att vattenfallsverket i samarbete med kommunerna projekterar torveldade kraftvärmeverk i Umeå och Östersund. Samtidigt med projektering av eldningsanläggningarna sker förberedelser för torvbrytning på bägge platserna. Vid Lövholmens Bruk används f. n. finländsk torv, men egen torvförsörjning planeras. Skellefteå Kraftverk påbörjade egen torvtäkt år 1980.

På regeringens uppdrag undersökte vattenfallsverket för några år sedan förutsättningarna för torveldade anläggningar i norra Sverige. Utredningen, som redovisades år 1979, har medfört att torvprojekt har satts i gång i bl. a. Gällivare och Boden. I Gällivare skall en eller två torveldade hetvattencentraler på vardera 20 MW byggas och tas i drift tidigast år 1983. I Boden skall en lika stor hetvattencentral tas i drift tidigast år 1985. Förprojektering har påbörjats med bl. a. inventering av lämpliga torvmossar.

Regeringen har nu gett vattenfallsverket ett nytt torvutredningsuppdrag, denna gång avseende Syd- och Mellansverige. Uppdraget skall redovisas senast i september 1982. Sydkraft AB har åtagit sig att genomföra motsvarande utredning inom sitt distributionsområde.

Antalet ansökningar om undersöknings- och bearbetningskoncessioner för torvbrytning har ökat starkt under det senaste året.

I proposition 1981/82:99 om mineralpolitik föreslås ändringar i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter, avseende utvinning av torv för energiändamål. Utskottet behandlar denna proposition i betänkandet NU 1981/82:40.

I Sverige har torv tidigare använts som bränsle främst under kristider. Den högsta årsproduktionen uppnåddes under andra världskriget, då den vissa år uppgick till nära 15 % av den dåvarande bränsleförbrukningen. Bränntorvsproduktionen kunde senare inte konkurrera med den billigare oljan och upphörde därför under 1960-talet.

Därefter har den svenska torvproduktionen helt varit inriktad på torv för jordförbättringsändamål, s. k. odlingstorv. Den största produktionen sker

vid Hasselfors Bruk AB, men även Svenska Torv AB, som tidigare tillhörde Statsföretag AB, har en betydande produktion av odlingstorv. Torvbolaget bildades år 1939 med anledning av den bränslekris som Sverige då befann sig i. Bolagets huvuduppgift var att framställa maskintorv på några statligt ägda mossar i Småland och Västergötland. Man byggde också en brikettfabrik och en frästorvseldad kraftvärmestation i Sösdala i Skåne.

När bränntorvsproduktionen upphörde övergick Svenska Torv till att producera frästorv för jordförbättringsmedel. Härigenom har maskinteknik för storskalig frästorvsproduktion upprätthållits och utvecklats. Den torveldade kraftstationen i Sösdala, som var i drift under 25 år, har varit modell bl. a. för torvkraftverk på Irland och för tyska torveldade ångpannor. På Irland har också en brikettfabrik uppförts med Sösdalafabriken som direkt förebild.

Torvbolaget ägs fr. o. m. den 1 februari 1982 av domänverket genom Domänföretagen AB. Bolaget har ombildats till en koncern, där Svenska Torv AB utgör moderbolag – lokaliserat till Falun – och verksamheten i Sösdala ett dotterbolag, Svenska Torv i Skåne AB. I koncernen ingår vidare Svensk Torvförädling AB, som numera är helt inriktat på teknikutveckling för torvbrytning. Ytterligare ett antal produktionsprojekt har startats på olika platser i landet och kan senare ombildas till dotterbolag i koncernen.

Domänverkets satsning inom torvområdet syftar till produktion av torv för energiändamål och medverkan till uppbyggande av marknadsorganisationer. För att genomföra dessa planer har man tillsammans med Nynäs Petroleum AB bildat Handelsbolaget NyDo Energi, som skall upphandla, förädla och distribuera inhemska fasta bränslen. Inom detta område pågår f. n. en snabb utveckling. Det finns redan närmare ett hundratal flis- och torvproducenter, varav ett tjugotal avser att driva mera omfattande regional verksamhet.

Som nämnts tidigare förväntas tillvaratagande av träd och trädrester från avverkningar och skogsvårdsåtgärder tillsammans med användning av ett visst lövträdsöverskott kunna ge ett betydande bidrag till den framtida energibalansen, år 1990 beräknat till 25–30 TWh. Virkesförsörjningsutredningen redovisar i betänkandet (SOU 1981:81) Skogsindustrins virkesförsörjning en årlig ökning under senare år med 10–15 % av de privata skogsägarnas förbrukning av ved och flis. Merparten, 75 %, av den avverkade brännveden består av sådan ved som inte lämpar sig för massaproduktion, dvs. toppar och klena träd. Drygt 50 % av all brännved tillvaratas f. n. i samband med hyggesrensning, röjning och dikes- och hagmarksrensning. Ca 40 % tillvaratas vid gallring.

För att stimulera skogsägare till ökat tillvaratagande av röjnings- och gallringsvirke beslöt riksdagen förra året (prop. 1980/81:100 bil. 13, JoU 1980/81:25) att införa ett tillfälligt stöd för olönsam gallring, det s. k. klenvirkesstödet. Statligt bidrag kan utgå med högst 30 % av gallringskostnaden. Ett villkor för bidrag är att virket kommer till användning antingen

som bränsle eller, om det är lämpligare, som råvara i skogsindustrin. Stödet skall utvärderas om två år.

Jordbruksutskottet och näringsutskottet underströk förra året (se NU 1980/81:60 s. 67) att i princip endast skogsavfall och annan ved som skogsindustrin inte på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt kan utnyttja bör få användas för energiutvinning. Skogsindustrins produktionskapacitet får, framhölls det, inte hämmas genom att det uppstår brist på vedråvara till följd av att denna används för uppvärmningsändamål.

Utskottet behandlar i detta avsnitt sex motionsyrkanden, av vilka tre gäller torv, två skogsavfall och ett regionala bolag för tillvaratagande av sådana bränsleresurser.

I motion 1981/82:1131 (s), som avser åtgärder för att stärka näringslivet i Skåne, yrkas på en snabb satsning på torv som energikälla både inom och utom Skåne. AB Svensk Torvförädlings stora kunnande inom området bör tillvaratas för utnyttjande av de rikligt förekommande torvmossarna i Skåne, menar motionärerna. Torvbolaget bör alltså återuppta sin tidigare verksamhet inom bränntorvområdet. Regeringen bör också uppdra åt Statsföretag AB att undersöka förutsättningarna för produktion av torvberedningsmaskiner i anslutning till Svensk Torvförädlings anläggning i Sösdala, anser motionärerna.

Även i motion 1981/82:1464 (s) åberopas den stora kunskap om torvproduktion och torvförädling som finns vid Svenska Torv i Sösdala. I norra Skåne finns stora sammanhängande torvmarker som lämpar sig för torvproduktion. Flera kommuner i regionen planerar därför att satsa på torv som energikälla, vilket ställer krav på mer kunskap om torvbrytning. Det finns således skäl att i samverkan med Torvbolaget inrätta ett torvforskningsinstitut i Hässleholmsområdet, menar motionärerna. De önskar ett uttalande av riksdagen om att så bör ske.

Utskottet vill i anslutning till motionerna påpeka att – såsom nyss redovisats – såväl Svenska Torv som Svensk Torvförädling numera ägs av domänverket. Inom ramen för det långsiktiga program för produktion av bränsletorv som domänverket har inlett avser verket att ta till vara all den kunskap och erfarenhet som finns inom Torvbolaget. Detta gäller såväl teknik och utrustning som personella resurser.

F. n. levererar finska tillverkare i stort sett all maskinell utrustning för konventionell torvbrytningsteknik i Sverige, dvs. för framställning av fräs- och maskintorv. Ett svenskt entreprenadföretag planerar dock att starta legotillverkning av de finska maskinerna. En mindre traktortillsats för maskintorvbrytning tillverkas av ett sydsvenskt företag.

Inom Svenska Torv finns sedan tidigare viss kapacitet för maskintillverkning, byggd på den teknik som har utvecklats i Sösdala. Man har övervägt att starta tillverkning men avstått, eftersom man inom bolaget vill koncentrera sig på att utveckla brytningsprocesser och att bygga upp produktionsorgani-

sationen. Just nu bedömer man det som mest angeläget att utveckla brytningsmetoder som är mindre säsongberoende, med mekanisk avvattning och torkning. Man skall vidare genomföra en systemanalys för att kunna jämföra olika torvbrytningsmetoders möjligheter på lång sikt.

Flera av de studier som nu görs inom torvområdet har erhållit stöd från nämnden för energiproduktionsforskning (NE). Nämnden har också låtit genomföra en studie av behov av och förutsättningar för en samlad satsning inom området. Nämnden har fortsatt att bereda frågan med utgångspunkt i denna studie och kommer att fatta beslut om åtgärder inom kort.

Företrädare för Svenska Torv AB bedömer det, enligt vad utskottet har inhämtat, som för tidigt att nu inrätta ett torvforskningsinstitut. Det är enligt Svenska Torv mer angeläget att få till stånd en koordination av den forskning och utveckling som bedrivs av olika torvintressenter. Först om tre–fem år beräknas en fastare organisation för torvforskningen bli erforderlig.

Vid behandlingen av 1981 års energipolitiska proposition betonade näringsutskottet (NU 1980/81:60 s. 65) vikten av att "statsmakterna gör målmedvetna insatser för att de mycket stora energitillgångar som finns i landet i form av torv skall bli utnyttjade". Utskottet underströk – och vill nu ånyo göra detta – att det är angeläget att Svensk Torvförädlings resurser blir utnyttjade. Den redogörelse som här har lämnats synes visa att så också blir fallet och att de berörda yrkandena i motion 1981/82:1131 (s) alltså kan beräknas bli tillgodosedda utan någon åtgärd från riksdagens sida. Förslaget i motion 1981/82:1464 (s) om ett torvforskningsinstitut med anknytning till Torvbolaget avstyrker utskottet med hänvisning till vad som meddelats om bolagets egen bedömning. Utskottet vill i detta sammanhang också understryka angelägenheten av att omräkningen om koncession behandlas skyndsamt, så att ett tillvaratagande av svensk torv för energiändamål säkerställs.

Motion 1981/82:1486 (s) behandlar vissa problem i samband med en försöksverksamhet med brytning och förädling av torv som pågår i Älmhults kommun, det s. k. Delary-projektet. Det är fråga om dels tekniska, dels ekonomiska och administrativa problem. Motionärerna utgår från att oljeersättningsfonden – som har fått en ansökan om bidrag till projektet – eller något annat statligt organ tar sin del av ansvaret för finansieringen av projektet och undanröjer hinder av byråkratisk art. Regeringen borde också medverka till att erforderliga undersöknings- och brytningskoncessioner kan erhållas. Samtliga lämpliga torvtillgångar inom en tvåmilsradie måste kunna utnyttjas för att projektet skall bli lönsamt, säger motionärerna. Deras yrkande är att riksdagen på grundval av motionen skall göra ett uttalande om medverkan från regeringens sida i Delary-projektet.

Utskottet finner inte skäl för någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 1981/82:1486.

I motion 1981/82:446 (c) anges i åtta punkter önskvärda åtgärder för att

öka utnyttjandet av skogsavfall som bränsle. Motionären vill att regeringen skall ge hög prioritet åt en satsning på att ersätta inhemska bränslen med skogsavfall. Trots de uppenbara fördelarna har ändå inga större ansträngningar gjorts för att få igång utvecklingen på området, hävdar motionären. Detta torde, säger hon, bero bl. a. på motstånd från skogsindustrin, osäkerhet om framtida utbud resp. efterfrågan på eldningsflis samt brist på organiserad planering. Bland de åtgärder som krävs i motionen kan nämnas en förmånlig beskattning vid tillvaratagande av skogsavfall, statliga arbetsmarknadsinsatser, utveckling av flishanteringsprodukter, utbyggnad av centrala flisupplag, statliga garantier för avsättning av bränsleflis samt statligt stöd för finansiering av fliseldningsanläggningar.

Utskottet vill erinra om att direktionen för oljeersättningsfonden ger högsta prioritet åt åtgärder för utnyttjande av inhemska bränslen. I det föregående (s. 54) har utskottet redovisat aktiviteter som är av intresse i detta sammanhang. Utskottet finner inte någon särskild framställning i saken till regeringen motiverad och avstyrker därför motionen.

Även motion 1981/82:451 (m) syftar till ett ökat tillvaratagande av skogsavfall. Den utmynnar i ett yrkande om att regeringen skall föreslå ett samlat åtgärdsprogram för att intensifiera skogsröjningen. Resurserna bör dock inte sättas in på traditionella lösningar, säger motionärerna. I stället bör en stimulans av skogsröjning åstadkommas genom en sänkning av arbetsgivaravgifterna, lättnader i lagarna om anställningstrygghet samt statligt stöd och service till skogsägarna, så att dessa med bibehållet arbetsgivaransvar kan uppfylla den röjningsplikt som har ålagts dem genom skogsvårdslagen.

Utskottet anser inte att riksdagen i detta sammanhang kan pröva förslag med långtgående räckvidd utanför energiområdet. Med erinran om vad nyss har sagts om åtgärder för utnyttjande av inhemska bränslen avstyrker utskottet det berörda motionsyrkandet.

I motion 1981/82:1140 (vpk) begärs initiativ från regeringen för bildande av regionala bränslebolag. Bakgrunden till yrkandet är att motionärerna anser att övergången till alternativa inhemska bränslen bör ske snabbare än vad som nu planeras. Detta är nödvändigt, säger motionärerna, för att förhindra en snabb och okontrollerad introduktion av elvärme och kol. Men samhällskontroll erfordras för att motverka att inhemska bränsleresurser som skogsavfall och torv exploateras och utplundras för att ge privata vinster. Statligt eller kommunalt ägda bränslebolag borde bildas för att handha utvinning, transport och användning av inhemska bränslen samt förhindra att råvara för skogsindustrin används för energiändamål.

Sådana regionala bränslebolag som förordas i motion 1981/82:1140 kan bildas med stöd ur oljeersättningsfonden.

Näringsutskottet konstaterade våren 1981 (NU 1980/81:60 s. 74) att det är betydelsefullt att effektiva distributionsformer kan byggas upp för olika slag

av inhemska bränslen. Bildandet av bränslebolag bör uppmuntras av statsmakterna, ansåg utskottet. Det stöd som oljeersättningsfonden kan lämna till bildandet av marknadsorganisationer skapar, fortsatte utskottet, "goda förutsättningar för tillkomsten av flexibla och marknadsorienterade bränslebolag med verksamhet som är anpassad till de särskilda förhållandena i olika delar av landet". Med hänvisning till detta avstyrkte utskottet de motionsyrkanden om bränslebolag som då förelåg. De socialdemokratiska ledamöterna reserverade sig. Utskottet anser att det inte heller nu finns skäl för någon åtgärd i saken från riksdagens sida. Det berörda yrkandet i motion 1981/82:1140 (vpk) avstyrks alltså.

Alternativa drivmedel

De riktlinjer för energipolitiken som riksdagen antog våren 1981 berörde också introduktionen av alternativa drivmedel i Sverige. Man skulle dels satsa på utveckling och införande av fordon för ren metanoldrift (s. k. M100-bränsle), dels undersöka förutsättningarna för introduktion av blandbränsle (t. ex. M15-bränsle), bl. a. genom fältprov med sådant bränsle.

Arbetet med introduktion av alternativa drivmedel pågår nu i enlighet med riksdagens beslut. För planering och ledning av arbetet har oljeersättningsdelegationen tillsatt en särskild drivmedelsgrupp. Gruppen arbetar inom fyra delområden som omfattar M100-programmet, M15-programmet, låginblandning av motoralkoholer samt andra alternativa drivmedel. Resultatet av oljeersättningsdelegationens arbete kommer att redovisas till regeringen i juni 1982.

Inom ramen för introduktionsplanen har företrädare för industridepartementet överlagt med de svenska biltillverkarna om förutsättningarna för en gemensam satsning på utveckling av motorer för ren metanoldrift. Styrelsen för teknisk utveckling har lämnat stöd till de svenska biltillverkarnas utvecklingsarbete inom området. Det statliga företaget Svensk Drivmedelsteknik AB (f. d. Svensk Metanolutveckling AB) genomför sedan år 1981 ett tvåårigt fältförsök med 700–800 bilar som drivs med M15-bränsle. Med dessa försök vill man bl. a. studera förutsättningarna för distribution av blandbränslen.

Inom samtliga organ som är verksamma med introduktionsplanen för alternativa drivmedel följer man uppmärksamt den forskning och utveckling som bedrivs inom området i andra länder. Särskilt bevakas de fältförsök som pågår i Förbundsrepubliken Tyskland, USA och Brasilien.

Flera försöksanläggningar för framställning av alternativa drivmedel har erhållit statligt stöd. Det s. k. Nynäshamnsprojektet har fått lån för en förstudie bl. a. av produktionskostnader och marknadsförutsättningar. Projektet, som är en kombinerad anläggning för produktion av metanol, bränslegas och hetvatten för fjärrvärme, förutsätter en betydande framtida marknad för metanol i Sverige.

Statsbidrag och lån med sammanlagt drygt 30 milj. kr. har beviljats Svenska lantmännens riksförbund och Alfa Laval AB för uppförandet av en demonstrationsanläggning i halvstor skala för produktion av etanol som drivmedel, det s. k. Skaraborgsprojektet. Anläggningen skall vara färdigställd år 1983 och skall leverera etanol för låginblandning (ett par procent) i bensin. Blandningen skall provas av OK inom ett testområde som sannolikt kommer att förläggas till Skaraborgs län.

I detta sammanhang kan nämnas att sockernäringskommittén i januari 1982 överlämnade ett betänkande om den framtida sockernäringen i Sverige (SOU 1982:6). Kommittén har aktualiserat de beräkningar som gjorts av etanolutredningen avseende kostnaderna för produktion av etanol med sockerbetor som råvara. Kostnaderna beräknas uppgå till 2,83 kr. per liter etanol, vilket innebär en betydande skillnad mot kostnaden för premiumbensin, som vid beräkningstillfället betingade ca 1,70 kr. per liter (bägge kostnaderna angivna exkl. energiskatt). Sockernäringskommittén betonar den mycket stora betydelsen av energibeskattningen i sammanhanget. "En förutsättning för att etanol skall kunna marknadsföras till konkurrenskraftigt pris är f. n. att samhället är berett att bära vissa kostnader genom en lägre beskattning i en eller annan form." Kommittén framhåller också värdet av ett fortsatt utvecklingsarbete på etanolområdet, dels av beredskapsskäl, dels därför att den framtida utvecklingen av oljepriserna kan förändra etanolens konkurrenskraft gentemot bensin och metanol.

I svar den 14 januari 1982 (RD 1981/82:59 s. 107) på en interpellation (1981/82:97) om införande av metanol som bränsle meddelade statsrådet Ingemar Eliasson att regeringen ännu bedömer det vara för tidigt att ta ställning till hur den framtida försörjningen med alternativa drivmedel skall ske.

Enligt den fastlagda introduktionsplanen måste utvecklingen av motorer för M100-drift först framskrida så långt att det går att avgöra när sådana motorer kan introduceras i stor skala. Först därefter kan frågan om tillförsel av metanol och andra alternativa drivmedel bedömas.

Yrkanden rörande alternativa drivmedel finns i åtta motioner. Sju av dessa gäller flytande bränsle – etanol eller metanol –, den åttonde gengas.

Enligt motion 1981/82:1140 (vpk) bör regeringen ta initiativ till att inhemsk produktion av drivmedel i form av etanol och metanol kommer till stånd snabbare än enligt den gällande planen. I motion 1981/82:1609 (s) framhålls betydelsen av att utvecklingsarbete bedrivs i Sverige, framför allt med metanol, och att utländsk forskning bevakas. Regeringen bör enligt motionärerna snarast lämna förslag om försöksverksamhet och fältprov för de olika utvecklingslinjerna för alternativa drivmedel. Ett underlag för principbeslut bör tas fram till mitten av 1980-talet. Yrkandet i motion 1981/82:615 (c) går ut på att regeringen senast våren 1983 skall förelägga riksdagen en konkret plan för introduktion och produktion av metanol i Sverige. Denna plan bör klargöra när och i vilken omfattning ren

metanoldrift kan genomföras samt vilken roll olika inblandningsalternativ kan få i framtiden. Nynäshamnsprojektet, som kan få stor betydelse för Stockholmsregionens värmeförsörjning, bör enligt motionärerna få en central plats i denna introduktionsplan.

Liknande innebörd har ett par yrkanden i motion 1981/82:1616 (vpk). En övergång till metanol som drivmedel skulle innebära stora miljömässiga och handelspolitiska fördelar, säger motionärerna. Det skulle också skapa underlag för utbyggnad av Nynäshamnskombinatet, som motionärerna bedömer som ett viktigt inslag i en energistrategi för Stockholmsregionen. Ett yrkande om detta kombinat behandlas senare i detta betänkande (s. 62). Nu tar utskottet upp ett yrkande enligt vilket riksdagen skall uttala att planering av användning av metanol som drivmedel bör påbörjas. Ett yrkande i motion 1981/82:1605 (vpk) syftar till att försöksverksamhet med metanolframställning skall komma till stånd i Söderhamns kommun. Den planerade försöksanläggningen för metanolproduktion skulle förläggas i anslutning till ett av motionären önskat träkemiskt forskningsinstitut i kommunen (se NU 1981/82:27 s. 28).

Några motioner tar upp frågan om etanolframställning i Sverige. I motion 1981/82:1131 (s) anförs att försöken med etanolproduktion vid sockerbruket i Karpalund bör vidareutvecklas även om sockertillverkningen fortsätter vid bruket. Bakgrunden till detta yrkande är följande. Svenska Sockerfabriks AB har på grund av överkapacitet i den svenska sockerproduktionen aktualiserat frågan om nedläggning av Karpalundsbruket. Sockernäringskommittén föreslår dock i sitt betänkande att driften får fortsätta. Vid Karpalund har en försöksanläggning för etanolframställning uppförts och varit i drift hösten 1980 och våren 1981. Försöken har enligt Sockerbolaget varit framgångsrika men har nu avbrutits. En ansökan om ekonomiskt stöd från nämnden för energiproduktionsforskning för fortsatt utveckling av etanolprocessen har avslagits.

Kommittén anser att en omställning av sockerbruket i Karpalund skulle medföra positiva samhällsekonomiska effekter som kan ställas mot behovet av subventioner vid en introduktion av etanol som drivmedel. Kommitténs huvudförslag innebär dock som tidigare har nämnts att sockertillverkningen vid Karpalund skall fortsätta.

I motion 1981/82:451 (m) sägs att det mot bakgrund av erfarenheter av etanoldrift i andra länder, t. ex. Brasilien, är viktigt att det klargörs på vilka sätt etanol kan introduceras i det svenska energiforskningsprogrammet, bl. a. som motorbränsle. En forsknings- och utvecklingsverksamhet är, menar motionärerna, angelägen för att man skall utröna vilka avsättningsmöjligheter för etanol som kan finnas, såväl på kort som på lång sikt. Motionärerna yrkar att vad som anförs i motionen skall beaktas vid utbyggnaden av den fortsatta verksamheten för etanolutvinning i Lidköping. Enligt motion 1981/82:818 (s) bör riksdagen begära att regeringen utarbetar en plan för produktion av etanol i Västernorrlands län. I detta sammanhang

bör då även distributionsproblemen beaktas. Motionärerna framhåller att landets största sulfitfabrik finns i Örnsköldsviks kommun. Fabriken har en betydande kapacitet för framställning av sulfitsprit. Inom länsplaneringen har ett brett och kvalificerat program för etanolutveckling tagis fram. Det är, menar motionärerna, angeläget att programmet prövas positivt av statsmakterna.

I motion 1981/82:1108 (c) begärs att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad motionärerna anför om gengasens betydelse som alternativt drivmedel och sysselsättningsskapande faktor. Om någon form av stimulans skapades till förmån för dem som är villiga att börja använda gengasdrift skulle, förmodar motionärerna, en viss övergång till detta drivmedel ske. En tänkbar stimulansåtgärd är att staten gratis ställer kunskapsresurser till förfogande.

Försök och utveckling avseende gengas har sedan många år bedrivits av överstyrelsen för ekonomiskt försvar. De beredskapsplaner som nu finns gör det möjligt att efter en viss omställningstid hålla den svenska transportkapaciteten i gång med gengas från inhemska bränslen. Även oljeersättningsdelegationens drivmedelsgrupp studerar frågan men har hittills inte bedömt gengas som ett kommersiellt alternativ på drivmedelsområdet. Kostnaderna bedöms vara alltför höga och effektiviteten för låg.

Utskottet vill först understryka betydelsen av det arbete som pågår i Sverige på att utveckla, tillverka och praktiskt pröva alternativa drivmedel. Riksdagens beslut förra året om en plan för introduktion av alternativa drivmedel har haft stor betydelse för en rad aktiviteter som avser båda de motoralkoholer, metanol och etanol, som har förespråkare i detta sammanhang. Bland centrala statliga organ är bl. a. oljeersättningsfonden och styrelsen för teknisk utveckling engagerade på området.

De motioner som har refererats i det föregående syftar alla till att den berörda verksamheten skall intensifieras i något avseende.

Yrkandena i motionerna 1981/82:615 (c), 1981/82:1140 (vpk), 1981/82:1609 (s) och 1981/82:1616 (vpk) gäller den fortsatta planeringen. I proposition 1980/81:90 (bil. 1 s. 216) ställde föredragande statsrådet i utsikt att regeringen skulle kunna återkomma senast under år 1983 med en redovisning av det arbete som har bedrivits och med förslag till fortsatt inriktning. Enligt motion 1981/82:615 (c) borde planen föreläggas riksdagen senast våren 1983. Likartade är önskemålen i motion 1981/82:1140 (vpk) om att etanol- och metanolintroduktionen skall genomföras snabbare än enligt den gällande planen och i motion 1981/82:1609 (s) om att riksdagen snarast skall få förslag om försöksverksamhet och fältprov för olika utvecklingslinjer. Utskottet utgår från att regeringen och övriga berörda organ är inriktade på att så snart som möjligt uppnå positiva resultat som kan redovisas och ligga till grund för beslut om fortstta insatser. Något behov av ett särskilt uttalande från riksdagen i detta ämne synes inte föreligga i dagens läge. Därför avstyrker utskottet de fyra senast berörda motionsyrkandena.

Fyra andra motioner tar sikte på lokala etanol- eller metanolprojekt. Det berörda yrkandet i motion 1981/82:1131 (s) går ut på att den påbörjade försöksverksamheten med etanolframställning vid det skånska sockerbruket Karpalund skall fortsätta. I motion 1981/82:451 (m) är det fråga om det s. k. Skaraborgsprojektet, som avser etanolutvinning i Lidköping. I motion 1981/82:818 (s) begärs en plan för etanolproduktion i Västernorrlands län. Metanolproduktion i Söderhamns kommun förespråkas i motion 1981/82:1605 (vpk).

Utskottet anser inte att riksdagen har underlag för sådana ställningstaganden beträffande särskilda projekt som begärs i de fyra nu berörda motionerna. När det gäller redan pågående projekt förutsätter utskottet att berörda myndigheter och i sista hand regeringen prövar uppkommande frågor rörande projektens framtid. Förslag om stöd till nya aktiviteter inom området alternativa drivmedel får i vanlig ordning prövas av de instanser som har att fördela de statliga resurserna för sådan verksamhet. De fyra nu berörda motionsyrkandena avstyrks alltså.

I den återstående motionen, 1981/82:1108 (c), pläderas för ökade satsningar på gengas som drivmedel. Som nämnts ägnar framför allt överstyrelsen för ekonomiskt försvar men även oljeersättningsdelegationen uppmärksamhet åt gengasfrågor. Något initiativ av riksdagen finner utskottet inte motiverat i dagens läge. Utskottet avstyrker alltså motionen.

Regionala projekt

Flera motioner berör olika regionala energiprojekt – sådana som redan är på väg mot förverkligande eller sådana som motionärerna önskar se genomförda. Utskottet tar här upp dessa motioner i en geografiskt betingad ordningsföljd.

Motion 1981/82:1616 (vpk) är inriktad på Stockholms län. Riksdagen föreslås som sin mening ge regeringen till känna vad som allmänt anförs i motionen beträffande åtgärder inom energiområdet och också begära förslag därom. Uttalandets innebörd skulle av motiveringen att döma vara i huvudsak följande. Det är nödvändigt med ett samlat grepp över Stockholmsregionens energifrågor. En massiv ökning av elvärmen bör inte tillåtas. Energistrategin måste bygga på mångsidighet beträffande energiråvaror. Inhemska energikällor måste användas så mycket som möjligt. Man bör inrikta sig på en måttfull fjärrvärmeutbyggnad i form av lågtemperatursystem. Det är självklart att naturgas skall utnyttjas inom regionen.

Ett anslutande yrkande i samma motion går ut på att projektering av ett energikombinat bör startas snarast med sikte på att anläggningen skall kunna tas i bruk år 1987 eller år 1988. Utbyggnaden och driften bör, poängteras det, ske i samhällelig regi, med statligt eller regionalt ägande eller bådadera. Motionärerna syftar härvid på det s. k. Nynäshamnskombinatet. I sin

partimotion 1981/82:1140 begär vänsterpartiet kommunisterna att riksdagen skall uttala sig för att frågan om energikombinaten får en allvarlig och positiv prövning.

Utskottet ägnade i sitt energipolitiska betänkande förra året (NU 1980/81:60 s. 80–84) en hel del uppmärksamhet åt vad som där kallades Nynäsprojektet. Läget är nu det att oljeersättningsfonden i december 1981 har lämnat stöd för förprojektering av detta projekt. Något uttalande från riksdagens sida med avseende på Nynäsprojektet finner utskottet inte motiverat. Inte heller de allmänna synpunkterna i Storstockholm synes påkalla något ställningstagande av riksdagen. Delvis är de okontroversiella, och delvis är de relaterade till särskilda beslutssituationer i andra sammanhang; det senare gäller vad som sägs om naturgasutnyttjande i regionen. Det får ankomma på de regionala intressenterna att, i förekommande fall under medverkan från centralt håll, fatta beslut om åtgärder på energiområdet i Stockholmsregionen utan några särskilda anvisningar från statsmakternas sida. De berörda motionsyrkandena avstyrks sålunda.

Norra Uppland berörs i en annan motion, 1981/82:1055 (vpk). Enligt denna bör riksdagen begära förslag från regeringen om utnyttjande av spillvärmen vid skogsindustrierna i Skutskär och Hallstavik. Utskottet anser liksom motionären att det är värdefullt om industriell spillvärme kan utnyttjas och önskvärt att möjligheter därtill undersöks. Det bör emellertid ankomma på de berörda företagen att vidta åtgärder härvidlag, i förekommande fall med utnyttjande av statligt stöd. Utskottet avstyrker därför motionen.

I motion 1981/82:2115 (c) uppmanas riksdagen uttala sig för "att de positiva möjligheter Kristianstads län erbjuder på energiområdet beaktas". Det finns i Kristianstads län god tillgång till skog och torv, säger motionären. Vidare anför hon att värmepumpar torde få en allt större avsättning och att sådana skulle kunna tillverkas i länet om man skapade ekonomiska förutsättningar för detta.

Utskottet utgår från att det berörda länets egna myndigheter, kommuner, företag och organisationer utifrån sina olika förutsättningar engagerar sig i länets utveckling även vad energifrågorna beträffar. Ett sådant föga förpliktande uttalande från riksdagens sida som motionären föreslår torde de då inte vara särskilt betjänta av. Med det sagda avstyrker utskottet motionen i nu angiven del.

Ett motsvarande yrkande beträffande Malmöhus län framförs i motion 1981/82:1622 (c). Motionärerna nämner att detta län är den del av landet där naturgasen först introduceras. Skåne har för landet unika förutsättningar att använda jordvärme, framhåller de också. Ytterligare berörs länets torvtillgångar. Det är högst naturligt, menar motionärerna, att Malmöhus län får möjligheter att vidareutveckla de förutsättningar som föreligger i fråga om nytänkande inom energiområdet.

Utskottet instämmer i det sistnämnda men finner lika litet som när det gäller Kristianstads län skäl för något uttalande av riksdagen. Alltså avstyrks också motion 1981/82:1622 (c) såvitt nu är i fråga.

Skånes förutsättningar i fråga om geotermisk energi berörs också i motion 1981/82:1131 (s). Motionärerna påkallar uttalanden av riksdagen i tre avseenden. Regeringen bör ta initiativ till att staten i samverkan med kommunerna satsar på geotermisk energi i Sydvästskåne. Särskilt ekonomiskt stöd bör kunna utgå till kommunala investeringar för utnyttjande av geotermisk energi i lokala fjärrvärmesystem. Regeringen bör också ta initiativ till inrättande av ett geotermiskt utvecklings- och konsultbolag lokaliserat till Landskrona.

Utskottet har inhämtat att oljeersättningsfonden har fått till behandling en ansökan som gäller stöd till ett geotermiskt projekt i Skåne. Dess beslut torde vara att vänta inom kort. Ytterligare ansökningar inom samma energisektor bedöms komma att bli aktuella. Utskottet finner det naturligt att projekt av detta slag prövas noggrant av berörda myndigheter. Det måste från samhällets synpunkt vara angeläget att få klarlagt om det finns möjligheter att praktiskt utnyttja denna energikälla. Något uttalande av riksdagen synes det inte finnas fog för, varför motion 1981/82:1131 (s) i nu berörd del avstyrks.

Möjligheten att göra Landskrona till ett energiteknologiskt centrum bör undersökas av regeringen tillsammans med Landskrona kommun, hävdas i motion 1981/82:2123 (fp). Utskottet vill erinra om att ett par motioner med samma eller likartat syfte behandlades våren 1981. De avstyrktes då av utskottet, som hänvisade till den verksamhet för att främja företagsetablering som skulle inledas av Landskrona Finans AB. Denna verksamhet är numera i full gång. Utskottet finner inte skäl för någon åtgärd med anledning av det nu aktuella motionsyrkandet.

En rad yrkanden rörande Skaraborgs län framförs i motion 1981/82:451 (m). Inledningsvis uppmanas riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om den allmänna inriktningen av energipolitiska åtgärder i Skaraborgs län. Utöver sådana ting som berörs i särskilda motionsyrkanden – om bl. a. Ranstadsverket, etanolutvinning, små vattenkraftverk och skogsröjning – nämner motionärerna bl. a. projekt för utnyttjande av länets torvtillgångar, avfallsprojekt, fliseldningsprojekt samt halm- och biogasprojekt. De betonar särskilt prissättningens roll som styrmedel för användandet av olika energiråvaror.

Utskottet anser liksom i övriga här berörda fall att det inte är motiverat med något uttalande av riksdagen om inriktningen av energipolitiska åtgärder i en viss region. Således avstyrker utskottet motion 1981/82:451 (m) i angiven del.

Slutligen finns ett förslag avseende Jämtlands län. I motion 1981/82:2126 (s) framförs tanken att en forskningsstation för energiutvinning skall

förläggas till detta län och att statliga insatser skall sättas in för att man där skall komma i gång med energiutvinning i nya former. Forskningsstationen skulle syssla med torv, flis och framför allt skiffer. Brytning av skiffer borde komma till stånd i länet, kombinerad med forskning om processen för utvinning av alunskifferns innehåll av kerogen och vissa metaller. Motionärerna vill att riksdagen skall begära förslag av regeringen i dessa avseenden.

Vid behandlingen av liknande motionsyrkanden förra året (NU 1980/81:60 s. 127) erinrade utskottet om att staten i Studsvik Energiteknik AB redan har en forskningsresurs av det slag som åsyftas i motionen. Mot denna bakgrund avstyrkte utskottet önskemålen om förläggning av en energiforskningsstation till Jämtland. Utskottet avstyrkte likaledes (s .71) ett yrkande om riksdagsuttalande till förmån för brytning av alunskiffer i Jämtlands län. Riksdagen följde utskottets förslag. Utskottet finner inte att något annat ställningstagande är motiverat nu.

Energiproduktion och energianvändning i övrigt

Ett krav i den socialdemokratiska partimotionen 1981/82:1609 är att en parlamentarisk kommitté skall få i uppdrag att se över elsektorns organisation. Motionärerna tar till utgångspunkt den passus på valsedeln för linje 2 i folkomröstningen år 1980 enligt vilken samhället skall ha ett huvudansvar för produktion och distribution av elektrisk kraft. De nämner särskilt tre frågor som kommittén borde behandla. Den första gäller hur ansvaret för produktion och distribution av elkraft skall fördelas i framtiden. Den andra är om det finns behov av en ökad samordning av framtidens eltaxor. För det tredje är frågan hur vattenfallsverket och kommunerna kan samverka för att samhällets intresse av mottrycksproduktion och av ett tillräckligt fjärrvärmeunderlag skall kunna tillgodoses.

Utskottet finner inte skäl för en särskild utredning med det angivna syftet. De i strikt mening energipolitiska aspekter som motionärerna berör torde i inte oväsentlig mån komma att aktualiseras i 1981 års energikommittés arbete. Det kan noteras att motionärerna själva åberopar förberedelserna för kärnkraftens avveckling som ett motiv för det föreslagna utredningsarbetet. Energikommittén är då ett naturligt forum. Utskottet avstyrker motionsyrkandet med hänvisning till vad här sagts.

Flera motionsyrkanden avser energiproduktion i andra former än de som har berörts i det föregående. Så föreslås i motion 1981/82:1140 (vpk) att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram förslag till ett program för installation av mottryckskraft i kommunala fjärrvärmeverk och industriella anläggningar.

Det framgår av propositionen (bilaga 17 s. 69) att mottryckskraftens andel av elproduktionen har minskat kraftigt på sistone. Från att ha varit 9,3 TWh (ca 10 %) år 1980 har den sjunkit till 4,0 TWh (ca 4 %) de båda följande åren.

Statens industriverk har nyligen framlagt en rapport (SIND PM 1982:2) om förutsättningarna för mottrycksutbyggnad under 1980-talet. Slutsatsen i rapporten är att det, om man utgår från en utveckling av elefterfrågan som motsvarar ett lägre alternativ som man har arbetat med i utredningen, sannolikt inte kommer att finnas behov av att bygga ny elproduktionskapacitet i form av kraftvärmeverk och industriellt mottryck förrän tidigast i början av 1990-talet. Industriverket gör bedömningen att de möjligheter för utbyggnad av mottrycksproduktion som finns i nytillkommande större fjärrvärmeverk och industriella ånganläggningar inte kommer att utnyttjas under 1980-talet. Dock räknar industriverket med att det i de nytillkommande fjärrvärmeverken behövs vissa förberedelser för senare mottrycksproduktion. Verket meddelar i rapporten att det avser att informera berörda intressenter om förutsättningarna för mottrycksutbyggnad.

Utskottet hänvisar till industriverkets rapport och anser att den fortsatta behandlingen av denna nu bör avvaktas. Motionsyrkandet avstyrks alltså.

I samma motion påyrkas åtgärder från regeringens sida för att förhindra att värmeverk byggs ut i samhällen där industriell spillvärme kan utnyttjas. Utskottet vill med anledning av detta yrkande fästa uppmärksamheten på en föreskrift i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering. Enligt denna föreskrift skall en kommun vid sin planering bl. a. undersöka förutsättningarna att genom samverkan med annan kommun eller betydande intressent på energiområdet, t. ex. processindustri, gemensamt lösa frågor som har betydelse för hushållningen med energi eller för energitillförseln. Finns förutsättningar för en sådan gemensam lösning skall den, heter det i lagen, tas till vara i planeringen. Utskottet utgår från att kommunerna beaktar denna föreskrift och finner inte anledning till någon framställning i ämnet från riksdagen till regeringen. Även detta motionsyrkande avstyrks alltså.

Motion 1981/82:443 (c) tar sikte på ett väsentligt ökat utnyttjande av värmepumpar i energiproduktionen. Hemställan i motionen går ut på att regeringen skall se över reglerna för bl. a. oljeersättningsfondens stödverksamhet och energisparlånen, så att "ett framtidsriktigt utnyttjande av vår elproduktionskapacitet" gynnas i högre grad än i dag. Det sistnämnda skall ske på det sätt som redovisas i motionen. Elenergin, som har hög energikvalitet, skall enligt motionärernas recept särskilt användas för förädling av de stora mängder billig energi med låg kvalitet som finns i naturen och i form av spillvärme. En förutsättning för ett riktigt utnyttjande av värmepumpar är, framhålls det, att temperaturerna i våra värmesystem sänks.

Värmepumpsprojekt är med de regler som f. n. tillämpas berättigade till stöd från oljeersättningsfonden. Ett stort antal sådana projekt har redan fått stöd från fonden. I detta sammanhang kan erinras om att fondens verksamhet skall utvärderas till år 1983. Även energisparstöd kan erhållas för installation av värmepumpar. De nya riktlinjer för energisparstödet som

nyligen har antagits innebär bl. a. att ökad vikt läggs vid introduktionen av nya och förnybara energikällor.

Det är enligt utskottets mening väsentligt att värmepumpsteknikens möjligheter utnyttjas i ökad utsträckning. Med hänsyn till vad här har sagts om förekommande stödformer är utskottet emellertid inte övertygat om att det finns skäl för en sådan framställning till regeringen som begärs i motionen. Därför avstyrks denna.

Ytterligare ett yrkande i motion 1981/82:1140 (vpk) är att riksdagen skall hemställa hos regeringen om förslag till kommunala solvärmeprogram.

I proposition 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken ingick ett förslag till solvärmeprogram, kallat Sol 85. Programmet omfattade åtgärder inom alla led av utvecklingskedjan från forskning till allmän användning av solvärmetekniken. Bl. a. ingick däri kommunal planering för att underlätta införande av solvärme i bebyggelsen. En särskild arbetsgrupp inom oljeersättningsdelegationen har redovisat förslag till styrmedel för solvärmeintroduktionen (Ds I 1980:10). I 1981 års energipolitiska proposition aviserades att en utvärdering av insatserna inom solvärmeområdet skulle göras med början år 1985.

Vid sin behandling förra våren av ett motionsyrkande om kommunala solvärmeprogram erinrade utskottet (NU 1980/81:60 s. 124) om insatserna inom ramen för Sol 85-programmet. Utskottet ansåg inte att motionsyrkandet borde föranleda någon åtgärd, och riksdagen följde härvidlag utskottet. Samma ståndpunkt intar utskottet nu.

En annan i motion 1981/82:1140 (vpk) föreslagen framställning till regeringen skulle gälla åtgärder för att befrämja utbyggnaden av närvärmesystem. Härmed menar motionärerna småskaliga värmesystem med mindre blockcentraler eller gruppkvarterscentraler. Kännetecknande för närvärmesystem är, säger de, att drifttemperaturen hålls nere och att solvärme, värmepumpar, lokal spillvärme och olika slags bränslen kan användas.

Utskottet anser inte att det är befogat med någon framställning till regeringen i detta ämne. Att utforma lämpliga värmesystem på lokal nivå är närmast en uppgift för kommunen, som därvid har att tillämpa den förut nämnda lagen om kommunal energiplanering. Det kan också förutsättas att kommunerna utan att riksdagen tar något initiativ får den information som erfordras för att de skall kunna utnyttja förekommande stödformer på detta område. Med det sagda avstyrks motionsyrkandet.

Sist i detta avsnitt tar utskottet upp motion 1981/82:442 (c). Där föreslås att riksdagen skall uttala att regeringen och berörda myndigheter bör beakta de riktlinjer för oljeersättning som redovisas i motionen. Huvudsynpunkten i motionen är att elproduktionskapaciteten inte får slösas bort i toppeffekter som ger liten oljeersättning. I stället bör man medvetet arbeta för ett jämnare utnyttjande av elenergin under året.

En sådan förändring av elutnyttjandet främjas av de under året differentierade eltariffer som nu successivt införs och som det har redogjorts för

tidigare i detta betänkande (s. 37). Även de nya riktlinjer för energisparstödet som antogs av riksdagen förra våren (prop. 1980/81:133) kan verka på detta sätt. Bestämmelserna stimulerar användandet av såväl kombinerade uppvärmningssystem för elenergi och fasta bränslen som lågtemperatursystem. Utskottet finner det naturligt att man avvaktar erfarenheter av de åtgärder som här har nämnts innan man riktar en påminnelse enligt motionärernas förslag till regeringen. Utskottet föreslår följaktligen att motionen lämnas utan åtgärd.

Oljeersättningsfonden

En förstärkning av oljeersättningsfondens resurser krävs i motion 1981/82:1571 (c). Motionärernas motivering är att det behövs betydande investeringar för att åstadkomma den av riksdagen beslutade inriktningen av energisystemet till att baseras på i huvudsak varaktiga, helst förnybara och inhemska, bränslen med minsta möjliga miljöpåverkan. Oljeersättningsfondens resurser är enligt motionärerna alltför begränsade.

När motionen väcktes förelåg regeringens förslag i budgetpropositionen om en höjning av beredskapsavgiften för oljeprodukter. Förslaget nämns dock inte i motionen. Den föreslagna höjningen, som har tillstyrkts av näringsutskottet (NU 1981/82:3 y) och av skatteutskottet (SkU 1981/82:30) och sedermera beslutats av kammaren, kommer delvis oljeersättningsfonden till godo.

Utskottet är inte förberett att nu föreslå en ytterligare resursförstärkning för oljeersättningsfonden och avstyrker alltså motionen. Utskottet fäster då avseende vid det medelstillskott som blir en följd av de höjda avgifterna och dessutom vid att, såsom framhålls i propositionen (bil. 17 s. 110), en utvärdering av fondens verksamhet är planerad att äga rum till år 1983.

Regeringen föreslår ett formellt anslag av 1 000 kr. till oljeersättningsfonden för budgetåret 1982/83. Med hänsyn till riksdagens inledningsvis (s. 15) berörda beslut om de centrala energimyndigheterna saknar detta förslag numera aktualitet. Det avstyrks därför.

I propositionen (bilaga 17 s. 108) meddelas att Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges skogsägares riksförbund och SHIO-Familjeföretagen har framställt vissa önskemål beträffande stödet från oljeersättningsfonden. F. n. gäller att stöd inte kan utgå till projekt som kostar mindre än 50 000 kr. Denna gräns vill de nämnda organisationerna få sänkt till 10 000 kr. Vidare menar de att handläggningen av mindre ärenden borde decentraliseras, till lantbruksnämnderna när det gäller jord- och skogsbruket och trädgårdsnäringen, i övriga fall till de regionala utvecklingsfonderna eller kommunerna. Föredragande statsrådet förklarar i propositionen att han inte är beredd att förorda några ändringar i stödets utformning eller administration. Han betecknar det dock som angeläget att man följer utvecklingen och systematiskt bearbetar erfarenheter av stödgivningen. Ett argument för

föredragande statsrådets avvisande hållning gentemot åtgärdsförslaget är att den tillämnade nya myndighetsorganisationen på energiområdet, i vilken oljeersättningsfonden ingår som en del, snabbare skulle komma i full verksamhet om stödvillkoren och stödets administration inte ändras. Efter riksdagens beslut att till väsentlig del uppskjuta genomförandet av den nya organisationen ett år har detta argument uppenbarligen fått minskad bärkraft.

Det nyss refererade förslaget från LRF m. fl. har med viss modifikation tagits upp i motion 1981/82:819 (c). Däri föreslås att riksdagen skall uttala sig för att beloppsgränsen för stödberättigade projekt sänks till 15 000 kr. och att handläggningen av ärenden där stödet uppgår till högst 50 000 kr. decentraliseras till lantbruksnämnderna resp. de regionala utvecklingsfonderna.

Utskottet delar regeringens uppfattning att reglerna för stöd från oljeersättningsfonden inte bör ändras nu. Frågan om ev. ändringar av dessa regler och av ordningen för stödärendenas handläggning kan lämpligen aktualiseras vid den snart förestående översynen av oljeersättningsfondens verksamhet. Utskottet avstyrker alltså motion 1981/82:819 (c).

Stöd till prospektering efter olja, naturgas eller kol

Staten lämnar sedan år 1978 stöd till prospektering efter olja och naturgas. Numera omfattas även prospektering efter kol av stödet. Detta ges i form av bidrag till prospekteringsprojekt. Bidragen finansieras genom att en del av inkomsterna av den särskilda beredskapsavgiften för oljeprodukter tillförs en statlig fond, oljeprospekteringsfonden.

I budgetpropositionen föreslås (bilaga 17 s. 76 f.) ändringar i två avseenden av de grunder för bidragssystemet som riksdagen har godkänt. För det första skall det inte längre som nu vara ett normalt villkor för bidrag att bidragstagaren skall erlägga avgift eller vinstandel i annan form till staten. Syftet med denna ändring är att öka intresset bland svenska företag för prospekteringsinsatser, särskilt i Nordsjön med angränsande områden. Föredragande statsrådet framhåller att de ekonomiska villkoren för prospekterings- och utvinningsverksamhet har försämrats under de senaste åren till följd av bl. a. skärpt beskattning i värdländerna. För det andra skall regeringen kunna delegera till en myndighet att, sedan regeringen har fattat ett statsbidragsbeslut av ramkaraktär, fortsättningsvis bevilja bidrag inom den fastställda ramen allteftersom mottagaren kan precisera sitt bidragsbehov.

Vänsterpartiet kommunisterna godtar inte den första av de angivna ändringarna utan yrkar i sin partimotion 1981/82:1140 att villkoret om vinstandel för staten skall fortsätta att gälla. I motionen kritiseras att staten får stå för förlusten om det blir en sådan, medan en större eller mindre vinst däremot får behållas av det bidragsberättigade företaget.

Utskottet finner den i propositionen anförda motiveringen bärkraftig.

Utskottet ansluter sig därför till regeringens förslag beträffande ändring av grunderna för prospekteringsstödet och avstyrker alltså motionsyrkandet.

Regeringen föreslår vidare att ramen för de sammanlagda bidragsåtagandena vidgas från 250 milj. kr. till 650 milj. kr. Detta förslag tillstyrks av utskottet.

Energiforskning

Riksdagens beslut våren 1981 om energipolitiken innefattade bl. a. riktlinjer för energiforskning under en treårsperiod, budgetåren 1981/82–1983/84. Medelsramen för verksamheten inom Huvudprogram Energiforskning under denna period skulle utgöra 1,4 miljarder kronor utöver icke disponerade medel från tidigare budgetår. Det förslag till anslag som nu har framlagts i budgetpropositionen under punkten Energiforskning avser emellertid endast ett formellt belopp av 1 000 kr. Verksamheten finansieras nämligen fr. o. m. det innevarande budgetåret genom en del av den särskilda beredskapsavgiften för oljeprodukter (jfr NU 1981/82:3 y, SkU 1981/82:30). Jämte den angivna medelstilldelningen föreslår regeringen att den får bemyndigande att i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet ikläda staten ekonomisk förpliktelse för de tre budgetåren 1984/85–1986/87 upp till en gräns av 200 milj. kr. resp. 115 milj. kr. och 35 milj. kr. Utskottet tillstyrker regeringens här nämnda förslag.

Som har framhållits i inledningen beslöt riksdagen förra året att en ny myndighet, energiforskningsnämnden, skall inrättas den 1 juli i år. Dess uppgift blir i första hand att svara för långsiktiga och övergripande frågor inom energiforskningsområdet. Antalet tjänster vid nämnden beräknas enligt propositionen bli 20. Motsvarande befattningar finns nu huvudsakligen hos delegationen för energiforskning och till en del hos nämnden för energiproduktionsforskning. Såsom ram för nämndens administrationskostnader – som finansieras med energiforskningsmedel – anges preliminärt ett belopp av inte fullt 6 milj. kr. Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att vid energiforskningsnämnden inrätta en ordinarie tjänst för chefen för nämnden med beteckningen p, dvs. en sådan tjänst som tillsätts med tidsbegränsat, normalt sexårigt förordnande. Utskottet tillstyrker detta förslag och har ingenting att erinra mot vad föredragande statsrådet i övrigt har anfört om nämnden.

Inriktningen av den verksamhet som finansieras genom energiforskningsprogrammet diskuteras i två motioner. Moderata samlingspartiet påyrkar i sin partimotion 1981/82:2051 ett uttalande av riksdagen att kommande energiforskningsprogram bör koncentreras till områden och tekniker där snabb oljeersättning kan påräknas. I motiveringen klargörs ytterligare att energiforskningsanslagen enligt partiets uppfattning bör "starkt koncentreras". I första hand bör, säger man, sådana områden prioriteras som till konkurrenskraftiga priser snabbt kan minska vårt lands oberoende.

I motion 1981/82:1929 (fp) föreslås att riksdagen skall i en meningsyttring till regeringen ansluta sig till vad motionären har anfört om prioriteringen inom energiforskningsprogrammets ram av energiskog, värmepumpar och vindkraft. De nuvarande s. k. storförsöken med energiskogar är för små, anser motionären. Erfarenhet av odling i stor skala får man inte förrän i början av 1990-talet. Försöken borde redan nu göras mera omfattande. Vidare borde vattenfallsverkets värmepumpsprojekt utvidgas. Erfarenheterna av långtidsdrift av värmepumpar bedöms nämligen av motionären som otillräckliga. Politiska beslut om vindkraft kan man, sägs det vidare i motionen, inte räkna med att få förrän tidigast år 1985. Idrifttagningen kan då äga rum år 1987 eller år 1988, och det är enligt motionären i senaste laget. Han förordar att beslut om ytterligare beställningar fattas redan år 1983 ifall vid det laget de två fullskaleprototyper som skall tas i drift har givit tillfredsställande resultat.

Utskottet vill allmänt framhålla att riksdagen inte lämpligen bör ingripa i den löpande energiforskningsverksamheten genom att göra mer eller mindre allmänt hållna uttalanden avsedda att få en styrande effekt. Avsikten med det nu aktuella yrkandet i motion 1981/82:2051 (m) tycks inte heller vara denna, eftersom det är "kommande energiforskningsprogram" som motionärerna tar sikte på. Såväl besluten om energiforskningsprogrammets långsiktiga utformning som de löpande besluten rörande särskilda projekt innefattar givetvis regelmässigt en avvägning mellan koncentration på vissa huvudområden och spridning över ett bredare register med hänsyn till bl. a. behovet av kunskapsuppbyggnad inom energiområdet i stort. Utskottet utgår från att berörda instanser ägnar stor uppmärksamhet åt detta avvägningsproblem både i sin planering och i sina administrativa beslut. De synpunkter som förs fram i motion 1981/82:2051 (m) ingår naturligen i underlaget för sådana överväganden. I så måtto kan motionen anses bli tillgodosedd utan särskild åtgärd från riksdagens sida.

Vad utskottet anför i början av sin kommentar till det nyssnämnda motionsyrkandet är tillämpligt också på motion 1981/82:1929 (fp). Utskottet finner motionärens synpunkter intressanta och förutsätter att de uppmärksammas av de programansvariga. Riksdagen har enligt utskottets mening inte nu underlag för att göra ett sådant uttalande som motionären begär. Motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

Vindkraft

Såsom redovisas i budgetpropositionen (bilaga 17 s. 126) uppförs f. n. inom ramen för energiforskningsprogrammet två vindkraftsaggregat på beställning av nämnden för energiproduktionsforskning (NE). Det är prototypanläggningar i full skala som vardera skall få en effekt av 2 MW. Aggregaten byggs av bl. a. Karlskronavarvet. Det ena verket skall placeras i Maglarp i Skåne och skall drivas av Sydkraft AB, medan vattenfallsverket

svarar för det andra, som förläggs till Näsudden på Gotland. Bägge aggregaten beräknas kunna tas i drift under år 1982.

I motion 1981/82:1140 (vpk) föreslås att riksdagen skall begära åtgärder av regeringen för att fler vindkraftverk snarast skall komma till uppförande. Motionärerna åberopar ett förslag från NE rörande produktion av vindkraftverk och menar att det redan nu finns tillräcklig erfarenhet för en sådan satsning.

Med motiveringen att Upplandskusten är ett av de områden i Sverige som är bäst lämpade för vindkraftverk yrkas i motion 1981/82:1055 (vpk) att regeringen skall anmodas lägga fram förslag om en utbyggnad av vindkraft i anslutning till Forsmarksanläggningen. Genom en lokalisering till Forsmark skulle ledningsnätet från kärnkraftverket där utnyttjas.

I sitt ställningstagande till motsvarande motionsyrkanden år 1981 (NU 1980/81:60 s. 124) redogjorde näringsutskottet för ett förslag från NE om vindkraftssatsningar utanför energiforskningsprogrammet. I remissyttranden över förslaget hade bl. a. vattenfallsverket och Sydkraft bedömt det som lämpligast att man, innan nya beställningar gjordes, först skulle utvärdera de två prototyper som nu är under uppförande. En sådan utvärdering är planerad till åren 1984 och 1985. Utskottet instämde i denna bedömning och avstyrkte motionerna, som också avslogs av riksdagen. Utskottet finner inte heller nu att det finns underlag för en begäran från riksdagen om ytterligare insatser på vindkraftsområdet. De båda motionerna avstyrks följaktligen.

Enligt motion 1981/82:629 (m) bör regeringen uppmanas att vidta åtgärder för att säkra att vindkraftverket i Maglarp kommer på plats. I motionen talas om en överhängande risk för att leveransen av aggregatet inte kan genomföras på grund av transportsvårigheter. En landsvägstransport skulle medföra kraftig åverkan på vägarna.

Leveransen av vindkraftverket till Maglarp har genomförts den 29 mars 1982 utan att de befarade vägskadorna uppstod. Utskottet konstaterar alltså att motionen inte påkallar någon åtgärd.

Vissa anslag

En del av de förslag om anslag och finansiella åtgärder i övrigt som tas upp i budgetpropositionen har behandlats i det föregående tillsammans med andra frågor som rör den verksamhet för vilken anslagen är avsedda. Övriga anslag etc. på energiområdet behandlar utskottet i detta avsnitt. Det gäller ett antal anslagspunkter som inte har föranlett några motioner. För utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi erfordras bara ett formellt belopp av 1 000 kr., vilket utskottet tillstyrker. Den motsatta ytterligheten representeras av statens vattenfallsverk, som enligt propositionen får ett reservationsanslag av drygt 2,8 miljarder kronor. I anslutning därtill föreslår regeringen att den får bemyndigande att dels godkänna ett avtal mellan vattenfallsverket och Skellefteå Kraftverk, dels överlåta en fastighet och staten tillhörig

fallhöjd som skall utnyttjas i Sädva kraftstation. Utskottet hänvisar beträffande utformningen i detalj av regeringens förslag till framställningen om propositionen i ingressen till detta betänkande (s. 3) och beträffande förslagens närmare innebörd till propositionen (bil. 17 s. 129 f., 147 f.) Ramen för borgensåtaganden från vattenfallsverkets sida för lån till bolag där vattenfallsverket förvaltar statens aktier föreslås utvidgad med 1 600 milj. kr. till i det närmaste 10 miljarder kronor. De övriga anslagen avser landsbygdens elektrifiering (4,5 milj. kr.) solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (ca 1,1 milj. kr.) och visst internationellt energisamarbete (7,9 milj. kr.). Samtliga förslag tillstyrks av utskottet.

Industripolitik

I några motioner relateras statens strävanden på energiområdet till dess allmänna industripolitiska mål. De socialdemokratiska partimotionerna 1981/82:1609 och 1981/82:2138 innehåller identiska yrkanden om att riksdagen skall begära förslag från regeringen om ett visst handlingsprogram. Detta program skulle avse samhällets verksamhet med utveckling och upphandling främst av teknik för utnyttjande av inhemska, förnybara energikällor. Det skall ange hur denna verksamhet skall organiseras i ett samhällsägt utvecklings- och upphandlingsbolag. Till motivering anför motionärerna bl. a. följande. Det är väsentligt att staten tar initiativ så att det snabbt kan skapas en stor hemmamarknad för den nya tekniken. Nödvändiga inslag i en statlig utvecklings- och upphandlingsorganisation är ett handlingsprogram för offentlig upphandling samt utvecklingsavtal mellan staten, industrin och några stora beställare, t. ex. inom den kommunala sektorn. En kvantifiering av varje förnybar energikällas sysselsättningspotential och en samhällsekonomisk projektbedömning bör ingå i handlingsprogrammet.

Ett närbesläktat yrkande finns i motion 1981/82:1049 (c). Motionärerna önskar från regeringen en plan för teknikupphandling och exportfrämjande åtgärder. De vill att staten genom en avsättningsgaranti skall medverka till en omfattande teknikupphandling på energiområdet.

Utskottet har i olika sammanhang haft anledning att understryka teknikupphandlingens centrala roll för den tekniska utvecklingen inom näringslivet. Detta gäller för energiproduktionen likaväl som för annan produktion. Med hänsyn till att energianvändningen i stor utsträckning sker i offentlig regi kan teknikupphandlingen t. o. m. antas spela större roll som stimulansfaktor inom energisektorn än inom åtskilliga andra produktionsgrenar.

Det nu angivna förhållandet har också beaktats av statsmakterna. Utskottet (NU 1980/81:64) diskuterade ämnet våren 1981 i samband med den då framlagda propositionen om industripolitikens inriktning m. m. Därvid framhöll utskottet bl. a. att styrelsen för teknisk utveckling (STU) har ett program Myndighetsservice, vars huvuddel avser teknikupphandlingsser-

vice, dvs. åtgärder i syfte att främja och underlätta teknikupphandling vid främst statliga och kommunala myndigheter. Ett viktigt faktum i sammanhanget är också att Svensk Energiteknisk Utveckling AB – ett av tre nationella utvecklingsbolag som riksdagen har beslutat om – nyligen har påbörjat sin verksamhet. Om denna har utskottet nyligen lämnat några uppgifter i sitt yttrande NU 1981/82:8 y.

Utan att närmare än så gå in på de olika instrument som samhället har för att främja teknikupphandling anser sig utskottet kunna konstatera att det inte behövs någon framställning från riksdagen till regeringen för att syftet med de nu aktuella motionsyrkandena skall bli tillgodosett. Följaktligen avstyrker utskottet dessa yrkanden.

Det föreslås i motion 1981/82:1609 (s) vidare att riksdagen skall ge regeringen till känna som sin mening vad motionärerna har anfört om industri- och energipolitiskt samarbete med Norge. Vad som åsyftas är främst en rad exempel på önskvärda samarbetsprojekt, bl. a. en samordnad utbyggnad av raffinaderier och petrokemisk industri samt långsiktig planering för utnyttjande av norska gasfyndigheter.

Utskottet vill erinra om att riksdagen förra året godkände ett avtal mellan Sveriges och Norges regeringar om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena, och att en fond för svensk-norskt samarbete har bildats i augusti 1981 i enlighet med detta avtal (prop. 1980/81:189, NU 1980/81:65, rskr 1980/81:427). Parterna skall enligt avtalet sammanlagt tillskjuta 250 milj. svenska kronor till denna fond.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att Sverige fördjupar sitt samarbete med Norge både på energiområdet och på det industriella området – och då inte minst vad gäller produktion med anknytning till energiområdet. Det berörda avtalet mellan länderna har skapat en naturlig bas för samarbetet. Utskottet förutsätter att de möjligheter som står till buds blir aktivt utnyttjade både från statens och från näringslivets sida. Någon framställning till regeringen på grundval av det senast berörda motionsyrkandet finner utskottet mot här angiven bakgrund inte anledning till.

Hemställan

Utskottet hemställer

Allmänna riktlinjer

1. beträffande *allmänna riktlinjer för energipolitiken*
   att riksdagen avslår
   a) motion 1981/82:1053 yrkande 4,
   b) motion 1981/82:1140 yrkande 1,
   c) motion 1981/82:2051 yrkandena 3 och 5,

2. beträffande *viss samhällsekonomisk utredning på energiområdet*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1609 yrkande 10,
3. beträffande *årlig redovisning rörande alternativa energikällor*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1053 yrkande 5,
4. beträffande *översyn av lagstiftningen på energiområdet*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1609 yrkande 12,
5. beträffande *energihushållningslag och koncessionssystem*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkandena 2 och 3,

Kärnkraft

6. beträffande *samhällsekonomisk analys rörande kärnkraftsprogrammet*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1934,
7. beträffande *kärnkraftsblocket Forsmark 3*
   att riksdagen avslår
   a) motion 1981/82:1056,
   b) motion 1981/82:1140 yrkande 20 i ifrågavarande del,
8. beträffande *kärnkraftblocket Oskarshamn 3*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 20 i ifrågavarande del,
9. beträffande *kärnkraftverket i Barsebäck*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 21,
10. beträffande *utnyttjande av kärnkraftverken i Forsmark, Oskarshamn och Ringhals*
    att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 22,
11. beträffande *kärnvärmereaktorer*
    att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 19,
12. beträffande *ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer*
    att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt E 7 och med avslag på motion 1981/82:1140 yrkande 29 till *Ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar att förslagsanslag av 215 000 000 kr.,
13. beträffande *allmänt förbud mot avtappning av hetvatten från kärnkraftverk*
    att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 18,
14. beträffande *hetvattenledning från Forsmark*
    att riksdagen avslår motion 1981/82:204 och motion 1981/82:1616 yrkande 4,
15. beträffande *utnyttjande av spillvärme från kärnkraftverk*
    att riksdagen avslår

a) motion 1981/82:1135 yrkande 2 och motion 1981/82:2123 yrkande 1,
b) motion 1981/82:373 yrkande 2,

16. beträffande *anslag till statens kärnkraftinspektion*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkterna E 9 och E 10 för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar
a) till *Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
b) till *Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
17. beträffande *information om kärnsäkerhetsåtgärder*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1609 yrkande 8,
18. beträffande *filterkammare vid kärnkraftverken*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 26,
19. beträffande *anslag till åtgärder för hantering av radioaktivt avfall*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt E 11 till *Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
20. beträffande *upparbetning av använt kärnbränsle*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1053 yrkande 6 och motion 1981/82:1140 yrkande 23,
21. beträffande *forskning och utveckling rörande använt kärnbränsle*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:1053 yrkande 2,
b) motion 1981/82:1140 yrkande 25,
22. beträffande *Cogéma-avtalet*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 24,
23. beträffande *centrallager för slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall från kärnkraftverken*
att riksdagen avslår motion 1981/82:284,

Vattenkraft

24. beträffande *vattenkraftsutbyggnad*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:373 yrkande 1,
b) motion 1981/82:626 yrkande 1,
c) motion 1981/82:1466,
25. beträffande *effektivisering av befintliga kraftverk*
att riksdagen avslår

a) motion 1981/82:626 yrkande 2,
b) motion 1981/82:2126 yrkande 2,

26. beträffande *inventering av mindre vattenkraftsresurser*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 13,
27. beträffande *utbyggnad av små vattenkraftverk i Skaraborgs län*
att riksdagen avslår motion 1981/82:451 yrkande 5,
28. beträffande *stöd för utbyggnad av små vattenkraftverk*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1932,
29. beträffande *förstatligande av Stora Kopparbergs Bergslags AB:s kraftrörelse*
att riksdagen avslår motionerna 1981/82:452 och 1981/82:1493,
30. beträffande *utnyttjande för lokala ändamål av vinstmedel från vattenkraftsproduktion*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:212,
b) motion 1981/82:1479,
c) motion 1981/82:2132,
31. beträffande *statens vattenfallsverks redovisningssystem*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1931,

Eltaxor

32. beträffande *ökad rörlig andel av eltaxorna*
att riksdagen avslår motion 1981/82:807,
33. beträffande *säsonguttag av elkraft för jordbruk m. m.*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1052,
34. beträffande *reduktion av eltarifferna i Norrland*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1955,
35. beträffande *skyldighet att ta emot lokalt producerad elkraft*
att riksdagen avslår motion 1981/82:614,
36. beträffande *fasta prisrelationer mellan olika energislag*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1609 yrkande 3 och motion 1981/82:2138 yrkande 4,

Olja

37. beträffande *oljeprispolitiken*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2051 yrkande 6,
38. beträffande *importlicenser för olja*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1609 yrkande 5,
39. beträffande *avveckling av Svenska Petroleum AB*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2051 yrkande 1,

40. beträffande *Svenska Petroleum Exploration AB*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt E 14 till *Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,
41. beträffande *utveckling av raffinaderiverksamhet och petrokemisk industri*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1609 yrkande 4 och motion 1981/82:2138 yrkande 3,
42. beträffande *katalytisk kracker*
att riksdagen avslår motion 1981/82:632,
43. beträffande *det statliga oljelagringsprogrammet*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 5,
44. beträffande *Hargshamnsprojektet*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1055 yrkande 1,
45. beträffande *överförande av den privata oljeindustrin i samhällelig och kooperativ ägo*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 4,

Naturgas

46. beträffande *utvärdering av Sydgasprojektet*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2051 yrkande 4,
47. beträffande *naturgasutbyggnad i Norrland*
att riksdagen avslår motion 1981/82:815,
48. beträffande *naturgasimport från Sovjetunionen*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 6,
49. beträffande *utbyggnad av Sydgasprojektet till Blekinge län*
att riksdagen avslår motion 1981/82:450,
50. beträffande *gasteknologiskt utvecklingsarbete*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1131 yrkande 7,

Kol

51. beträffande *importlicenser för kol*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 7 och motion 1981/82:1609 yrkande 1,
52. beträffande *vissa åtgärder för att främja kolutnyttjande*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1131 yrkande 1 och motion 1981/82:1609 yrkande 2, både såvitt de inte avser centralhamn för kolimport,
53. beträffande *centralhamn för kolimport*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1131 yrkande 1 i ifrågavarande del, motion 1981/82:1609 yrkande 2 i ifrågavarande del, motion 1981/82:1944 och motion 1981/82:2450 yrkande 2.

Torv och skogsavfall

54. beträffande *Svenska Torv AB*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:1131 yrkandena 5 och 6,
b) motion 1981/82:1464,
55. beträffande *Delaryprojektet*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1486,
56. beträffande *utnyttjande av skogsavfall som bränsle*
att riksdagen avslår motion 1981/82:446,
57. beträffande *skogsröjning*
att riksdagen avslår motion 1981/82:451 yrkande 6,
58. beträffande *regionala bränslebolag*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 8,

Alternativa drivmedel

59. beträffande *alternativa drivmedel*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:615, motion 1981/82:1140 yrkande 9, motion 1981/82:1609 yrkande 13 och motion 1981/82:1616 yrkande 3 (planering),
b) motion 1981/82:1131 yrkande 8 (Karpalund)
c) motion 1981/82:451 yrkande 4 (Lidköping),
d) motion 1981/82:1605 yrkande 2 (Söderhamn),
e) motion 1981/82:818 (Västernorrland),
f) motion 1981/82:1108 (gengas),

Regionala projekt

60. beträffande *åtgärder på energiområdet i Stockholms län*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1616 yrkande 1,
61. beträffande *energikombinat*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:1616 yrkande 2 (Nynäshamn),
b) motion 1981/82:1140 yrkande 15 (energikombinat i allmänhet),
62. beträffande *utnyttjande av spillvärme från vissa skogsindustrier i Uppland*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1055 yrkande 2,
63. beträffande *åtgärder på energiområdet i Kristianstads län*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2115 yrkande 1,
64. beträffande *vissa åtgärder på energiområdet i Malmöhus län*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1622 yrkande 1,

65. beträffande *utnyttjande av geotermisk energi i Skåne*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1131 yrkandena 2–4,
66. beträffande *energiteknologiskt centrum i Landskrona*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2123 yrkande 3,
67. beträffande *vissa åtgärder på energiområdet i Skaraborgs län,*
att riksdagen avslår motion 1981/82:451 yrkande 1,
68. beträffande *forskningsstation för energiutvinning i Jämtlands län*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2126 yrkande 1,

Energiproduktion och energianvändning i övrigt

69. beträffande *översyn av elsektorns organisation m. m.*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1609 yrkande 20,
70. beträffande *program för mottryckskraft*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 11,
71. beträffande *utnyttjande av industriell spillvärme i allmänhet*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 14,
72. beträffande *utnyttjande av värmepumpar*
att riksdagen avslår motion 1981/82:443,
73. beträffande *kommunala solvärmeprogram*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 16,
74. beträffande *närvärmesystem*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1140 yrkande 17,

Oljeersättningsfonden

75. beträffande *vissa riktlinjer för oljeersättning*
att riksdagen avslår motion 1981/82:442,
76. beträffande *förstärkning av oljeersättningsfonden*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1571,
77. beträffande *anslag till oljeersättningsfonden*
att riksdagen avslår proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt E 8 moment 3,
78. beträffande *villkor för och administration av stöd från oljeersättningsfonden*
att riksdagen avslår motion 1981/82:819,

Övrigt

79. beträffande *stöd till prospektering efter olja, naturgas eller kol*
att riksdagen
a) med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 i ifrågava-

rande del (s. 74–78) moment 1 och avslag på motion 1981/82:1140 yrkande 28 godkänner de ändringar i grunderna för stöd till prospektering efter olja, naturgas eller kol som anges i propositionen,

b) med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 i ifrågavarande del (s. 74–78) moment 2 bemyndigar regeringen att för stöd till prospektering efter olja, naturgas eller kol ikläda staten ekonomiska förpliktelser intill ett belopp av högst 650 000 000 kr. i enlighet med vad som anges i propositionen,

80. beträffande *energiforskning*
att riksdagen
a) med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt F 13 moment 2 bemyndigar regeringen att under budgetåret 1982/83 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som, inberäknat redan fattade beslut, innebär åtaganden om högst 200 000 000 kr. för budgetåret 1984/85, högst 115 000 000 kr. för budgetåret 1985/86 och högst 35 000 000 kr. för budgetåret 1986/87,
b) med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt F 13 moment 3 till *Energiforskning* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
c) med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt F 13 moment 1 bemyndigar regeringen att vid energiforskningsnämnden inrätta en ordinarie tjänst för chefen för nämnden med beteckningen p,
d) avslår motion 1981/82:1929 och motion 1981/82:2051 yrkande 2,

81. beträffande *byggande av ytterligare vindkraftverk*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:1055 yrkande 3,
b) motion 1981/82:1140 yrkande 12,

82. beträffande *vindkraftverket i Maglarp*
att riksdagen avslår motion 1981/82:629,

83. beträffande *utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt E 4 till *Utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvuditeln anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

84. beträffande *anslag till Statens vattenfallsverk, m. m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17

punkt E 12

a) bemyndigar regeringen att godkänna det mellan statens vattenfallsverk och Skellefteå Kraftverk träffade tilläggsavtalet beträffande Bastusels Kraft AB i vad staten därigenom ikläder sig ekonomiska förpliktelser,

b) bemyndigar regeringen att medge att statens vattenfallsverk till Bastusels Kraft AB överlåter fastigheten Arjeplogs kronoöverloppsmark 1:2 och övrig staten tillhörig fallhöjd som kommer att utnyttjas i Sädva kraftstation mot att bolaget åtar sig att fullgöra de förpliktelser som följer av att tidigare ingånget avtal med Boliden AB om upplåtande av denna fastigheten med vattenfallsrätt inlöses,

c) bedmyndigar regeringen att teckna borgen för lån till bolag i vilka statens vattenfallsverk förvaltar statens aktier intill sammanlagt 9 998 000 000 kr., varav högst 235 000 000 kr. för lån till eldistributionsföretag,

d) till *Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m.* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln ansvisar ett reservationsanslag av 2 836 000 000 kr.,

85. beträffande *främjande av landsbygdens elektrifiering*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt E 5 till *Främjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.,

86. beträffande *solmätning*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt E 6 till *Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 060 000 kr.,

87. beträffande *anslag till visst internationellt energisamarbete*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:100 bilaga 17 punkt E 13 till *Visst internationellt energisamarbete* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 7 900 000 kr.,

88. beträffande *industripolitiska åtgärder på energiteknikens område*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:1049,
b) motion 1981/82:1609 yrkande 11 och motion 1981/82:2138 yrkande 2,

89. beträffande *energipolitiskt samarbete med Norge*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1609 yrkande 7,

Stockholm den 19 maj 1982

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp) (mom. 69–89), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambraeus (c), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Christer Eirefelt (fp) (mom. 1–68), Birgitta Johansson (s), Ivar Franzén (c) och Lennart Blom (m).

Reservationer

1. *Uttalande om beslut enligt villkorslagen* (s. 26)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Centerpartiet diskuterar" och slutar med "var uppfyllda" bort ha följande lydelse:

Det citerade uttalandet bör ses mot bakgrund dels av det i motionen påpekade alltmer påtagliga sambandet mellan kärnvapen och kärnkraft, dels det uttalande som regeringen gjorde i proposition 1980/81:90 beträffande avfallshanteringen och i vilket riksdagen har instämt. Föredragande statsrådet anförde (bil. 1 s. 328):

Enligt min mening är det viktigt att de insatser som görs av kärnkraftföretagen på avfallsområdet är av sådan art att handlingsfriheten bevaras ytterligare en tid inför val av metod för att omhänderta använt kärnbränsle eller radioaktivt avfall från detta. Sålunda anser jag att även andra lösningar än de i ansökningarna enligt villkorslagen seriöst bör studeras. Detta för att bl. a. vidga den kunskap som erfordras för att göra det möjligt att fatta ett definitivt beslut om val av hanterings- och förvaringsmetoder. Sådana metoder kan avse t. ex. förvaring i kristallina bergarter, torrförvaring osv.

Enligt utskottets mening är det – såsom ytterligare utvecklas i det följande – av största vikt att forskningsarbetet kring metoderna för den slutliga hanteringen av det utbrända kärnbränslet med kraft drivs vidare i syfte att finna helt säkra lösningar. Detta är en nödvändighet eftersom i enlighet med folkomröstningens resultat riksdagen beslutat att högst tolv reaktorer får utnyttjas under sin tekniska livslängd. Det alltmer uppenbara sambandet mellan civilt och militärt utnyttjande av kärnkraften genom bl. a. de ökade möjligheterna att med laserteknik till minskade kostnader framställa vapenplutonium för kärnvapentillverkning av reaktorplutonium innebär enligt utskottets mening att metoder som bygger på förvaring av kärnkraftsavfall efter upparbetning ej bör förekomma.

Mot den redovisade bakgrunden finner utskottet det vara rimligt att man i det fortsatta arbetet beträffande avfallshanteringen söker andra metoder än dem som bygger på upparbetning. Detta gäller såväl forskningsarbetets inriktning på detta område som det fortsatta arbetet i atomlagstiftningskommittén. Att riksdagen genom en sådan viljeyttring till regeringen klargör att upparbetning av svenskt kärnkraftsavfall inte bör komma i fråga förändrar

inte de rättsliga regler genom vilka kärnkraftens drift f. n. regleras. Det innebär inte heller förändringar av de beslut och ställningstaganden som har kommit till stånd med anledning av folkomröstningen.

2. Kärnvärmereaktorer (mom. 11)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "skall förhindras" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att det, såsom framgår av den redogörelse som just har lämnats, inte föreligger några förutsättningar för introduktion av Secureanläggningar i Sverige. Tillverkning av Secureanläggningar är emellertid fullt förenlig med gällande rätt. Utskottet finner det dock olämpligt att värdefulla utvecklingsresurser och produktionskapacitet satsas på en teknik som svenska folket genom folkomröstningen har sagt skola avvecklas. Av samma skäl anser utskottet det olämpligt att Sverige exporterar kärnreaktorsteknologi. Med hänvisning till riksdagens tidigare beslut i denna fråga och givna interpellationssvar konstaterar utskottet att regeringen beaktar de synpunkter som här har anförts. Någon framställning till regeringen på grundval av motionsyrkandet finner utskottet mot här angiven bakgrund inte anledning till.

3. Upparbetning av använt kärnbränsle (mom. 20)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "och 1981/82:1140 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Det fortsatta forsknings- och utvecklingsarbete som på senare tid har ägnats åt frågan om hantering och förvaring av använt kärnbränsle har, finner utskottet, gett vid handen att metoden med slutförvaring utan upparbetning medför mindre risker än den upparbetningsmetod som de hittills lämnade tillstånden enligt villkorslagen bygger på. Med hänsyn till de stora risker främst för spridning av vapenplutonium som är förknippade med upparbetningen bör riksdagen enligt utskottets mening nu dra konsekvenserna av de resultat som har uppnåtts och uttala att upparbetning ej bör förekomma. Utskottet ansluter sig alltså till de yrkanden i motionerna 1981/82:1053 (c) och 1981/82:1140 (vpk) som har denna innebörd.

dels att utskottet under 20 bort hemställa

20. beträffande *upparbetning av använt kärnbränsle*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1053 yrkande 6 och motion 1981/82:1140 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Forskning och utveckling rörande använt kärnbränsle (mom. 21)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar med "Forsknings- och utvecklingsarbete" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Uppfattningen att slutförvaring utan upparbetning fortsättningsvis bör vara den mindre riskabla metoden för det definitiva omhändertagandet av använt kärnbränsle leder följdriktigt till att forskningsinsatserna på detta område bör inriktas på denna metod. Staten bör genom nämnden för hantering av använt kärnbränsle verka för detta. Utskottet tillstyrker sålunda motion 1981/82:1053 (c) i den del som gäller den nu berörda frågan.

dels att utskottet under 21 bort hemställa

21. beträffande *forskning och utveckling rörande använt kärnbränsle*
att riksdagen
a) med bifall till motion 1981/82:1053 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
b) avslår motion 1981/82:1140 yrkande 25.

5. Stöd för utbyggnad av små vattenkraftverk (mom. 28)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Utskottet instämmer" och slutar med "inte förorda" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner de i motion 1981/82:1932 (c) föreslagna förbättringarna av stödreglerna väl motiverade och tillstyrker följaktligen motionen. Lån bör alltså kunna beviljas med högst 75 % av anläggnings- resp. upprustningskostnaden i stället för som nu 50 %. Amorteringstiden bör förlängas. Vidare bör dispens för anläggningar med lägre effekt än 100 KW ges generöst.

dels att utskottet under 28 bort hemställa

28. beträffande *stöd för utbyggnad av små vattenkraftverk*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1932 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Utnyttjande för lokala ändamål av vinstmedel från vattenkraftsproduktion (mom. 30)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Med

anledning" och slutar med "utskottet motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas förslag att frågan om formerna för ett energiföretag i Norrbotten skall utredas. Genom ett sådant företag skulle de norrbottniska industriföretagens konkurrenskraft stärkas och de stora energitillgångar som finns i länet tillvaratas bättre än f. n. Det finns starka skäl att använda även andra energitillgångar – såsom torv och skogsavfall – som finns i länet.

dels att utskottet under 30 bort hemställa

30. beträffande *utnyttjande för lokala ändamål av vinstmedel från vatenkraftsproduktion*
att riksdagen med anledning av motionerna 1981/82:212, 1981/82:1479 och 1981/82:2132 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Fasta prisrelationer mellan olika energislag (mom. 36)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Remissbehandlingen av" och slutar med "utredningens förslag" bort ha följande lydelse:

Vid remissbehandlingen av lagförslaget om eldningsanläggningar för fast bränsle har flera remissinstanser framhållit vikten av lönsamhet för sådana anläggningar. Svenska kommunförbundet kräver t. ex. att staten långsiktigt skall garantera att olja inte blir lönsammare än andra bränslen beroende på ändrade prisrelationer eller miljökrav. Det förslag som energiskattekommittén nu har lämnat bör inför nästa större energipolitiska riksdagsbeslut kompletteras med ett utförligare underlagsmaterial i frågan om fasta prisrelationer. Utskottet delar sålunda motionärernas uppfattning och föreslår alltså att riksdagen hos regeringen begär en sådan utredning som motionärerna önskar.

dels att utskottet under 36 bort hemställa

36. beträffande *fasta prisrelationer mellan olika energislag*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1609 yrkande 3 och motion 1981/82:2138 yrkande 4 hos regeringen begär utredning i enlighet med vad utskottet anfört.

8. Oljeprispolitiken (mom. 37)

Margaretha af Ugglas, Karl Björzén och Lennart Blom (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar med "Genom en" och slutar med "av regeringen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning. Prisreglering kan, som framgår av deras resonemang, behöva användas i vissa fall, men detta måste ske med stor återhållsamhet. När riksdagen nu har tillfälle till en utvärdering av erfarenheterna från åren 1979 och 1980 är det naturligt att den omsätter dess resultat i en meningsyttring som kan förebygga att tidigare misstag upprepas i form av ett onyanserat bruk av högstprissystemet. Utskottet förordar alltså att riksdagen instämmer i det nyss återgivna uttalandet i motion 1981/82:2051 (m).

dels att utskottet under 37 bort hemställa

37. beträffande *oljeprispolitiken*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:2051 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Avveckling av Svenska Petroleum AB (mom. 39)

Margaretha af Ugglas, Karl Björzén och Lennart Blom (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Nationella oljebolag" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

I näringsutskottets betänkande 1981/82:19 har moderata samlingspartiets representanter i utskottet ingående argumenterat för sitt förslag att regeringen borde låta upprätta en avvecklingsplan för Svenska Petroleum. Skälen är bl. a. följande. Försörjningsberedskapspolitiska hänsyn motiverar inte att företaget bibehålls. Det bör överlämnas åt andra organ att i nära samarbete med överstyrelsen för ekonomiskt försvar se till att försörjningsberedskapen på oljeområdet hålls på en tillfredsställande nivå. De åtgärder för att förbättra företagets situation på längre sikt som regeringen har skisserat kan inte beräknas få någon avgörande effekt. Motiven för ett nedläggningsbeslut är nu inte mindre starka än i höstas. Utskottet anser alltså att riksdagen bör göra ett sådant uttalande om nedläggning av Svenska Petroleum som begärs i motion 1981/82:2051 (m).

dels att utskottet under 39 bort hemställa

39. beträffande *avveckling av Svenska Petroleum AB*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:2051 yrkande 1 hos regeringen begär förslag om avveckling av Svenska Petroleum AB.

10. Katalytisk kracker (mom. 42)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "det anförda" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar med beklagande att regeringen fortfarande visar samma passivitet inför de problem som sammanhänger med att de svenska raffinaderiernas produktutfall inte är anpassat till den förändrade efterfrågan i vårt land. Det näringspolitiska problem som det är fråga om är helt klart av den arten att det motiverar en insats från regeringens sida. Frågan om ett statligt engagemang i OK:s planerade kracker får inte kvarstå olöst i avvaktan på framtida utredningsresultat utan bör omgående tas upp för ett positivt avgörande. Utskottet tillstyrker alltså kravet i motion 1981/82:632 på en meningsyttring i denna sak till regeringen.

dels att utskottet under 42 bort hemställa

42. beträffande *katalytisk kracker*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:632 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Utvärdering av Sydgasprojektet (mom. 46)

Margaretha af Ugglas, Karl Björzén och Lennart Blom (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 48 som börjar med "Som nyss" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med motionärerna i att det finns starka skäl för en allsidig utvärdering av Sydgasprojektet innan ytterligare statliga utfästelser görs på naturgasområdet. Därför föreslår utskottet att riksdagen riktar ett uttalande av denna innebörd till regeringen.

dels att utskottet under 46 bort hemställa

46. beträffande *utvärdering av Sydgasprojektet*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:2051 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Importlicenser för kol (mom. 51)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "båda motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

En aktiv svensk kolförsörjningspolitik måste omfatta krav på importlicenser för kol. Det är angeläget att kolmarknaden inte liksom oljemarknaden får sin prägel av att importörerna i stor utsträckning blir beroende av en osäker spotmarknad. Genom ett importlicenssystem skapas förutsättningar för att importhandeln kan styras på ett sätt som gynnar våra långsiktiga försörjnignsmöjligheter. Motionsyrkandena tillstyrks följaktligen.

dels att utskottet under 51 bort hemställa

51. beträffande *importlicenser för kol*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:1140 yrkande 7 och motion 1981/82:1609 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Vissa åtgärder för att främja kolutnyttjande (mom. 52)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Av vad" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att regeringen mera kraftfullt måste gripa sig an med de problem som sammanhänger med kolintroduktionen. För att det skall bli möjligt att bestämma omfattningen av den infrastruktur varom talas i budgetpropositionen måste en central planering och styrning sättas in. Man måste från statens sida slå vakt om den kompetens i kolfrågan som genom åren har byggts upp inom den statliga företagssektorn. De statliga garantier som nu finns såsom ekonomiskt incitament till kolanvändning bör inte anses ha fått sin slutliga form, utan regeringen bör vara beredd att förutsättningslöst ompröva garantisystemet. Utskottet anser att riksdagen – med anledning av de båda motionerna i nu berörda delar – bör göra ett uttalande till regeringen av här angiven innebörd.

dels att utskottet under 52 bort hemställa

52. beträffande *vissa åtgärder för att främja kolutnyttjande*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1131 yrkande 1 och motion 1981/82:1609 yrkande 2, båda såvitt de inte avser centralhamn för kolimport, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Centralhamn för kolimport (mom. 53)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "När det" och slutar med "för kolimport" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som uttalas i motion 1981/82:1609 (s) anser utskottet att behovet av statliga insatser i en central kolhamn bör klarläggas med det snaraste. Särskild uppmärksamhet bör då, såsom sägs i motion 1981/82:1131 (s), ägnas åt förutsättningarna för att Sundshamnen i Landskrona kan utnyttjas som regional kolhamn. Det finns däremot enligt utskottets mening inte nu underlag för ett så långtgående ställningstagande till förmån för

Landskronaprojektet som påyrkas i motionerna 1981/82:1944 (m) och 1981/82:2450 (m).

dels att utskottet under 53 bort hemställa

53. beträffande *centralhamn för kolimport*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1609 yrkande 2 i ifrågavarande del och med anledning av motion 1981/82:1131 yrkande 1 i ifrågavarande del, motion 1981/82:1944 och motion 1981/82:2450 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Översyn av elsektorns organisation m. m. (mom. 69)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "här sagts" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det naturligt och angeläget att riksdagen fullföljer de intentioner som kom till uttryck genom folkomröstningen och alltså begär en översyn av elsektorns organisation enligt motionärernas förslag. Det har inom utskottet hävdats att överväganden i 1981 års energikommitté skulle ersätta det utredningsarbete genom en särskild kommitté som motionärerna förordar. Denna mening delar inte utskottet. Det synes angeläget att skilja mellan sådana energipolitiska överväganden som har sin naturliga hemvist i energikommittén från organisatoriska och därmed besläktade problem av den typ som motionärerna nämner. Utskottet ställer sig alltså bakom motionärernas förslag att en parlamentarisk kommitté skall tillsättas med uppgift att se över elsektorns organisation.

dels att utskottet under 69 bort hemställa

69. beträffande *översyn av elsektorns organisation m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1609 yrkande 20 hos regeringen begär utredning i enlighet med vad utskottet anfört.

16. Villkor för och administration av stöd från oljeersättningsfonden (mom. 78)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "motion 1981/82:819 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas förslag. Det är enligt utskottets mening ett klart rättvisekrav att de mindre företagen inte, som nu i stor utsträckning gäller, ställs utanför oljeersättningsfondens stödverksamhet. När beloppsgränsen sänks för att detta krav skall tillgodoses är det en naturlig

åtgärd att handläggningen av mindre ärenden decentraliseras. Som motionärerna föreslår bör ärenden inom jordbruket, skogsbruket och trädgårdsnäringen handläggas av lantbruksnämnderna och ärenden rörande övriga företag av de regionala utvecklingsfonderna.

dels att utskottet under 78 bort hemställa

78. beträffande *villkor för och administration av stöd från oljeersättningsfonden*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:819 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Industripolitiska åtgärder på energiteknikens område (mom. 88)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 73 med "Det nu" och slutar på s. 74 med "dessa yrkanden" bort ha följande lydelse:

Mot denna bakgrund finner utskottet motionärernas förslag välbefogade. Regeringen får inte passivt förlita sig på initiativ av olika verkställande organ utan måste medverka aktivt genom att utforma ett sådant handlingsprogram som skisseras i de två förstnämnda motionerna. Med anledning av vad som i dessa motioner sägs om ett samhällsägt utvecklings- och upphandlingsbolag vill utskottet erinra om att Svensk Energiteknisk Utveckling AB – ett av tre nationella utvecklingsbolag som riksdagen har beslutat om – nyligen har påbörjat sin verksamhet. Det ankommer nu på regeringen att se till att detta bolag får erforderliga resurser samt incitament i övrigt för att det skall kunna fylla sin tilltänkta roll som stimulansfaktor på energipolitikens område. Med det sagda tillstyrker utskottet de tre berörda motionsyrkandena.

dels att utskottet under 88 bort hemställa

88. beträffande *industripolitiska åtgärder på energiteknikens område*
att riksdagen med anledning av
a) motion 1981/82:1049,
b) motion 1981/82:1609 yrkande 11 och motion 1981/82:2138 yrkande 2
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Allmänna riktlinjer för energipolitiken (mom. 1)

Margaretha af Ugglas, Karl Björzén och Lennart Blom (alla m) anför:

Det är enligt vår mening angeläget att energipolitiken inriktas på så sätt att

det ekonomiska saneringsarbetet underlättas. Det innebär att sådana energikällor bör utnyttjas och sådana hushållningsinsatser insättas som gagnar vår internationella konkurrenskraft. Den statliga energipolitiken måste syfta till att ta till vara den kompetens och den erfarenhet som finns representerad också utanför den offentliga förvaltningen. Därigenom gagnas bäst en verksamhetsanknuten omvandling av energisystemet. Den nuvarande energipolitiken synes inte entydigt drivas enligt de här angivna förutsättningarna.

2. Beskattning av övervinster i elproduktionen (s. 36)

Margaretha af Ugglas, Karl Björzén och Lennart Blom (alla m) anför:

Vi vill i detta sammanhang med instämmande erinra om vad som från moderat håll anförts i form av en reservation till energiskattekommitténs betänkande (SOU 1982:16) Skatt på energi (s. 176):

Kommittén har enhälligt konstaterat att en eventuell övervinstskatt på vattenkraftsel icke bör inordnas i det ordinarie energiskattesystemet.

Enligt sina direktiv har utredningen, genom anlitande av särskild expertis, närmare studerat möjligheterna att konstruera ett fungerande beskattningssystem i fråga om s. k. övervinster vid produktion av vattenkraftsel. I föreliggande utredning förtjänar särskilt följande slutsats att återges:

"Den slutliga frågan blir dock om man ur ekonomisk synpunkt kan etablera en skatt på extrema överskott från vattenkraftsstationer utan att införa en likartad beskattning på andra extrema överskott i vår ekonomi. En speciell vattenkraftsskatt kommer obönhörligen att verka snedvridande på företagens investeringsverksamhet. Om man i stället väljer att motivera skatten som en miljöavgift eller som en jordränta, så infinner sig genast frågan varför man inte beskattar alla naturresurser på ett liknande sätt."

Starka skäl talar sålunda för att avskriva tanken på någon sorts övervinstskatt på vattenkraftsproducerad el. Inte minst för åtskilliga ledande svenska industriföretag har egen vattenkraft utgjort en värdefull tillgång, som förstärkt företagens konkurrenskraft och därmed positivt påverkat företagens möjligheter att säkra en god sysselsättning, även i svaga konjunkturer.

3. Samhällsekonomisk analys rörande kärnkraftsprogrammet (mom. 6)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anför:

Med anledning av utskottets behandling av motion 1981/82:1934 (c) vill vi poängtera följande.

Kostnaderna för kärnkraftsreaktorerna 11 och 12 blir mycket höga, totalt 21–23 miljarder kronor innan reaktorerna är klara att tas i drift 1985/86.

Det är inte svårt att i dag konstatera att, om arbetena på reaktorerna 11 och 12 avbrutits omedelbart efter folkomröstningen och alla resurser som då kunde ha frigjorts hade satsats på energihushållning och alternativ energi, oljeersättningen skulle ha blivit betydligt större, bindningen till kärnkraften mindre och samhällsekonomin förstärkt.

4. Utnyttjande av värmepumpar; vissa riktlinjer för oljeersättning (mom. 72 och 75)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anför:

Med anledning av utskottets behandling av motionerna 1981/82:442 (c) och 1981/82:443 (c) vill vi poängtera följande.

Grundläggande för en framgångsrik energipolitik är ökad medvetenhet och ökade satsningar på effektivare effekt- och energianvändning. Vi delar utskottets uppfattning att denna inställning kommer till uttryck genom de aktuella riksdagsbesluten, men detta har enligt vår uppfattning inte tillräckligt starkt slagit igenom i tillämpningsföreskrifter och i genomförandeleden. Vi förutsätter att dessa frågor i fortsättningen kommer att ägnas betydligt större uppmärksamhet.

5. Förstärkning av oljeersättningsfonden (mom. 76)

Johan Olsson, Birgitta Hambraeus och Ivar Franzén (alla c) anför:

Med anledning av utskottets behandling av motion 1981/82:1571 (c) vill vi poängtera följande.

Ökad satsning på effektivare energianvändning och alternativ energi har avgörande betydelse för ökad sysselsättning och förstärkning av landets ekonomi.

Större resurser till oljeersättningsfonden ökar möjligheterna till ytterligare angelägna satsningar på energiområdet. Den resurstilldelning som omtalas i betänkandet innebär bara ett bibehållande av en tidigare beslutad nivå och alltså på intet sätt den fördubbling – eller mer – av resurserna som föreslås i motionen. Då finansieringsfrågan har behandlats av annat utskott och inte har lösts kan vi endast på detta sätt markera vikten av ökade satsningar på effektivare energianvändning.

Översikt av utskottets behandling av propositionen och motionerna

Proposition/ motion 1981/82	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
Proposition 100 bilaga 17			
Höjning av ramen för bidrag till prospektering ...	69	79	
E 4	72	83	
E 5	73	85	
E 6	73	86	
E 7	22	12	
E 8:3	68	77	
E 9	24	16	
E 10	24	16	
E 11	25	19	
E 12	72	84	
E 13	73	87	
E 14	43	40	
F 13	70	80	
Motion			
204	23	14	
212	34	30	6
284	28	23	
373:1	30	24	
2	23	15	
442	67	75	
443	66	72	
446	56	56	
450	48	49	
451:1	64	67	
4	60	59	
5	31	27	
6	57	57	
452	32	29	
614	39	35	
615	59	59	
626:1	30	24	
2	30	25	
629	72	82	
632	44	42	10
807	37	32	
815	48	47	

Motion 1981/82	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
818	60	59	
819	69	78	16
1049	73	88	17
1052	38	33	
1053:2	25–27	21	4
4	16	1	
5	19	3	
6	26 f.	20	3
1055:1	45	44	
2	63	62	
3	72	81	
1056	21	7	
1108	61	59	
1131:1	51	52, 53	13, 14
2–4	64	65	
5	55	54	
6	55	54	
7	49	50	
8	60	59	
1135:2	23	15	
1140:1	17	1	
2	19	5	
3	19	5	
4	45	45	
5	45	43	
6	48	48	
7	51	51	12
8	57	58	
9	59	59	
11	65	70	
12	72	81	
13	31	26	
14	66	71	
15	62	61	
16	67	73	
1140:17	67	74	
18	23	13	
19	21	11	
20	21	7, 8	
21	21	9	
22	21	10	
23	26	20	3
24	28	22	
25	26–28	21	4
26	25	18	
28	69	79	
29	22	12	

Motion 1981/82	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
1464	55	54	
1466	29	24	
1479	35	30	6
1486	56	55	
1493	32	29	
1571	68	76	
1605	60	59	
1609:1	50	51	12
2	51	52, 53	13, 14
3	41	36	7
4	43	41	
5	42	38	
7	74	89	
8	24	17	
10	18	2	
11	73	88	17
12	19	4	
1609:13	59	59	
20	65	69	15
1616:1	62	60	
2	62	61	
3	60	59	
4	23	14	
1622:1	63	64	
1929	71	80	
1931	36	31	
1932	32	28	5
1934	20	6	
1944	51	53	14
1955	38	34	
2051:1	43	39	9
2	70	80	
3	16	1	
4	47	46	11
5	16	1	
6	42	37	8
2115:1	63	63	
2123:1	23	15	
3	64	66	
2126:1	64	68	
2	30	25	
2132	35	30	6
2138:2	73	88	17
3	43	41	
4	41	36	7
2450:2	51	53	14

Innehåll

Ärendet 1

Propositionen 1

Motionsyrkandena 4

Utskottet 14
Inledning 14
Energihushållning och energiproduktion i allmänhet 15
Allmänna riktlinjer 15
Utredning, redovisning och lagstiftning 18
Kärnkraft 20
Hantering av radioaktivt avfall 25
Vattenkraft 28
Vinster vid vattenkraftsproduktion 33
Eltaxor 36
Fasta prisrelationer 41
Olja 41
Naturgas 46
Kol 49
Torv och skogsavfall 53
Alternativa drivmedel 58
Regionala projekt 62
Energiproduktion och energianvändning i övrigt 65
Oljeersättningsfonden 68
Stöd till prospektering efter olja, naturgas eller kol 69
Energiforskning 70
Vindkraft 71
Vissa anslag 72
Industripolitik 73
Hemställan 74

Reservationer 83
1. Uttalande om beslut enligt villkorslagen (c) 83
2. Kärnvärmereaktorer (c) 84
3. Upparbetning av använt kärnbränsle (c) 84
4. Forskning och utveckling rörande använt kärnbränsle (c) 85
5. Stöd för utbyggnad av små vattenkraftverk (c) 85
6. Utnyttjande för lokala ändamål av vinstmedel från vattenkraftsproduktion (c) 85
7. Fasta prisrelationer mellan olika energislag (s) 86
8. Oljeprispolitiken (m) 86
9. Avveckling av Svenska Petroleum AB (m) 87
10. Katalytisk kracker (s) 87

11. Utvärdering av Sydgasprojektet (m) 88
12. Importlicenser för kol (s) 88
13. Vissa åtgärder för att främja kolutnyttjande (s) 89
14. Centralhamn för kolimport (s) 89
15. Översyn av elsektorns organisation m. m. (s) 90
16. Villkor för och administration av stöd från oljeersättningsfonden (c) 90
17. Industripolitiska åtgärder på energiteknikens område (s) 91

Särskilda yttranden

1. Allmänna riktlinjer för energipolitiken (m) 91
2. Beskattning av övervinster i elproduktionen (m) 92
3. Samhällsekonomisk analys rörande kärnkraftsprogrammet (c) .. 92
4. Utnyttjande av värmepumpar; vissa riktlinjer för oljeersättning (c) 93
5. Förstärkning av oljeersättningsfonden (c) 93

Bilaga

Översikt av utskottets behandling av propositionen och motionerna 94